

E-ISSN: 2149-1046

CBÜ
**BEDEN EĞİTİMİ ve
SPOR BİLİMLERİ
DERGİSİ**

Cilt / Volume - Sayı / Issue - Yıl / Year
19 - 1 - 2024

CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi
CBU Journal of Physical Education and Sport
Sciences

CBÜ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ | **CBU JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT SCIENCES**

2024, Cilt 19, Sayı 1 | 2024, Volume 19, Issue 1
Çevrimiçi Basım Tarihi: Ocak 2024 | Publishing Date: January 2024
ISSN: 2149-1046 | ISSN: 2149-1046

Yayın hakkı©1995 CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi
CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi yılda 2 kez yayımlanan hakemli süreli bir yayındır.
<http://dergipark.org.tr/cbubesbd>

CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Adına

Sahibi – Owner

Prof. Dr. Murat TAŞ

Baş Editör – Editor in Chief

Prof. Dr. Murat TAŞ

Editörler/Editors

Prof. Dr. Pınar GÜZEL GÜRBÜZ

Doç. Dr. Kadir YILDIZ

Yayın Kurulu / Editorial Board

Dr. Ahmet UZUN	Selçuk Üniversitesi, Konya, TÜRKİYE
Dr. Ali ÖZKAN	Yozgat Bozok Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Dana BADAU	University of Medicine and Pharmacy of Tirgu Mures, ROMANIA
Dr. Fatih ÇATIKKAŞ	Manisa Celal Bayar Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Jerónimo GARCÍA-FERNANDEZ	Universidad de Sevilla, SPAIN
Dr. Kim WON YOUNG	Wichita State University, USA
Dr. Khaled EBADA	Faculty of Physical Education. Port Said University, EGYPT
Dr. Patrizia ZAGNOLI	Università degli Studi di Firenze, ITALY
Dr. Serdar TOK	Manisa Celal Bayar Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Süleyman MUNUSTURLAR	Eskişehir Teknik Üniversitesi, TÜRKİYE

Yayın/Teknik Koordinatörü- Publishing/Technical Coordinator

Doç. Dr. Mehmet ASMA

Yazım Kontrol Grubu/ Editing Scout

Arş. Gör. Dr. İlker BALIKÇI

Yayın Dili/ Language

Türkçe- İngilizce

İndeks Bilgisi / Indexing: İndeks Bilgisi / Indexing: CBU Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, EBSCO HW Wilson Education Fulltext, ULAKBİM TrDizin, EBSCO Sport Discuss FullText, The Open Ukrainian Citation Index (OUCI), CABI's Leisure Tourism Database, Worldwide Scientific and Educational Library, Türkiye Atıf Dizini, SOBİAD ve Türk Eğitim İndeksi tarafından dizinlenmektedir.

BİLİMSEL DANIŞMA KURULU – SCIENTIFIC ADVISORY BOARD

Dr. Adale BADAU	<i>University of Medicine and Pharmacy of Tirgu Mures, ROMANIA</i>
Dr. Ahmet UZUN	<i>Selçuk Üniversitesi</i>
Dr. Ali ÖZKAN	<i>Yozgat Bozok Üniversitesi</i>
Dr. Angela MAGNANINI	<i>University of Rome Foro Italico, ITALY</i>
Dr. Aylin ZEKİOĞLU	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Dr. Bahar ATEŞ ÇAKIR	<i>Uşak Üniversitesi</i>
Dr. Baki YILMAZ	<i>Yıldırım Beyazıt Üniversitesi</i>
Dr. Balint GHEORGHE	<i>“Vasile Alecsandri” University of Bacău, ROMANIA</i>
Dr. Betül BAYAZIT	<i>Kocaeli Üniversitesi</i>
Dr. Burak GÜRER	<i>Gaziantep Üniversitesi</i>
Dr. Cem KURT	<i>Trakya Üniversitesi</i>
Dr. Cenab TÜRKERİ	<i>Çukurova Üniversitesi</i>
Dr. Çağrı ÇELENK	<i>Erciyes Üniversitesi</i>
Dr. Dana BADAU	<i>University of Medicine and Pharmacy of Tirgu Mures, ROMANIA</i>
Dr. Defne ÖCAL KAPLAN	<i>Kastamonu Üniversitesi</i>
Dr. Dimitris CHATZOPOULOS	<i>Aristotle University of Thessaloniki, GREECE</i>
Dr. Dilşad ÇOKNAZ	<i>Abant İzzet Baysal Üniversitesi</i>
Dr. Dilşad MİRZE OĞLU	<i>Sakarya Üniversitesi</i>
Dr. Diyar KAYA SAYLAM	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Dr. Ercan POLAT	<i>Yozgat Bozok Üniversitesi</i>
Dr. Erdi KAYA	<i>Akdeniz Üniversitesi</i>
Dr. Erdil DURUKAN	<i>Balıkesir Üniversitesi</i>
Dr. Erkan GÜNAY	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Dr. Erkan Hasan ATALMIŞ	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Dr. Ersan TOLUKAN	<i>Yıldırım Beyazıt Üniversitesi</i>
Dr. Fatih ÇATIKKAŞ	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Dr. Fatih KIYICI	<i>Atatürk Üniversitesi</i>
Dr. Feyza Meryem KARA	<i>Kırıkkale Üniversitesi</i>
Dr. Fırat ÇETİNÖZ	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Dr. Gökhan ÇOBANOĞLU	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Dr. Gülenaz SELÇUK	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Dr. H. Alper GÜNGÖRMÜŞ	<i>Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi</i>
Dr. Hakkı ÇOKNAZ	<i>Düzce Üniversitesi</i>
Dr. Hayri AYDOĞAN	<i>Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi</i>
Dr. Hikmet VURGUN	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Dr. Hulusi ALP	<i>Süleyman Demirel Üniversitesi</i>
Dr. İbrahim CAN	<i>Iğdır Üniversitesi</i>
Dr. İlker ÖZMUTLU	<i>Namık Kemal Üniversitesi</i>
Dr. İsa SAGIROĞLU	<i>Trakya Üniversitesi</i>
Dr. Jerónimo GARCIA-FERNANDEZ	<i>Universidad de Sevilla, SPAIN</i>
Dr. Jerzy KOSIEWICZ	<i>Josef Pilsudski University of Physical Education, POLAND</i>
Dr. Kadir YILDIZ	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Dr. Kemal GÖRAL	<i>Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi</i>
Dr. Khaled EBADA	<i>Faculty of Physical Education. Port Said University, EGYPT</i>
Dr. Kıvanç DİNLER	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Dr. Levent ATALI	<i>Kocaeli Üniversitesi</i>
Dr. Mehmet ASMA	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Dr. Mehmet GÜL	<i>Cumhuriyet Üniversitesi</i>
Dr. Mehmet GÜLLÜ	<i>Malatya İnönü Üniversitesi</i>
Dr. Melike ESENTAŞ DEVECİ	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Dr. Metin Vehbi SAYIN	<i>Nişantaşı Üniversitesi</i>
Dr. Murat AKYÜZ	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Dr. Murat KUL	<i>Bayburt Üniversitesi</i>
Dr. Murat TAŞ	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Dr. Mustafa AKIL	<i>Uşak Üniversitesi</i>

CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi
CBU Journal of Physical Education and Sport
Sciences

Dr. Mustafa ÖZDAL
Dr. Mustafa Yaşar ŞAHİN
Dr. Mutlu TÜRKMEN
Dr. Müge MUNUSTURLAR
Dr. Mümine SOYTÜRK
Dr. Mürsel BİÇER
Dr. Naci KALKAN
Dr. Nazmi SARITAŞ
Dr. Nevzat MİRZEÖĞLU
Dr. Nilgün VURGUN
Dr. Nuran KANDAZ GELEN
Dr. Nurgül TEZCAN
Dr. Nurten DİNÇ
Dr. Osman Tonguç MUTLU
Dr. Ömer ŞENEL
Dr. Özden TEPEKÖYLÜ
Dr. Özgür MÜLAZIMOĞLU BALLI
Dr. Özkan IŞIK
Dr. Öznur AKYÜZ
Dr. Pınar GÜZEL GÜRBÜZ
Dr. Petronal C. MOISESCU
Dr. Recep CENGİZ
Dr. Recep GÜRSOY
Dr. Recep SOSLU
Dr. Rıdvan EKMEKÇİ
Dr. Sabri ÖZÇAKIR
Dr. Salahuddin KHAN
Dr. Selhan ÖZBEY
Dr. Serdar TOK
Dr. Sevda ÇİFTÇİ
Dr. Süleyman MUNUSTURLAR
Dr. Şebnem ŞARVAN CENGİZ
Dr. Şule ÖZGÜNEŞ
Dr. Taner BOZKUŞ
Dr. Tennur YERLİSU LAPA
Dr. Turan IŞIK
Dr. Tolga BEŞİKÇİ
Dr. Uğur ABAKAY
Dr. Uğur SÖNMEZOĞLU
Dr. Umut Davut BAŞOĞLU
Dr. Ümid KARLI
Dr. Ünal KARLI
Dr. Vedat ÇINAR
Dr. Viorica CALUGHER
Dr. Yavuz YILDIZ
Dr. Yrij DOLINNYJ
Dr. Zeynep ONAĞ
Dr. Zuhale KILINÇ

Gaziantep Üniversitesi
Gazi Üniversitesi
Bayburt Üniversitesi
Eskişehir Teknik Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Necmettin Erbakan Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Erciyes Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Gazi Üniversitesi
Pamukkale Üniversitesi
Pamukkale Üniversitesi
Bahkesir Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Dunarea de Jos University of Galati, ROMANIA
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Pamukkale Üniversitesi
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Gomal University Dera Ismail Khan Khyber Pakhtunkhwa PAKISTAN
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Eskişehir Teknik Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Gazi Üniversitesi
Akdeniz Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Gaziantep Üniversitesi
Pamukkale Üniversitesi
Niğantaşı Üniversitesi
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Fırat Üniversitesi
The State University of Physical Education and Sport, MOLDOVA
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
Donbas'ka Derzhavna Mashinobudivna Akademiya, UKRAINE
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Batman Üniversitesi

CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi
CJU Journal of Physical Education and Sport
Sciences

2024:19(1) BİLİMSEL DANIŞMA KURULU / ADVISORY BASED MEMBERS FOR 2024:19 (1)

Dr. Aylin UGURLU	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın
Dr. Burak GÜRER	Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep
Dr. Ebru ARAÇ ILGAR	Yozgat Bozok Üniversitesi, Yozgat
Dr. Emire ÖZKATAR KAYA	Erciyes Üniversitesi, Kayseri
Dr. Gönül TEKKURŞUN DEMİR	---
Dr. İhsan SARI	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sakarya
Dr. İsa ÇİFTÇİ	Bingöl Üniversitesi, Bingöl
Dr. Levent BAYRAM	Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun
Dr. Muhammet ÖZER	Uşak Üniversitesi, Uşak
Dr. Mustafa Yaşar ŞAHİN	Gazi Üniversitesi, Ankara
Dr. Özgür ÖZKAYA	Ege Üniversitesi, İzmir
Dr. Selen KELECEK	Başkent Üniversitesi, Ankara
Dr. Sümmani EKİCİ	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla
Dr. Şakir TÜFEKÇİ	İnönü Üniversitesi, Malatya
Dr. Tuğba MUTLU BOZKURT	Bitlis Eren Üniversitesi, Bitlis
Dr. Uğur İNCE	Harran Üniversitesi, Şanlıurfa

İÇİNDEKİLER
CİLT 19, SAYI 1, OCAK 2024

CONTENTS
VOLUME 19, ISSUE 1, JANUARY 2024

	Sayfa/ Pages
Orijinal Makale / Original Article	
Elit Seviyedeki Sporcuların Kayırmacılığa Yönelik Karşılaştıkları Sorunlar ve Baş Etme Yöntemleri <i>The Problems Faced by Elite Athletes Relating to Preference and Their Overcome Methods</i> Mehmet GÜL, Şeyma URHAN.....	1-15
Analysis on Digital Game Playing Attitudes Amongst University Students: A Research on Generation Z <i>Üniversite Öğrencilerinin Dijital Oyun Oynama Tutumlarının İncelenmesi: Z Kuşağı Üzerine Bir Araştırma</i> Halil Orbay ÇOBANOĞLU, Halil TÜRKTEMİZ, Işık BAYRAKTAR	16-28
Is Burnout a Determinant of Moral Disengagement in Team and Individual Sports? <i>Takım ve Bireysel Sporlarda Tükenmişlik Ahlaktan Uzaklaşmanın Belirleyicisi midir?</i> Gönül TEKKURŞUN DEMİR, Sevinç NAMLI.....	29-42
Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Kamplarında Görev Yapan Kamp Liderlerinin Bazı Demografik Değişkenlere Göre Liderlik Becerilerinin İncelenmesi <i>Examination of Leadership Skills of Leaders Working in Youth Camps of the Ministry of Youth and Sports According to Some Demographic Variables</i> Medine ŞAHİN, Şakir BEZCİ.....	43-58
Milli Takım Düzeyindeki Bedensel Engelli Para-Karate Sporcularının Spora Katılım Motivasyonları ile Yaşam Kalite ve Yaşam Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi <i>Investigation of the Relationship between Para-Karate Athletes' Sports Participation Motivations and Their Quality of Life and Life Satisfaction Levels</i> Emre BOZ, Murat KUL, Yasin ÇETİNTAŞ.....	59-69
Spor Bilimleri Öğrencilerinin Sosyal Görünüş Kaygısı, Yaşam Tatmini ve Rekreasyon Fayda Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi: Niğde İli Örneği <i>Examination of Sports Sciences Students' Social Appearance Anxiety, Life Satisfaction and Recreation Benefits According to Various Variables: Niğde Province Example</i> Zehra ÖZPOLAT, Fatih DİNÇ.....	70-84
Effect of Joint Position Sense on Shooting Accuracy Performance in Team Sports <i>Takım Sporlarında Eklem Pozisyon Duyusunun Atış İsabeti Performansına Etkisi</i> Cem GÖRGÜL, Muammer ALTUN	85-94

Elit Seviyedeki Sporcuların Kayırmacılığa Yönelik Karşılaştıkları Sorunlar ve Baş Etme Yöntemleri

Mehmet GÜL^{1†}, Şeyma URHAN²

¹Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Spor Bilimler Fakültesi, Sivas, Türkiye.

²Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas, Türkiye.

Araştırma Makalesi

Gönderi Tarihi: 19/07/2023

Kabul Tarihi: 03/01/2024

Online Yayın Tarihi: 31/01/2024

Öz

Elit seviyedeki sporcuların kayırmacılığa yönelik yaşadıkları problemler ve bu problemlerle nasıl baş etmeye çalıştıklarının bilinmesi kayırmacılık davranışlarının önlenmesi noktasında önemli bir adım olarak düşünüldüğünden çalışma önem arz etmektedir. Bu çalışma elit seviyedeki sporcuların kayırmacılıkla ilgili yaşadıkları problemler ve baş etme yöntemlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) çalışmasıdır. Çalışma grubu 18 yaş üzerinde farklı branşlarda spor yapmış ve hala spora devam eden elit seviyedeki 6 kadın (%50) ve 6 erkek (%50) olmak üzere toplamda 12 sporcudan oluşmaktadır. Araştırmadaki veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizinde NVIVO 14 programı kullanılmıştır. Sonuç olarak, çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların tamamının favorizm türünde sporda kayırmacılık davranışlarıyla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Ayrıca favorizm türünde kayırmacılık davranışlarına maruz kalan sporculardan %20'sinin aynı zamanda nepotizm türünde de kayırmacılık davranışlarına maruz kaldıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte sporda kayırmacılığı antrenör, hakem, idareci, taraftar ve diğer sporcuların uyguladığı bulunmuştur. Yine elde edilen bulgulara göre katılımcıların %50'sinin içsel başa çıkma yöntemiyle %50'sinin ise dışsal başa çıkma yöntemiyle kayırmacılıkla mücadele etmeye çalıştıkları tespit edilmiştir. Sonuç olarak, sporcuların motivasyon seviyelerinin yüksek olması performanslarına olumlu yansımaktadır. Ancak, dışsal başa çıkma yöntemleriyle mücadele eden elit sporculardan elde edilen bulgular, genel olarak kayırmacılığın motivasyonu olumsuz etkilediğini göstermektedir. Bu durum, sporda sürdürülebilir başarının artması için kayırmacılıkla mücadelede daha fazla çabanın gerekliliğini ortaya koymaktadır. Sonuçlar doğrultusunda kayırmacılıkla mücadele etmek için somut yönergelerin hazırlanması ve bu yönergeleri uygulayacak tarafsız ve şeffaf yönetim anlayışının oluşturulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Sporcu, Kayırmacılık, Favoritizm, Nepotizm.

The Problems Faced by Elite Athletes Relating to Preference and Their Overcome Methods

Abstract

Since it is believed that knowing the problems that elite athletes have with nepotism and how they try to deal with these problems is an important step in preventing nepotistic behavior, this study is important. This study was conducted to identify the problems of elite athletes in relation to nepotism and their coping methods. The study is a phenomenological study using qualitative research methods. The study group consists of a total of 12 elite athletes, 6 women (50%) and 6 men (50%), who have been practicing sports in various disciplines for over 18 years and are still practicing sports. The study data was collected using a semi-structured interview form. The NVIVO 14 content analysis program was used to analyze the data. As a result, it was found that all elite athletes participating in the study were confronted with favoritism in sports. It was also found that 20% of the athletes who were affected by favoritism were also affected by nepotism. It was also found that nepotism in sports is practiced by coaches, referees, administrators, fans and other athletes. Again, it was found that 50% of participants attempted to combat nepotism with internal coping methods and 50% with external coping methods. A high level of motivation among athletes therefore has a positive effect on their performance. However, the results of the top athletes who struggled with extrinsic coping methods show that favoritism generally has a negative effect on motivation. This situation makes it clear that more efforts need to be made to combat favoritism in order to increase sustainable success in sport. In line with the findings, it is recommended to develop concrete guidelines to combat favoritism and to establish an impartial and transparent management approach to implement these guidelines.

Keywords: Sport, Athlete, Preference, Favoritism, Nepotism.

[†] Sorumlu Yazar: Mehmet Gül, E-posta: mehmetgul@cumhuriyet.edu.tr

GİRİŞ

Geçmiş zamanlardan günümüze kadar toplum içerisindeki insanlar sürekli olarak herhangi bir konuda üstünlük kurarak başarı elde edebilmek için birbirleriyle mücadele halinde yaşamışlardır. Bu mücadele duygusunun olduğu bir alan da spor olarak karşımıza çıkmaktadır. Sporda başarıyı yakalayabilmek için sporcuların birbirleriyle mücadele ederek üstünlük kurmaya çalıştıkları görülmektedir (Altıntaş, 2010). Ancak bu üstünlüğün elde edilebilmesi beraberinde pek çok etik olmayan davranışları da getirmektedir. İnsanın bulunduğu bir yerde zaten etik olmayan bu davranışlara sıklıkla rastlanmaktadır. Kayırmacılık, etik olmayan bu davranışlara örnek olarak verilebilir (Hardman ve Jones, 2010; Morgan, 2007).

Kayırmacılık; bir bireyin, başka bir bireyi liyakatten daha çok sahip olduğu bazı özelliklerinden dolayı (güç, yakınlık vs.) bulunmuş olduğu ortamdaki diğer bireylerden ayrı tutması, o bireye karşı olumlu ve daha farklı yaklaşması biçiminde tanımlanmaktadır (Kahraman, 2020). Bir başka tanıma göre kayırmacılık, bireylerin yakın olma derecesi bakımından birbirleriyle informal olarak ilişki kurdukları, sosyal ve resmi ilişkileri de informal olan bu kanallar üzerinden görmeye çalıştıkları bir uygulama olarak ifade edilmektedir (Kvasoğlu ve ark., 2016). Kayırmacılık kavramıyla ilgili birçok tanımlamanın olmasıyla birlikte yapılmış olan tanımlamaların genelinde ortak bir fikir olarak, kendisine herhangi bir nedenden dolayı yakın ilişki içinde olan grup ya da kişilere ayrımcılık davranışı olarak belirtilmektedir (Öntürk ve ark., 2021). Literatüre bakıldığında, farklı kayırmacılık davranış türlerinin olduğu görülmektedir. Nepotizm ve favorizm bu kayırmacı davranış türlerinden bazılarıdır.

Nepotizm, bir kişinin kabiliyet, beceri, başarı ve eğitim düzeyi gibi unsurlar dikkate alınmadan ya da işin gerektirmiş olduğu nitelikleri taşımayan kişilerin yalnızca akrabalık ilişkileri dikkate alınarak o kişilerin istihdam edilmesi ya da terfi edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Özler ve ark., 2007). Nepotizmde kayırmacılık davranışının gösterildiği kişi kan bağıının olduğu akraba olarak görülürken; favorizmde ise ahabap, eş-dost ve arkadaş olarak görülmektedir. Bu kayırmacılık türünde aile dışında olan diğer yakın arkadaşlar, ahabaplar ve dostlarla olan bağların ve baskıların gizil etkilerinden söz edilebilir (Büte, 2011). Nepotizm ve favorizm türündeki kayırmacılık davranışlarına spor açısından bakıldığında, her iki kayırmacılık türünün de spora ve sporcuya zarar verdiği ve onları olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Sporda nepotizm, spor ortamındaki kişiler arasında ortaya çıkan ve o kişilerin nitelikleri göz önünde bulundurulmadan akrabalık ilişkileri olan kişilere ayrıcalık gösterilmesi olarak ifade edilebilir. Sporda favorizm ise bir spor organizasyonunun her aşamasında; yönetici, antrenör, hakem ya da organizasyondaki diğer görevlilerin, hakkaniyet ve eşitlik faktörlerini dikkate almadan, çeşitli gerekçelerle bir takıma ya da bir sporcuya ayrıcalık göstermesi ve rakiplerinden üstün bir konuma getirmesi olarak tanımlanmaktadır (Kvasoğlu ve ark., 2016). Hakkaniyet ve eşitliğin olmadığı bir spor ortamında karşılaşılan bu kayırmacılık türlerinin sporculara motivasyon bağlamında da olumsuz bir şekilde yansıdığı söylenebilir. Motivasyon, spor alanında son derece önemli bir unsur olarak görülmeyle birlikte sporcuların başarı elde etmesinde büyük bir etkiye sahiptir. Özellikle büyük spor organizasyonlarına katılarak ülkemizi temsil eden elit seviyedeki sporcuların motivasyon durumları göz önünde

bulundurulduğunda, bu durumun ülkenin spor başarısına da dolaylı yoldan etki ettiği söylenebilir.

Motivasyon, bireylerin belli bir amacı gerçekleştirmek için kendi istek ve arzularıyla davranmalarıdır. Ayrıca kişileri, istenen ve beklenen yönde davranmaları ve hareket etmeleri konusunda teşvik eden, çevrelerinden ya da kendilerinden kaynaklı çeşitli güdü ve güdüler topluluğu olarak da tanımlanmaktadır (Yiğit, 2019). Motivasyon kavramına sporda belli bir amacı gerçekleştirme açısından bakıldığında, özellikle elit seviyedeki sporcuların sporda başarılı olabilmek için çeşitli sebeplerle motive olarak başarıyı yakalamaya çalıştıkları görülmektedir. Bununla birlikte kişiler spor yapmak için pek çok farklı türde motivasyon kaynağına sahip olabilmektedir. Literatürde bu motivasyon kaynakları, içsel, dışsal ve motivasyonsuzluk olarak belirtilmektedir. Kişinin spora katılımında mutlu olması, huzur bulması içsel motivasyon kaynaklarının oluşmasını sağlarken; ceza ve ödül gibi unsurlar dışsal motivasyon kaynaklarının oluşmasını sağlamaktadır. Spora katılımında neden sonuç ilişkisi arasında bağ kurulamadığı durumlarda ise motivasyonsuzluk kaynağından söz edilebilir (Tekkurşun-Demir ve İlhan, 2019).

Motivasyon, sporcunun performansı açısından önemli bir bileşendir (Tunca ve Güngör-Gülsoy, 2023). Bir sporcunun motivasyonu sağlanmadığı takdirde düşük bir performans göstermesi kaçınılmaz bir durumdur. Dolayısıyla sporcuların sportif performanslarının yüksek düzeyde olabilmesi için motivasyon durumlarının da dengeli bir şekilde olması gerekmektedir. Ancak spor alanında bazı durumlar sporcuların motivasyonundaki dengeyi bozabilmekte ve onlara olumsuz bir şekilde yansımaktadır. Bu durumlardan birisi de sporda kayırmacı davranışlarıdır. Sporda kayırmacı davranışlarına özellikle ülkemizi temsil eden elit seviyedeki sporcuların maruz kalması ülkemizin sportif başarısı açısından olumsuz görülmektedir. Çünkü kayırmacı davranışlarla milli takıma giren ve ülkesini uluslararası alanda temsil eden bir sporcunun madalya kazanma ihtimalinin kendi başarısıyla milli takıma giren ve uluslararası alanda ülkesini temsil eden bir sporcunun madalya kazanma ihtimaliyle eşit olmadığı düşünülmektedir. Bu noktada elit seviyedeki sporcuların karşılaştığı kayırmacı davranışlar nedeniyle motivasyon dengelerinin bozulmasının ülkemize kazandırılacak başarıları olumsuz etkilediği söylenebilir. Dolayısıyla sporda kayırmacı davranışlar pek çok yönden olumsuz bir durum olarak görülmekte ve elit seviyedeki sporculara birçok problem yaşatarak spor alanındaki hedeflerine ulaşma noktasında onlara engel teşkil etmektedir. Ama yine de elit seviyedeki sporcular bu engellere rağmen ülkesine madalya kazandırabilmek adına çeşitli güdülenme yollarıyla sporda kayırmacılıkla baş etmeye çalışmaktadır. Buradan hareketle ülkemizi uluslararası alanda temsil eden elit seviyedeki sporcuların yüksek yoğunluktaki ağır antrenmanlarla yarışmaya hazırlanmalarındaki zorlukların yanı sıra sporda kayırmacılık durumlarıyla da karşılaşmaları önemli bir sorun olarak görülmektedir. Tüm bu bilgiler ışığında, elit seviyedeki sporcuların sporda kayırmacılıkla ilgili yaşadıkları problemler ve bu problemlerle nasıl baş etmeye çalıştıklarının bilinmesi kayırmacılık davranışlarının önlenmesi noktasında önemli bir adım olarak düşünüldüğünden bu çalışma önem arz etmektedir. Bu çalışmada elit seviyedeki sporcuların sporda kayırmacılıkla ilgili yaşadıkları problemler ve bu problemlerle baş etme yöntemlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) çalışmasıdır. Nitel araştırma, insanın kendisine ait sırlarını çözmesi ve kendi uğraşısıyla şekillendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini bulmak için geliştirmiş olduğu bilgi üretme yollarından biridir (Özdemir, 2010). Nitel yöntem, anlamayı ve yorum yapmayı kolay bir hale getiren, esnek yapısından dolayı araştırma yapan kişiye derinlemesine keşif yapma imkânı sağlayan bir yöntemdir. Nitel yöntemle tasarlanan bir araştırmada incelenen konu üzerine derin bir kavrayışa erişme uğraşı bulunmaktadır. Bu yönden araştırmacının kâşif gibi hareket ederek ilave sorularla hakikatin izini sürdüğü ve muhatabının öznel bakış açısına önem verdiği belirtilmektedir (Karataş, 2015). Fenomenoloji ise insanların çevrelerinde ortaya çıkan olayları nasıl değerlendirdiklerini anlamaya çalışan bir yaklaşımdır (Aydın, 2018). Bu yaklaşım farkında olunan fakat derin ve detaylı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanmaktadır. Fenomenolojiyi diğer yaklaşımlardan ayıran en önemli özelliği olarak ise “ortak deneyimlerin özünün olduğu” varsayımlara dayanması olarak ifade edilmektedir (Tekindal ve Uğuz-Arsu, 2020).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 18 yaş üzerinde farklı branşlarda spor yapmış ve hala spora devam eden elit seviyedeki 6 kadın (%50) ve 6 erkek (%50) olmak üzere toplamda 12 sporcudan oluşmaktadır. Nitel çalışmalarda araştırmacılar, küçük örneklem grubuyla katılımcı olan kişilerin gerçek, günlük deneyimlerini görüşme veya gözlem yoluyla saptamaya çalışmaktadırlar (Başkale, 2016). Ayrıca nitel araştırmalarda örneklem grubunun az olması araştırılan konunun derin bir şekilde incelenebilmesi ve analiz edilebilmesi açısından tercih edilen bir durumdur. Nitel örneklem seçiminde istatistiksel genellemeler büyük oranda önemli görülmekte ve bağlamı geniş olan nicel türdeki çalışmaların tersine, kendi bağlamında kenetli olan küçük örneklem dikkate alınmaktadır (Miles ve Huberman, 2016). Dolayısıyla bu çalışmada da büyük örneklem yerine daha küçük örneklem grubu tercih edilerek derinlemesine analizlerin yapılması amaçlanmıştır.

Araştırma Yayın Etiği

Bu çalışmada, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu'na başvurulmuştur. Kurul çalışmanın etik açıdan uygun olduğuna karar vermiştir (Tarih: 19.06.2023; Sayı/Karar No: 2023/10).

Verilerin Toplanması

Araştırmadaki veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde araştırmayı yapan kişi, önceden sormayı planlamış olduğu soruları kapsayan görüşme protokolünü hazır bir hale getirir. Araştırmacı görüşmenin akışına bağlı bir şekilde değişik yan veya alt sorular ile görüşmenin akışını etkileyebilmekte ve katılımcının cevaplarını açmasını ve detaylandırmasını sağlayabilmektedir (Türnüklü, 2000).

Katılımcılara kişisel bilgilerini belirlemek amacıyla 8 soruluk ölçek uygulanmıştır. Bununla birlikte yarı yapılandırılmış 7 tane açık uçlu oluşturulan sorular oluşturulmuştur. Bu sorular literatür taraması (Büte, 2016; Kahraman, 2020; Kavasoğlu ve ark., 2016) odak grup görüşmesi ve alanda bulunan elit seviyede güreş yapmış kişiler (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11 ve K12) ve akademisyenlerden (U1, U2, U3, U4) oluşan uzmanlarda elde edilen görüşler doğrultusunda oluşturulmuştur. Görüşmeler online bir şekilde gerçekleştirilerek kayıt altına alınmıştır. Ayrıca araştırmacı görüşmeye başlamadan önce her bir katılımcıdan kayıt için izin alarak ve sorulara verilen cevapların gizlilik esasına uygun olacağını belirterek katılımcıların onayını almıştır. Katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmeler sonunda elde edilen veriler bilgisayar ortamında yazılı dokümana dönüştürülerek verilerin gizliliği sağlanmıştır.

Katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme formunda yönlendirilen sorular:

- Sizce sporda kayırmacılık ne ifade ediyor?
- Sporda kayırmacılık ile karşılaştığınız oldu mu? Oldu ise bahseder misiniz?
- Sporda kayırmacılıkla karşılaştığınızda tepkileriniz nedir?
- Sporda kayırmacılık temelli davranan kimler oluyor?
- Sporda kayırmacılıkla başa çıkma yollarınız nelerdir?
- Sporda kayırmacılığın önüne geçilmesi için çözüm önerileriniz nelerdir?
- Bu sorulara cevaplarınızdan başka eklemek istedikleriniz varsa ekleyiniz.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde NVIVO 14 programı kullanılarak içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde subjektifliği minimize etmek için okuma tekrar okuma, bilgi yığınlarının şeffaflığının sağlanması, artık bilgilerin tespiti ve tema ve kodlandırma süreçleri izlenmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanmış olan verileri açıklamaya yardımcı olan ilişkilere ve kavramlara ulaşmak olarak ifade edilmektedir. Ayrıca betimsel analizle özetlenmiş ve yorumlanmış olan verilerin, içerik analizi ile derinlemesine bir işleme tabi tutulduğu ve yeni kavramların keşfedildiği belirtilmektedir (Karataş, 2017). Çalışmada veri analizi için yapılan görüşmelerden elde edilen veriler kodlanmıştır ve her katılımcının görüşme formu ayrı ayrı okunmuştur. Okuma işlemi tamamlandıktan sonra elde edilen sonuçlar kategorileştirilerek araştırma bulguları yazılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde çalışmaya katılan elit düzeydeki sporcuların demografik bilgilerine ve sporda kayırmacılıkla ilgili yaşadıkları problemlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Elit Düzeydeki Sporcuların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Katılımcı seviyedeki sporcuların demografik bilgilerine Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların demografik özellikleri

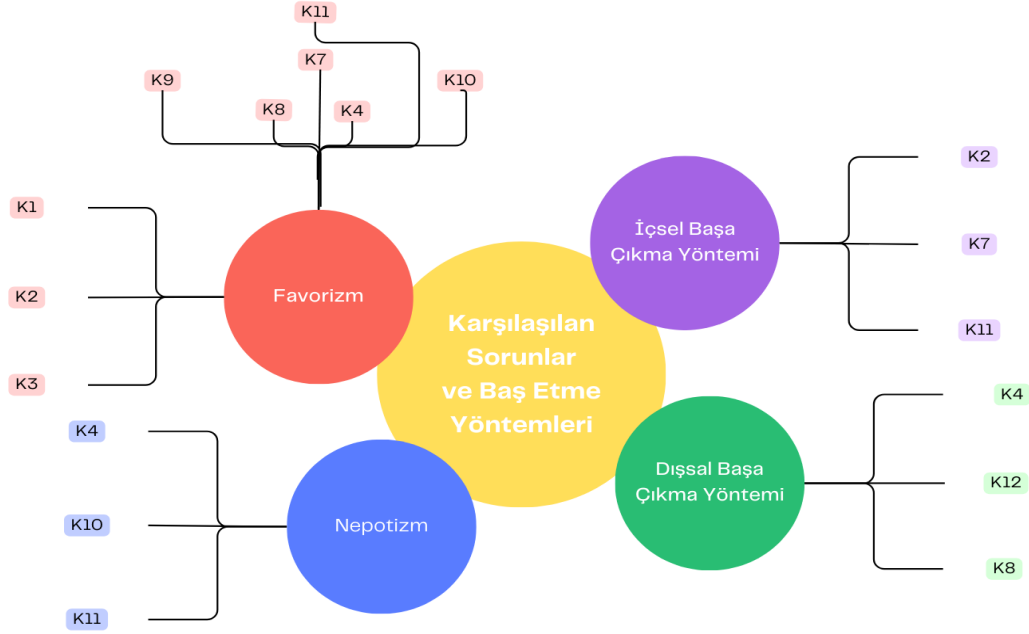
Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Meslek	Görüşme Süresi
K1	22	Kadın	Bekâr	Lisans	Öğrenci	33 dakika
K2	21	Kadın	Bekâr	Lisans	Öğrenci	29 dakika
K3	43	Erkek	Evli	Doktora	Öğretmen	32 dakika
K4	39	Erkek	Evli	Yüksek Lisans	Öğretmen	36 dakika
K5	25	Kadın	Bekâr	Lisans	Antrenör	24 dakika
K6	27	Kadın	Evli	Lisans	-	25 dakika
K7	24	Kadın	Bekâr	Lisans	Antrenör	32 dakika
K8	27	Erkek	Bekâr	Lisans	Öğrenci	31 dakika
K9	22	Kadın	Bekâr	Lisans	Öğrenci	30 dakika
K10	29	Erkek	Bekâr	Yüksek Lisans	Antrenör	35 dakika
K11	30	Erkek	Bekâr	Yüksek Lisans	Araştırma Görevlisi	34 dakika
K12	25	Erkek	Bekâr	Lisans	Antrenör	30 dakika

Tablo 1 incelendiğinde, çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların yaş ortalamalarının $27,83 \pm 6,79$ olduğu ve %50’sinin kadın, %50’sinin ise erkek katılımcıdan oluştuğu görülmektedir. Ayrıca medeni duruma bakıldığında, %75’inin bekâr, %25’inin evli katılımcı olduğu, eğitim durumu incelendiğinde ise, %67’sinin lisans, %25’inin yüksek lisans, %8’inin ise doktora düzeyinde eğitim aldıkları gözlenmiştir. Yine katılımcıların %34’ünün öğrenci, %34’ünün antrenör, %16’sının öğretmen, %8’inin araştırma görevlisi olduğu ve %8’inin ise herhangi bir meslekle uğraşmadığı görülmektedir.

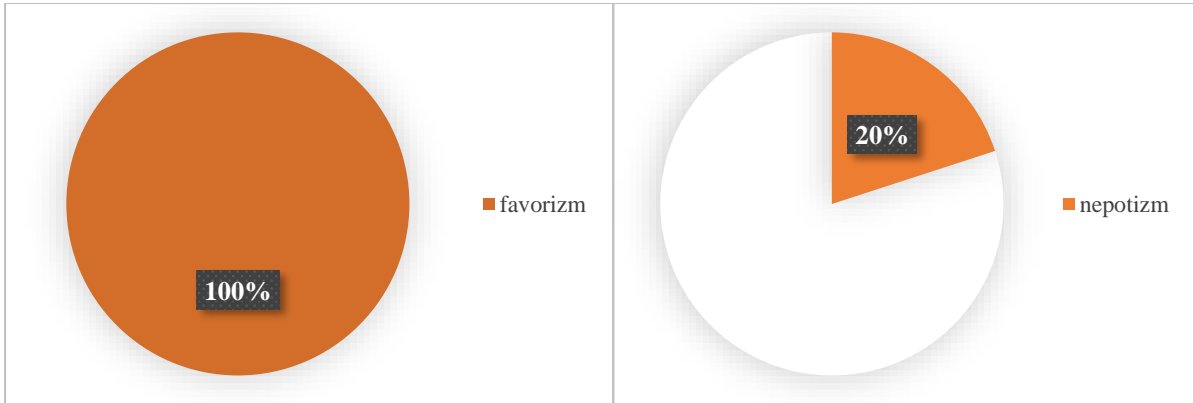
Tablo 2. Çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların sportif özgeçmişleri

Spor Branşı	Spor Yaşı	Başarılar
Softbol	12	Avrupa Şampiyonalarında 9 millilik
Hentbol	11	Avrupa 5.
Güreş	12	Uluslararası turnuvalara 3 defa katılım
Güreş	20	-Avrupa 1. -Uluslararası Turnuvalarda dereceler
Judo	10	-Balkan 3.
Judo	10	-Avrupa Kupası 5. -Avrupa ve Balkan Şampiyonalarına katılım
Karate	14	-Balkan 3. -Avrupa Kupası 5.likler
Karate	14	-Uluslararası Şampiyonalar 1.2.3. -Avrupa 1. (2kez)
Halter	9	-Dünya 3. -Dünya 1. -Gençlik Olimpiyatları 2.
Halter	9	-Avrupa 1.2.3.
Wushu	12	-Dünya 2. -Dünya 3.
Kickboks	15	-Avrupa 3. -Uluslararası maçlarda dereceler
Bilek Güreşi	12	-Avrupa Şampiyonasına katılım
Bilek Güreşi	12	-Avrupa 2.
Çim Hokeyi	16	-Avrupa 3. (2kez) -Avrupa Şampiyonası Gol Kralı

Tablo 2’de araştırmaya katılan elit seviyedeki sporcuların spor branşları incelendiğinde, toplamda takım ve bireysel sporlar olmak üzere 10 farklı branşın olduğu görülmektedir. Ayrıca spor yapma sürelerine bakıldığında ise ortalama olarak $12,75 \pm 3,07$ yıl spor yaptıkları gözlenmiştir. Bununla birlikte çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların başarıları incelendiğinde, hepsinin Türkiye derecesinin olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında Balkan Şampiyonaları, Avrupa Şampiyonaları, Dünya Şampiyonaları ve Gençlik Olimpiyatlarına katıldıkları ve çoğunluğunun bu şampiyonalarda derece elde ettikleri belirlenmiştir.

Grafik 1. Karşılaşılan sorunlar ve baş etme yöntemleri kod haritası

Grafik 2a

Grafik 2b

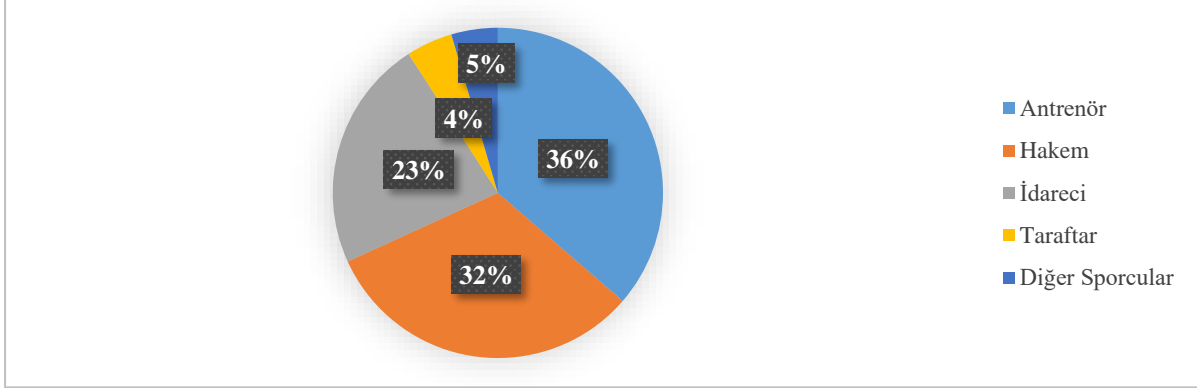
Grafik 2. Elit seviyedeki sporcuların kayırmacılık davranışlarına ilişkin bulgular

Grafik 2a incelendiğinde, çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların %100'ünün favorizm türünde kayırmacılık davranışlarına maruz kaldıkları belirlenmiştir. Grafik 2b incelendiğinde ise favorizm türünde kayırmacılık davranışlarına maruz kalan sporculardan %20'sinin aynı zamanda nepotizm türünde de kayırmacılık davranışlarına maruz kaldıkları verilen cevaplar neticesinde tespit edilmiştir.

Favorizm: Çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların en fazla karşılaştıkları kayırmacılık türü favorizm olarak bulunmuştur. İçerik analizinden elde edilen “Eski takım antrenörümüz takımda önceden tanıştığı insanlar olduğu için milli takım seçmelerine sürekli o insanların katılmasını sağlamak için uğraşılıyor. Bize seçmeler hakkında hiçbir şekilde bilgi vermeyerek önümüze engel koymaya çalışıyordu. Bir başka olay olarak da milli takımda görevli olan antrenörümüz yine milli takım seçmelerinde kendi takım sporcularının verilerinin daha yüksek yazılması için çabaladı ve bizim üzerimizde birçok kez psikolojik baskı kurarak başarısız olmamız için uğraştı.” (K1), “Tanınan takımların maçlara bir sıfır önde başlaması, hakemlerin, gözlemcilerin gözünde tanındık takımların ayrımcılık görmesi, mücadele öncesinde tanınan takımdan yana olmaları sporda kayırmacılıkla karşılaştığım sorunlar. Ayrıca ben de son 3 seneye kadar çok fazla tanınmayan bir takımın oyuncusu olduğumdan dolayı her kampa gitmeme rağmen performansa bakılmadan direk ön elemeye alındığım oluyordu.” (K2), “Spora ilk başladığımız zamanlarda il seçmesi müsabakalarında antrenörün kendi kulübünden olanlara seçme yaptırmayıp direk gruplara götürmesi bizlere ise seçme yaptırılması... idareci veya antrenör pozisyonunda olan spor elemanlarının kendi takımından veya kendi memleketlisi olan sporculara karşı taraflı davranmaları, haksız bir şekilde seçmelerde bu bağlantıların ön plana çıkması, sporda kayırmacılıkla ilgili yaşadıklarım.” (K3), “Sporda kayırmacılığı potansiyeli ve yeteneği olan sporcunun hak etmesine rağmen olması gereken yere gelememesi onun yerine referansı tanındık birilerinin desteğiyle hak edenin yerini alması olarak ifade edebilirim.” (K4), “Türkiye Şampiyonalarında bir sene önce derece yapan kişiler ya da büyük şehir sporcuları hakemler tarafından tanınan ve taraf olunan kişiler olduğu için maalesefki çok adil kararlar verilmiyor. Bu sporcuları hakemler tanıdığı için karşı tarafa oynuyor, bayrak kaldırıyor, ya da aldığım puanı cezaya çeviriyor. Çoğu zaman hakemler kendi kulüp öğrencileri olduğu için ya da hocasını tanıdığı için objektif kararlar vermiyordu.” (K7), “Milli takım antrenörü ve antrenörün kendi sporcusu antrenör her zaman sporcusunu kayırır. Sporcusuna rakip birisi varsa ona yanlış kararlar verdirebilir. Yanlış antrenman sistemi uygulatabilir. Bunun da önüne diğer milli takım antrenörleri rakip sporcuyu uyararak düzeltebilirler yani pek konuşmayı ve üstünde durmayı sevdiğim bir konu değil o yüzden söyleyeceklerim bu kadar.” (K8), “Birçok kez kayırmacılıkla karşılaştığım oldu. Yarışmada karşı taraftan iyi olduğumda bile ondan düşük puan alarak istediğim dereceyi elde edemedim. Uluslararası yarışmalarda ise yarışmacıların ülkesinden olan hakemler varsa kendi ülkesindeki sporcuya fazla puan vermesi gibi durumlarla karşılaştım.” (K9), “Milli takımda antrenörlük yapan antrenörlerin öğrencilerini milli takıma sokmak için kendi öğrencilerine öncelik tanıdığını gördüm. 2012 yılında bir Türkiye Şampiyonasında ring hakeminin öğrencisi ile dövüştüğümde puanlarımın silinip maçı kaybettiğim bir olayı da yaşamıştım.” (K10) gibi kodlar elit seviyedeki sporcuların favorizm türünde kayırmacılıkla ilgili yaşadıkları problemlere vurgu yapmıştır.

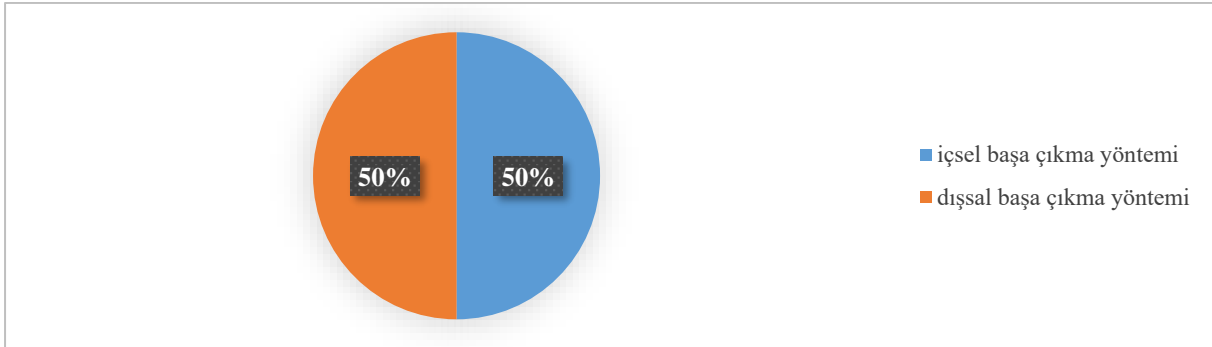
Nepotizm: Çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların maruz kaldığı diğer kayırmacılık türünün ise nepotizm olduğu elde edilen verilerden anlaşılmaktadır. İçerik analizi sonucunda elde edilen “Milli takım seçmelerinde kayırmacılığı çokça yaşadım. Milli takım hocasının kardeşi ile rakiptim. Hep önümüz kesildi. Bir sene uluslararası maçlarda köşeme bile çıkmadılar. Diğer söylediğim hocanın kardeşinin köşesine çıkmak için yarışıyorlardı. Gençler kategorisinde 3 yıl üst üste derece aldım. Kamplarda antrenmanda üstün olmama

rağmen bir kez bile seçme yaptırmadılar. Takıma girmek için kriter olan uluslararası turnuvalara sokmadılar. Ola ki rakiplerine yenilirsün takıma sokamayız dediklerine tanık olduk. Hakemler üzerinde ağırlıkları vardı. Bir Türkiye Şampiyonası yarı finalinde bariz hakkımı yediler. Maçın hakemi aynı yıl antrenörlük kursunda benden helallik istedi ben bir şey demeden...” (K4), “Federasyon başkanlarının çocuklarına öncelik tanınması ve yakın akrabalarına öncelik tanınması gibi durumlarla karşılaştım.” (K10), “...Tanındık güçlü bir antrenörün eşi Türkiye Şampiyonasında yarışmıştı. Yenilmesine rağmen 3 kez maçı tekrarlattı hakemlere.” (K11) kodları elit seviyedeki sporcuların nepotizm türünde kayırmacılıkla ilgili karşılaştıkları sorunlara işaret etmektedir.

Grafik 3. Elit seviyedeki sporcuların kayırmacılık davranış yaygınlığına verdikleri cevaplara ilişkin bulgular

Grafik 3 incelendiğinde, çalışmaya katılan sporcular, en yaygın şekilde kayırmacılığı %36 oranında antrenörlerin, %32 oranında hakemlerin ve %23 oranında idarecilerin yapmış olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca %5 oranında taraftarların ve %4 oranında ise diğer sporcuların kayırmacı davranış sergiledikleri, çalışmaya katılan sporcular tarafından verilen cevaplar neticesinde belirlenmiştir.

Grafik 4. Elit seviyedeki sporcuların sporda kayırmacılıkla başa çıkma yollarına ilişkin bulgular

Grafik 4 incelendiğinde, çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların vermiş oldukları cevaplara göre %50'sinin içsel başa çıkma yöntemiyle, %50'sinin ise dışsal başa çıkma yöntemiyle kayırmacılıkla mücadele ettikleri tespit edilmiştir.

İçsel Başa Çıkma Yöntemi: Çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların %50'sinin içsel başa çıkma yöntemiyle kayırmacılıkla mücadele ettikleri elde edilen bulgulardan anlaşılmaktadır. İçerik analizi ile elde edilen “*Kayırmacılıkla karşılaştığımda psikolojik olarak*

etkilendiğimden dolayı performansım düşüyordu ama bu duruma karşı da sonuçta emek veriyorum antrenman yapıyorum hocamın emeği var ben elimden geleni yapmalıyım diyerek kendimi motive etmeye çalışıyordum.” (K2), “Daha çok çalışarak, rakip tarafa çok fazla puan farkı atarak sonuç hakeme kalmadan bariz bir şekilde maç kazanmaya çalışıyordum. Ayrıca kayırmacılıkla karşılaştığımda sinirlerim çok bozuluyordu. Çünkü 1 yıl boyunca tek maç için emek veriyorum ve oraya gidip böyle bir durum yaşamak çok kötü ve kırıcı. Kendimi çoğu zaman motive edemiyordum. Aslında aksine demoralize oluyordum bırakmak istiyordum. Ama emek verdiğimi, yapabileceğime olan inancımın ve hırslımdan dolayı devam ediyordum.” (K7), “Kayırmacılıkla başa çıkma yolum, kendi hedeflerime odaklanarak bu durumu kontrol altına almaya çalışıyorum. Anlık olarak aşırı gerilsem de hedeflerimin olması hata yapmamı engelliyordu...” (K11) gibi kodlar elit seviyedeki sporcuların kayırmacılıkla karşılaştıklarında içsel başa çıkma yoluyla bu durumu kontrol altına almaya çalıştıklarına vurgu yapmaktadır.

Dışsal Başa Çıkma Yöntemi: Çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların %50'sinin dışsal başa çıkma yöntemiyle kayırmacılıkla mücadele ettikleri elde edilen bulgulardan anlaşılmaktadır. İçerik analizi sonucu ortaya çıkan “Sporda kayırmacılıkla başa çıkmamda beni motive eden en büyük şey ailem oldu. Onlara daha iyi imkânlar sunmak ve yardımcı olmak adına hep bir gayretim oldu.” (K4), “Kayırmacılık olayı başımıza geldiğinde her ne yapılsa da sonucu pek etkilemiyor ama yine de gerekli yerlere şikâyetle bulunurum.” (K8), “Yapılan kayırmacı davranışlara ses çıkararak, ortaya tepki koyarak bu durumla baş etmeye çalışıyorum. Yıllardır görmezden gelinmemize rağmen, elimizden ne geliyorsa o şekilde tepki vermeye çalışıyoruz. Sosyal medya, TV veya milletvekilleri aracılığı ile bir şekilde sesimizi duyurmaya çalışıyoruz.” (K12) gibi kodlar elit seviyedeki sporcuların kayırmacılıkla karşılaştıklarında dışsal başa çıkma yoluyla bu durumla mücadele etmeye çalıştıklarına işaret etmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde elit seviyedeki sporcuların sporda kayırmacılıkla ilgili yaşadıkları problemler ve baş etme yöntemleri incelenmiş ve ortaya çıkan sonuçlar tartışılmıştır.

Çalışmaya katılan elit seviyedeki sporculardan elde edilen bulgulara göre katılımcıların tamamının sporda kayırmacılık durumlarıyla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Karşılaşılan kayırmacılık türleri incelendiğinde ise katılımcıların tamamının favorizm türünde kayırmacılık davranışlarına maruz kaldıkları belirlenmiştir. Ayrıca favorizm türünde kayırmacılık davranışlarına maruz kalan sporculardan %20'sinin aynı zamanda nepotizm türünde de kayırmacılık davranışlarına maruz kaldığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde bu çalışmanın sonuçlarını destekler nitelikte başka çalışmalar da bulunmaktadır. Milli takım düzeyine ulaşan, uluslararası alanda derecelere sahip olan ve en az bir tane Türkiye şampiyonluğu elde eden sporcuların katılımıyla yapılmış olunan bir çalışmada, katılımcıların tamamının sporda kayırmacılıkla karşılaştıkları görülmüştür. Kayırmacılık yaklaşımı içerisinde özellikle de en fazla maruz kalınan favorizm türünde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların

vermiş oldukları cevaplara göre sporda kayırmacılığı antrenörlerin, yöneticilerin ve hakemlerin uyguladığı saptanmıştır (Öntürk ve ark., 2021). Bununla birlikte Beşler (2016) yapmış olduğu çalışmada kayırmacılık yaklaşımları bağlamında nepotizm türünde de uygulamalarının olduğunu belirlemiştir. Spor organizasyonlarında benzer kayırmacılık yaklaşımlarıyla da karşılaşılmıştır (Paul ve ark., 2022; Zardoshtian ve ark., 2022). Yapılan bu çalışmada ise katılımcıların cevaplarına göre sporda kayırmacılığı antrenör, hakem ve idarecilerin uyguladığı saptanmıştır. Bununla birlikte sporda kayırmacılığı taraftarların ve diğer sporcuların da uyguladığı görülmüştür. Bu sonuca göre taraf tutarak sporculara destek veren kişilerin kayırmacı davranışlarla sporcular üzerinde baskı kurmaya çalıştıkları ve bu durumun da sporcuların motivasyonlarını düşürdüğü söylenebilir. Yine literatür incelendiğinde spor gibi birçok alanda da kayırmacılık durumlarının sıklıkla yaşandığı görülmektedir (Dehghani ve Mesbahi, 2019; Kelly, 2021). Örneğin, Kvasoğlu ve Yenel (2018) hakemlerin kayırmacılık fenomenine dair deneyim ve görüşlerini inceledikleri çalışmada, futbol branşında kayırmacılığın köklü ve yaygın bir kültür olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre, oyunun yönetici durumunda olan ve hakemler ile hakemlerin yöneticisi durumunda olan MHK ve TFF'nin bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde ve zaman zaman kayırmacılığın uygulayıcısı durumunda olduklarına işaret ettiği belirtilmektedir. Çakto ve Bayram (2020) tarafından sporcu öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada ise yine benzer sonuçların ortaya çıktığı gözlenmektedir. Çalışmanın sonuçları incelendiğinde, sporcu öğrencilere göre milli takımların imajına olumsuz yönde etki eden en önemli faktörün başında yöneticilerin geldiği ve yöneticiler tarafından sergilenen sporcuların maddi anlamda şımartılmaları, yetersiz desteğin olması, spora siyasetin girmesi, torpil, adam kayırılması, federasyonların kişisel yöndeki davranışları, gösteriş yapılması, federasyon yapıları, adil bir şekilde yapılmayan sporcu seçimleri, gelecek planlamalarının yapılmaması, yetersiz yatırımların olması gibi sebeplerin bu olumsuz durumları arttırdığını savundukları ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın da sonuçlarından yola çıkarak, kayırmacılığın spor alanında bireylere pek çok yönden olumsuz bir şekilde yansıdığı söylenebilir.

Kvasoğlu ve arkadaşları (2016) mücadele sporlarıyla uğraşan sporcuların katılımıyla gerçekleştirmiş oldukları çalışmada, şampiyonalarda maçların adil bir şekilde yönetilmediğini ve bazı sporcuların farklı sebeplerle kayırıldığını, çalışmaya katılan sporcuların cevapları neticesinde belirlemişlerdir. Bunun yanında hakemler ve federasyon görevlileri arasında akrabaların ya da yakınların olması, sporcunun kendisinin ya da bağlı bulunduğu kulübünün tanınması, hakem olanların kendi bölgesinden sporcularının olması kayırılma sebepleri olarak belirtilmektedir. Boksörlerle ilgili yapılan bir çalışmadan elde edilen bulgular incelendiğinde ise boksa katılımı ve sürdürmeyi engelleyen faktörlerde kayırmacılık olgusunun olduğu görülmektedir. Aktif bir şekilde boks yapan sporcuların ebeveynlerinin katılımıyla gerçekleştirdikleri çalışmada boksa katılımı ve sürdürmeyi engelleyen bazı faktörlerin ebeveynlerin endişeleriyle örtüştüğü belirtilmektedir. Ebeveynlerin endişeleri kapsamında ifade ettikleri ise, çocuklarının haklarının yenilmesi ve yaralanma konuları, boksa katılmaya ve sürdürmeye engel teşkil eden faktörler olarak belirlendiği gözlenmektedir (Bulut ve Sarı, 2022). Dolayısıyla günümüzde pek çok alanda sıklıkla karşı karşıya kalınan ve meşru olmayan bir durum olarak kayırmacılık olgusunun spor alanında çeşitli biçimlerde ortaya çıkabildiği görülmüştür (Audrino, 2020; Bose ve ark., 2022). Bu çalışmada da benzer şekilde katılımcılar,

spor ortamında adil kararlar verilmediğini ve çeşitli nedenlerle bazı sporcuların kayırıldığını dile getirmişlerdir. Özellikle elit seviyedeki sporcular göz önünde bulundurulduğunda, bu kayırmacı davranışların ulusal ve uluslararası şampiyonalarda hedeflere ulaşma noktasında engel teşkil ettiği söylenebilir. Çünkü etik olmayan bu kayırmacı davranışlar yüzünden sporcunun hak ettiği başarıyı elde edemeyerek istediği hedefi gerçekleştiremediği düşünülmektedir. Ayrıca bu durumun sporcuları olumsuz etkilediği ve onların sportif performanslarına da yansıdığı görülmektedir. Dolayısıyla spor ortamında ortaya çıkan kayırmacı davranışlar yüzünden elit seviyedeki sporcuların pek çok zorlukla mücadele etmek zorunda kaldıkları ve bu durumla çeşitli yollardan baş etmeye çalıştıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Çalışmaya katılan elit seviyedeki sporculardan elde edilen bulgulara göre katılımcıların %50'sinin içsel başa çıkma yöntemiyle %50'sinin ise dışsal başa çıkma yöntemiyle kayırmacılıkla mücadele etmeye çalıştıkları tespit edilmiştir. İçsel başa çıkma yoluyla kayırmacılıkla mücadele etmeye çalışan elit seviyedeki sporcuların görüşleri incelendiğinde genel olarak, kayırmacılık davranışlarına maruz kalındığında bu durumun onlara motivasyon bağlamında olumsuz yansıdığı görülmektedir. Bazı sporcuların sporu bırakma noktasına geldiği ancak yıllarca verilen emeklerden dolayı devam edildiği verilen cevaplar neticesinde ortaya çıkmıştır. Bu durum dikkate alındığında, elit seviyeye gelmiş başarılı olan sporcuların sporu bırakması, ülkemizin sportif başarısının düşmesi açısından da son derece önemli bir husus olarak görülmektedir. Ayrıca kayırmacı davranışların sporcuların güdülenmesini etkilediği ve performanslarına da olumsuz bir şekilde yansıdığı ve başarı oranını azalttığı düşünülmektedir. Altıntaş ve ark. (2013) da elit sporcuların durumsal güdülenme seviyeleriyle optimal performans duygu durumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, sporcuların içsel güdülenme ve özdeşimle düzenleme seviyelerinin artmasıyla beraber optimal performans duygu durumlarının da arttığı bulgusuna ulaşmışlardır. Diğer bir deyişle, içsel güdülenme düzeyinin yüksek olduğu sporcuların optimal performans duygu durumu puanlarının da yüksek bulunduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak, sporcuların güdülenme düzeylerinin yüksek olması spor performanslarının da yüksek olmasına neden olabileceği söylenebilir. Bununla birlikte dışsal başa çıkma yoluyla kayırmacılıkla mücadele etmeye çalışan elit seviyedeki sporculardan elde edilen sonuçlar incelendiğinde de genel olarak, motivasyonu düşüren bir durumdan söz edilebilir. Elde edilen bulgulara göre kayırmacılıkla karşılaşan bazı sporcuların bu duruma tepki verilse dahi sonucun değişmeyeceğinden bahsettikleri görülmektedir. Buradan hareketle sporda kayırmacılığın önlenmesi noktasında gerekli çalışmaların yapılmasına olan ihtiyacın arttığı söylenebilir. Etik olmayan bu kayırmacı davranışlar devam ettiği sürece sporda sürdürülebilir başarının artması pek mümkün görülmemektedir. Çünkü kayırmacı davranışların sporcuları pek çok yönden olumsuz etkilediği, onların yıpranmasına yol açtığı ve bunun sonucunda sportif performansa yansıdığı düşünülmektedir. Bununla birlikte kayırmacılık davranışı, formayı hak eden sporculara değil hak etmeyen sporculara verilmesi anlamına gelmektedir. Bu da başarısızlığı beraberinde getirmektedir. Tüm bu bilgilerden yola çıkarak, sporda kayırmacılığın önlenmesi adına bazı öneriler sunulmuştur.

Öneriler

- ✓ Kayırmacılığın olmaması için objektif somut kriterler konulması, kayırmacılık tespit edildiğinde bunu yapan kişilere ceza uygulanması,
- ✓ Hakemlerin daha özenli seçilmesi,
- ✓ Spor ahlakı konusunda eğitimlerin verilerek takibinin yapılması ve eğitimli spor yöneticilerinin olması,
- ✓ Sporcularla sık sık görüşmeler yapılarak bu konudaki problemlerin tespit edilmesi,
- ✓ Adil ve güvenilir bir sistemin oluşturulması,
- ✓ Yarışmalarda objektif değerlendirmelerin yapılabilmesi için farklı uzman kişilerin görüşlerinin alınması,
- ✓ Kayırmacı davranış sergileyen kişilerin cezalandırılması,
- ✓ Tarafsız ve şeffaf yöneticilerin görev alması,
- ✓ Spora emek vermiş, sporu iyi bilen ve vicdanıyla hareket eden insanların görev alması,
- ✓ Federasyonların ve ilgili makamların ciddi düzeyde takip ve inceleme altında olması önerilmektedir.

Çıkar Çatışması: Çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırma Dizaynı MG, İstatistik analiz MG; Makalenin hazırlanması, ŞU, MG; Verilerin Toplanması ŞU tarafından gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler

Kurul Adı: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu

Tarih: 19.06.2023

Sayı/Karar No: 2023/10

KAYNAKLAR

- Altıntaş, A. (2010). *Sporcuların hedef yönelimleri, algılanan güdülme iklimleri ve algılanan fiziksel yeterliklerinin cinsiyete ve deneyim düzeyine göre karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Altıntaş, A., Keleş, S., & Aşçı, F. (2013). Elit sporcularda durumsal güdülme ve optimal performans duygu durumu arasındaki ilişki. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(4), 14-21.
- Audrino, F. (2020). Strongest team favoritism in European national football: Myth or reality? *International Journal of Sport Finance*, 15(3), 137-151. <http://doi.org/10.32731/IJSF/153.082020.04>
- Aydın, N. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşerî ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2(2), 60-71.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Beşler, H.K. (2016). *Futbol kulübü yöneticilerinin antrenörlerinin ve futbolcuların futbol hakemlerinin saha içi yönetimine ilişkin görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Bose, P., Feess, E., & Mueller, H. (2022). Favoritism towards high-status clubs: Evidence from German soccer. *The Journal of Law, Economics, and Organization*, 38(2), 422-478. <https://doi.org/10.1093/jleo/ewab005>
- Bulut, Ü., & Sarı, İ. (2022). Ringdeki genç boksörler hakkında ebeveyn görüşleri: Kazanımlar, engeller, endişeler ve beklentiler. *Türkiye Klinikleri Journal of Sports Sciences*, 14(1), 114-123. <https://doi.org/10.5336/sportsci.2021-84071>
- Büte, M. (2011). Kayırmacılığın çalışanlar üzerine etkileri ile insan kaynakları uygulamaları ilişkisi: Türk kamu bankalarına yönelik bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 383-404.
- Çakto, P., & Bayram, E. (2020). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinde olumsuz milli takım algısı ve nedenleri (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Örneği). *Uluslararası Spor Bilimleri Öğrenci Çalışmaları*, 2(2), 96-107.
- Dehghani Soltani, M., & Mesbahi, M. (2019). Investigating the effect of nepotism on employees' performance with the mediating role of employees' competencies. *Organizational Behaviour Studies Quarterly*, 7(4), 85-110. <https://20.1001.1.23221518.1397.7.4.4.4>
- Hardman, A. R., & Jones, C. (Eds.). (2010). *The Ethics of sports coaching*. Routledge.
- Kahraman, Ü. (2020). Okul müdürlerinin kayırmacılık davranışları. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 90-106. <https://doi.org/10.29065/usakead.811773>
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: Nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-86.
- Kavasoğlu, İ., Özer, U., & Yenel, İ. F. (2016). Sporda favoritizm: Mücadele sporları üzerine bir inceleme. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 199-211. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000297
- Kavasoğlu, İ., & Yenel, İ. (2018). Favoritizm in football from the referee's perspective. *Journal of Human Sciences*, 15(4), 2509-2532. doi: <https://10.14687/jhs.v15i4.5596>
- Kelly, H. (2021). Athletic Favoritism in the context of the Covid-19 Pandemic. *DePaul Journal of Sports Law*, 17(1), 26-38.
- Miles, M.B., & Huberman, A.M. (2016). *Nitel veri analizi* (Çeviren: Sadegül Akbaba Altun & Ali Ersoy). Pegem Akademi Yayınları.
- Morgan, W. J. (2007). *Ethics in sport*. Human Kinetics.
- Öntürk, Y., Şahin, İ., Yıldız, M., & Yağmur, R. (2021). Sporda kayırmacılık; Dövüş sporcuları üzerine bir inceleme. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 155-166. <https://10.38021/asbid.910323>
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.

- Özler, H., & Gümüştekin, G. E. (2007). Aile işletmelerinde nepotizmin gelişim evreleri ve kurumsallaşma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 437-450.
- Paul, R. J., Riccardi, N., & DiMaria, S. (2022). Nepotism in the NHL? Family relationships and the NHL draft. *International Journal of Sport Finance*, 17(4), 215-229. <http://doi.org/10.32731/IJSF/174.112022.03>
- Tekindal, M., & Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153-172.
- Tekkurşun-Demir, G., & İlhan, E. L. (2019). Spora katılım motivasyonu: Görme engelli sporcular üzerine bir araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 157-170. <https://10.31680/gaunjss.525455>
- Tunca, M. Z., & Güngör-Gülsoy, S. (2023). Spor motivasyonu üzerine bir literatür taraması: Spor ve e-spor karşılaştırması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(2), 181-197.
- Türnüklü, D. A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Yiğit, Ş. (2019). Öğrencilerin spora özgü başarı ve motivasyon düzeylerinin incelenmesi. *Researcher: Social Science Studies*, 7(1), 249-258.
- Zardoshtian, S., Felegari, K., & Mataruna, L. (2022). Nepotism in sports organizations based on grounded theory. *Sport Management and Development*, 11(3), 112-130. <https://10.22124/JSMD.2022.6668>

Analysis on Digital Game Playing Attitudes Amongst University Students: A Research on Generation Z

Halil Orbay ÇOBANOĞLU[†], Halil TÜRKTEMİZ², Işık BAYRAKTAR¹

¹Alanya Alaaddin Keykubat University, Faculty of Sport Sciences, Alanya

²Alanya Alaaddin Keykubat University, Institution of Graduate Schools, Alanya

Research Article

Received: 01/12/2022

Accepted: 16/01/2024

Published: 31/01/2024

Abstract

The aim of this study is to investigate university students' attitudes who are called as Generation Z, on digital game playing. In this study, 109 female and 106 male students with a total of 215 students who are attending to various departments of Alanya Alaaddin Keykubat University, took place voluntarily. In the research, Digital Game Playing Attitude Scale (DGPBS) which was developed by Demir and Bozkurt (2019), was used. The data of the research was analysed using IBM SPSS 25 packaged software. To statistically analyse the data obtained from the participants, independent sample T-Test and one-way analysis of variance test are used. It is observed that there is a statically significant difference, according to the gender variable, by means of behavioural sub-dimension in students' digital plays. It is detected that there is a statically significant difference, in terms of students' cognitive sub-dimension digital plays causing from faculty difference. It is detected that there is a significant difference in students' digital plays by means of any sub-dimension causing from class variable. It is observed that there is significant difference in students' digital plays by means of cognitive sub-dimension according to the educational level variable of the mother. It is detected that there is significant difference in students' digital plays by means of cognitive sub-dimension according to the digital play times. As a result of the research students' digital play attitudes are affected accordingly to gender, faculty, class, digital play time and mother's educational level.

Keywords: Generation Z, Digital games, University student, Attitude.

Üniversite Öğrencilerinin Dijital Oyun Oynama Tutumlarının İncelenmesi: Z Kuşağı Üzerine Bir Araştırma

Öz

Bu çalışmanın amacı; Z kuşağı olarak adlandırılan üniversite öğrencilerinin dijital oyunlara yönelik tutumlarını incelemektir. Çalışmaya, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören 109 kadın ve 106 erkek öğrenci olmak üzere toplam 215 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada Demir ve Bozkurt (2019) tarafından geliştirilen Dijital Oyun Oynama Tutumu Ölçeği (DOOTÖ) kullanılmıştır. Araştırmanın verileri IBM SPSS 25 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcılardan elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde bağımsız örneklem T-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi testleri kullanılmıştır. Öğrencilerin davranışsal alt boyutu açısından dijital oyun oynama tutumları arasında cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğrencilerin bilişsel alt boyutu açısından dijital oyun oynama tutumları arasında fakülte değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Öğrencilerin bilişsel ve davranışsal alt boyutu açısından dijital oyun oynama tutumları arasında sınıf değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğrencilerin bilişsel alt boyutu açısından dijital oyun oynama tutumları arasında anne eğitim düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğrencilerin davranışsal alt boyutu açısından dijital oyun oynama tutumları arasında dijital oyun oynama süresi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Öğrencilerin dijital oyun oynama tutumlarının cinsiyet, fakülte, sınıf, dijital oyun oynama süresi ve anne eğitim düzeyi değişkenlerine yönelik yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, bu değişkenlerin dijital oyun oynama tutumları üzerinde etkili faktörler olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Z Kuşağı, Dijital oyunlar, Üniversite öğrencileri, Tutum.

[†]Corresponding Author: Halil Orbay Çobanoğlu E-mail: orbay.cobanoglu@alanya.edu.tr

INTRODUCTION

When we look to the historical time course of the generation concept, it can be said that the written sources take us to ancient Rome or even to ancient Egypt (Adıgüzel et al., 2014). Children who are born in the same years, become the same generation's children. The word Generation is defined in the Turkish Language Society's (TLS) Philosophy Dictionary as; "group of people who are approximately born in the same years and shared same age's conditions, thereby shared close problems, destiny and have similar responsibilities", in the TLS's Sociology Dictionary as: "People who form twenty-five to thirty years of clusters, race, breed" (Çelebi, 2017). In time, societies' need to evaluate, and this cause people to enhance new habits and new behaviours. These emerging changes are described as "Generation" (Işık, 2019). Generations, "groups that are born at certain dates, during socialization, groups that are affected from common social, economic, politic facts and as they are responsible for similar liabilities, have similar values, beliefs expectations and behaviours" (Kon, 2017). Every generation has working habits, value judgment, realisation of life, weaknesses and strengths and different communication styles (Taş et al., 2017). These generations are named according to the dates they are born; 1965-1979 X Generation, 1980-1999 Y Generation and 2000-2021 Generation Z (Kon, 2017).

Generation Z is also called "Internet Generation" as they are born in an age that is completely under internet influence and they have serious skills over the internet (Eğitimperia, 2014). The other names for Generation Z are: "Millennials, Digital Natives, Net Generation, the Gamer Generation, Next Generation, N-generation, Cyber Kids, Homo Zappiens, Grasshopper Minn" (Yalçın and İzgi, 2014). As they are born in the technology age, it is easier for them to reach information. It is known that Generation Z kids have the ability to follow more than one task at the same time (Taş et al., 2017). Having started to receive education in earlier ages, Generation Z show faster intellectual improvement. Their memories do not depend on memorising. Their memories are more depending on impersonation, storification and imagination (Işık, 2019).

Generation Z is born in an era in which digital technologies and electronic devices developed and is a Generation who witnessed these developments and they are described as "technology curious" (tech-savvy) (Singh, 2014). Generation Z has a digital technology based life style, and because they live in a high technology communication era they have the capability to solve problems with the help of technology and highly interrelating generation (Erten, 2019). Amongst all the generations, Generation Z has the highest motor skill synchronisation of hand, eye and ear (Keleş, 2011). These advantages may provide several disadvantages, and cause attention, focusing and concentration difficulties (Altunbay and Bıçak, 2018).

In the Turkish Language Society's Turkish dictionary many different definitions of game take place. These definitions are: "Entertainment that develops talent and intelligence, has certain rules and provides quality time; In theatre or cinema, the style of the artist's role performing; all the moves that are done accompanied with music; zeybek dance, artifact, act, play which is designed to be performed on stage; all kinds of competition that are performed

to develop body and mind talents depending on the agility; talent, gamble which arouse amazement” (TDK, 2020). Schiller (1990) defined “human plays in where he/she is a complete human, and he/she is only a complete human in where the play is played.” While play is an all day long entertainment for kids during which they learn, express themselves and gain motoric and intellectual skills, for adults, game is a recreation and relaxing tool (Kılıç, 2020). Game is an occasion for children which develops in firstly psychomotor, emotional, social fields and also helps the children in language and intellectual developing, prepares him/her to life and teaches cooperation (Ayan and Memiş, 2012). Game, being a universal concept, is a learning act physically, psychologically and emotionally for people to prepare them to their lives (Sezgin, 2014).

Even though the history of game is as old as humanity, with help of archaeological diggings, it is discovered that the history of game and toy goes back to 5500-2750 B.C. and belongs to Cucuteni-Trypillian culture which dominated today’s Romania region. The wheeled bull-shaped toy which was found during the archaeological diggings has a big importance in showing us how advanced the toy culture was and shows the revolution of game culture (Vatandaş, 2020). The history of toy and the history of humanity are in parallel directions (Niemann, 1980). All toys have a cultural value. Toys carry the markings of the societies they were built in and are a mirror to the society geographically, culturally and economically (Vatandaş, 2020). The traditional games, which were defeated by the developing technology, changed in many ways because of this technology (Kılıç, 2020). As a result of changing game understanding, the games with physical activity leave their place to digital platforms and this makes the child physically passive and affects social intellectual way negatively (Hazar, 2018). In becoming modernized societies, as a result of developing and digital technology, the games become more digital (Yiğitoğlu, 2018). The computer games which developed in direct proportion to technological developments, became more attractive and this has raised the interest in games (Tural, 2005). As in the traditional games, it is known that digital games, regardless of their type, have an educational function, this function comes out from social, economic, cultural, ideologic and historical reasons (Binark et al., 2009).

Digital games are the games played by large populations as an entertainment tool in which they can choose who to play with and, regardless of the outer world, has their own independent rules and contain entertainment material in digital platforms (Garris et al., 2002). Digital games are grouped as; online games (Gökçearsan and Durakoğlu, 2014) and multiplayer games or individual games (Köse, 2013). These games are available to the players in 5 categories. These are; “strategy games, racing games, sports games, simulation games and mission games” (Gökçearsan and Durakoğlu, 2014). Digital games that are played via desktop and laptop computers, game consoles, cellular phones, tablets, Playstation, Xbox, etc. are played extensively by people of all ages (Taylan et al., 2018). Especially having youth leading, the number of people who use mobile devices for game purpose is significantly high (Tarlakazan and Yavuz, 2018). These games are intensely preferred by children and youth and the time they spend to play increases day by day (Demirel et al., 2019). It is known that approximately 30 million people are playing digital games. This shows us the increase in interest to digital games (Can and Tekkurşun-Demir, 2020). The aim of this study is to

investigate university students' attitudes who are called as Generation Z, on digital game playing. In line with this purpose, answers to the following questions will be sought.

- Do university students' attitudes towards playing digital games differ according to gender variable?
- Do university students' attitudes towards playing digital games differ according to the faculty variable?
- Do university students' attitudes towards playing digital games differ according to age variable?
- Do university students' attitudes towards playing digital games differ according to the class variable?
- Do university students' attitudes towards playing digital games differ according to the variable of father's education level?
- Do university students' attitudes towards playing digital games differ according to the variable of mother's educational status?
- Do digital game playing attitudes of university students differ according to the variable of daily digital game playing time?

MATERIALS AND METHODS

Research Model

In this study, in order to research the attitude of the university students' attitude to digital game playing, "To picture a still ongoing fact or event from past to present as it is and for the case which is subject to study, the person or the object's being described as it exists" sweeping model is used (Karasar, 2005).

Universe and Sample of the Research

The universe of this research is formed upon the university students who are born in and after the year 2000 which is accepted as the start of the Generation Z and are having their education inside Turkish borders. The sample of the research consists of 215 students who attend to various branches of Alanya Alaaddin Keykubat University.

Data Collecting Tool

Digital Game Playing Attitude Scale (DGPBS): The scale which was developed by Demir and Bozkurt (2019) consists of 18 items in total which go under 3 sub-dimensions: Cognitive (5 items), Affective (5 items) and Behavioural (8 items). The scale is graded from "I Totally Disagree" (1) to "I Totally Agree" (5) which is prepared using 5-point Likert scale. The Cronbach's Alpha internal reliability index is calculated as .82. In this study the internal reliability index is calculated as .61.

Criterion values for reliability index according to Kılıç (2016);

When $.00 < \alpha < .40$ "Not reliable",

When $.41 < \alpha < .60$ "Low reliability",

When $.61 < \alpha < .80$ "Intermediate reliability"

When $.81 < \alpha < 1.00$ "Highly reliable"

In the light of these values, recent research is observed to have intermediate reliability.

Research Ethics

It was unanimously decided that Alanya Alaaddin Keykubat University Social Sciences and Humanities Scientific Research Ethics Committee is ethically appropriate as per the decision of 01/17 dated 20.02.2023.

Analyse of Data

The data of the research was analysed using IBM SPSS 25 packaged software. To determine whether the data distribution is normal or not, skewness and kurtosis values are observed. As the skewness and kurtosis values are between the limits (-1.5 and +1.5) which was stated by Tabachnick and Fidell (2015) data is observed to have normal distribution. Since the data were normally distributed, independent sample t test and one-way ANOVA test were used as parametric tests. The significance level of the tests was tested with $p < .05$.

RESULTS

The demographic distribution of the data obtained in the study is as in Table 1.

Table 1. Demographical features of the students who took place in the research

Factor	Variable	N	%
Gender	Woman	109	50.7
	Man	106	49.3
Faculty	Sports Sciences	50	23.3
	Health Sciences	33	15.3
	Educational Sciences	44	20.5
	Social Human and Admin. Sciences	39	18.1
	Engineering and Architect Sciences	49	22.8
Age	18 and below	38	17.7
	19 age	61	28.4
	20 and above	116	53.9
Class	1 st Class	80	37.2
	2 nd Class	57	26.5
	3 rd Class	52	24.2
	4 th Class	26	12.1
Father's Education Level	Primary – Secondary School	90	41.9
	High School	72	33.4
	Graduate - Postgraduate	53	24.7
Mother's Education Level	Primary – Secondary School	111	51.6
	High School	53	24.7
	Graduate - Postgraduate	51	23.7
Daily Digital Game Playing Time	30-60 Min.	108	50.2
	61-90 Min.	44	20.5
	91-120 Min.	35	16.3
	121 Min. and above	28	13.0

It is observed that 49.3% of the students who participated in the research according to the “gender” variable are men (n=106) and 50.7% are women. According to the “faculty” variable, the highest participation amongst the students consists of Sports Sciences Students by 23.3%. It is seen that the lowest participation to the research came from students of Health Sciences Faculty by 15.3%. When “age” variable is studied, students at age 20 and above has the highest participation (53.9%) while the students under 18 years of age has the lowest (17.7%) participation rate. When “class” variable is studied, 37.2% (n=80) of the students who participate in the research are attending to 1st class, 26.5% (n=57) 2nd class, 24.2% (n=52) 3rd class and 12.1% (n=26) 4th class. When “father’s education level” variable is studied it is observed that 41.9% (n=90) of the students’ fathers graduated from primary or secondary school, 33.4% (n=71) high school and 24.7% (n=53) graduate or postgraduate. It is seen that 51.6% (n=111) of the students’ mothers are graduated from primary or secondary school, 24.7% (n=53) high school and 23.7% (n=51) graduate or postgraduate. When “daily digital game playing” times of the students’ is observed the highest percentage 50.2% (n=108) belongs to the group who plays 30-60 min. daily and the lowest is with 13% (n=28) 121 min. daily.

Table 2. T-Test results based on students’ digital game playing attitude according to gender variable

	Gender	N	\bar{X}	SD	f	p
Behavioural Sub-Dimension	Man	106	2.9175	.806	-5.696	.00*
	Woman	109	3.5080	.712	-5.686	

p<.05

In terms of students’ behavioural sub-dimension, it is found out that there is statistically significant difference based on gender variable of digital game playing attitude (p=.00).

Table 3. ANOVA analyse results based on students’ digital game playing attitude according to faculty variable

	Faculty	N	\bar{X}	SD	f	p
Cognitive Sub-Dimension	Sports Sciences	50	2.8160	.57689	6.408	.00*
	Health Sciences	33	2.9697	.53179		
	Educational Sciences	44	3.3682	.63677		
	Engineering and Architect. Sci.	49	2.9265	.60648		
	Social Human and Admin. Sci.	39	3.1333	.46415		

p<.05

In terms of students’ cognitive sub-dimension, it is found out that there is statistically significant difference based on faculty variable of digital game playing attitude (p=.00). In order to observe between which groups there is a statistically significant difference in the cognitive sub-dimension, Bonferroni (Kayri, 2009), one of the post-hoc tests, was used due to the homogeneous distribution of the data and the unequal sample size.

Table 4. The Post-Hoc test results based on the students’ digital game playing attitude according to faculty variable

		Dependent Variable	Average Difference	Standard Error	P
Cognitive Sub-Dimension	Bonferroni	Sports Sciences	.55218	.11817	.00*
		Health Sciences	.39848	.13165	.02*
		Engineering and Architect. Sci.	.44165	.11874	.00*
		Educational Sciences			

p<.05

Based on the Bonferroni test results, amongst “Educational Sciences”, “Sports Sciences”, “Health Sciences” and “Engineering and Architectural Sciences”, the difference was on behalf of “Educational Sciences”. According to this result, it is observed that, faculty of educational students’ attitude to digital games are more.

In terms of students’ any sub-dimensions, statistically, there is no significant difference was observed based on age variable of digital game playing attitude (p= .97>.05 for cognitive sub-dimension, p= .47>.05 for affective sub-dimension, p= .88>.05 for behavioural sub-dimension).

Table 5. ANOVA analyse results based on the students’ digital game playing attitude according to class variable

	Class	N	\bar{X}	SD	f	p
Cognitive Sub-Dimension	1 st Class	80	2.9550	.54654	6.6630	.00*
	2 nd Class	57	2.9263	.57772		
	3 rd Class	52	3.0500	.59128		
	4 th Class	26	3.4923	.64058		
Behavioural Sub-Dimension	1 st Class	80	3.3328	.80297	5.863	.00*
	2 nd Class	57	3.4342	.81665		
	3 rd Class	52	3.0240	.72931		
	4 th Class	26	2.7692	.78716		

p<.05

In terms of students’ cognitive and behavioural sub-dimension, it is found out that there is statistically significant difference based on class variable of digital game playing attitude (p=.00 and p=.00). To observe amongst which groups there is cognitive and behavioural low dimension difference, being data’s homogenous distribution, Bonferroni from post-hoc tests is used.

Table 6. The Post-Hoc test results based on the students’ digital game playing attitude according to class variable

		Dependent Variable	Average Difference	Standard Error	P
Cognitive Sub-Dimension	Bonferroni	1 st Class	.53731	.13038	.00*
		4 th Class	.56599	.13667	.00*
		3 rd Class	.44231	.13872	.01*

p<.05

Based on the Bonferroni test results, amongst “1st class”, “2nd class”, “3rd class” and “4th class”, the difference at cognitive sub-dimension was on behalf of “4th class”. At the behavioural sub-dimension, it is observed that, amongst “1st class” and “4th class” the difference was on behalf of “1st class” and amongst “2nd class”, “3rd class” and “4th class” the difference was on behalf of “2nd class”.

In terms of students’ any sub-dimensions, statistically, there is no significant difference was observed based on father’s education level variable of digital game playing attitude (p=.11>.05 for cognitive sub-dimension, p= .65>.05 for affective sub-dimension, p= .19>.05 for behavioural sub-dimension).

Table 7. ANOVA analyse results based on the students’ digital game playing attitude according to mother’s education level

	Mother’s Education Level	N	\bar{X}	SS	t	p
Cognitive Sub-Dimension	Primary – Secondary School	111	2.9207	.57352	4.757	.01*
	High School	53	3.1057	.64044		
	Graduate – Postgraduate	51	3.2118	.56909		

p<.05

In terms of students’ cognitive sub-dimension, it is found out that there is statistically significant difference based on mother’s education level variable of digital game playing attitude (p=.01). To observe amongst which groups there is cognitive sub-dimension difference, bonferroni from post-hoc tests is used.

Table 8. The Post-Hoc test results based on the students’ digital game playing attitude according to mother’s education level variable

		Dependent Variable		Average Difference	Standard Error	p
Cognitive Sub-Dimension	Bonferroni	Graduate-Postgraduate	Primary and Secondary School	.29104	.09651	.01*

p<.05

Based on the Bonferroni test results, amongst “primary-secondary school”, and “graduate-postgraduate”, the difference at cognitive sub-dimension was on behalf of “graduate-postgraduate”. According to this result, it is observed that, mother’s education level is effective on students’ attitude to digital games.

Table 9. ANOVA analyse results based on the students’ daily digital game playing attitude according to digital game playing time

		Daily Digital Game Playing Time	N	\bar{X}	SS	t	p
Behavioural Sub-Dimension		30-60 min.	108	3.5718	.69128		
		61-90 min.	44	2.9801	.77663	17.655	.00*
		91-120 min.	35	2.7893	.71792		
		121 min. and above	28	2.7545	.83367		

p<.05

In terms of students’ behavioural sub-dimension, it is found out that there is statistically significant difference based on daily digital game playing time variable of digital game playing attitude. To observe amongst which groups there is behavioural sub-dimension difference, Bonferroni from post-hoc tests is used.

Table 10. The Post-Hoc test results based on the students’ digital game playing attitude according to daily digital game playing time variable

		Dependent Variable		Average Difference	S.E.	p
Cognitive Sub-Dimension	Bonferroni	61-90 min.	30-60 min.	,59165	,13109	,000*
			91-120 min.	,78247	,14256	,000*
			121 min. and above	,81729	,15544	,000*

p<.05

Based on the Bonferroni test results, amongst “30-60 min.”, “61-90 min”, “91-120 min.” and “121 min. and above” the difference at cognitive sub-dimension was on behalf of “30-60 min.”

DISCUSSION AND CONCLUSION

Individuals that are born on and after year two thousand are named Generation Z. The most significant speciality differing Generation Z from others is that they are born in digital era. While the internet network, which developed and spread with digital era, has adverse effect on traditional games, it made a positive effect over the games that are played on the platforms. Interbedded with the technology, Generation Z prefers digital games instead of traditional games (Eğitimpedia, 2014). In this study, it was aimed to determine the digital game playing attitude of Generation Z.

According to the results of the research, a statistically significant difference was found in the behavioural sub-dimension according to the gender variable. At behavioural sub-dimension it is observed that female students have more digital game playing attitude than the male students. The reason for female students' higher digital game playing attitude may be that female students' will to create themselves a virtual world. It can be said that, the reason for the male students' low digital game playing attitudes, they do not go into enough physical activity at the games they are playing digitally, so they prefer games which include more physical activity such as football, basketball and athletics. In the studies they made, Bozkurt et al. (2019) determined that male students have more digital game playing attitude than female students. In his study, Balıkçı (2018) stated that male students would like to socialize more than the female students and they want to prove themselves not to their friends but to people in the virtual world they created.

When the averages of the students' answers to the digital game playing attitude scale are examined, there is a statistically significant difference in favor of the students of the faculty of educational sciences in the cognitive sub-dimension according to the faculty variable. It can be told that the educational sciences faculty students' digital game playing attitude is related to the social environment they are in. On the contrary, Bozkurt et al. (2019) determined that there is no difference amongst the students who are attending to the same faculty but attend to different departments, because of their conflicting schedules and classes.

When the averages of the students' responses to the digital game playing attitude scale were compared according to the age variable, no statistically significant difference was observed in any sub-dimension. As a reason for digital game playing attitudes' not changing, it can be shown that the digital games attract people of all ages and they are accepted as entertainment and recreation tools. In the study made with 250 female participant whose ages vary from 18 to 35, Marshall and Foran (2008) could not find any significant difference in females' game preferences.

In the students' digital game playing attitude scale's class variable analysis, at cognitive and behavioural sub-dimension, there is a statistically significant difference. According to the data gathered, at cognitive sub-dimension, it is found out that 2nd class students' digital game playing attitude is higher. During university life, it can be said that 2nd class students are more interbedded with digital games. At behavioural sub-dimension, it is observed that 4th class students' digital game playing attitude is higher. It can be said that digital game playing attitude increases as the students' education level rises. In the study they made, Bozkurt et al. (2019),

could not observe any statistically significant difference on digital game playing attitude as the students who attend to university, even though they were in different classes and different ages, they belong to the same generation.

There is no statistically significant difference observed according to the students' digital game playing attitude scale's father's education level variable. It can be said that father's education level does not affect students' digital game playing attitude. Contrarily to our study, in the study he made, Erten (2019) found out that students' digital game playing attitude increases as the father's education level is higher.

When the averages of the students' responses to the digital game playing attitude scale were examined, a statistically significant difference was found in the cognitive sub-dimension according to the mother's education level variable. It can be said that as the students' mother's education level is higher, students' digital game playing attitude increases. This finding of the study overlaps with the study Erten (2019) completed. Erten (2019) stated that mothers think when children uses digital technology, they benefit from it and gain knowledge and competence.

When the averages of the students' answers to the digital game playing attitude scale were examined, no statistically significant difference was observed in the cognitive and affective sub-dimensions according to the variable of digital game playing time, while a statistically significant difference was observed in the behavioural sub-dimension. It is observed that students' digital game playing time varies between 30-60 min. Contrarily to this study, Bozkurt et al. (2019) stated that when digital game playing time increases the digital game playing attitude raises. Bayrakdar et al. (2020) stated according to the study they made with e-sporters, they lack physical activity and have obesity problems due to long hours of training and competitions.

As a result, amongst the students' who took participated in the study, there is a statistically significant difference at gender, faculty, class, mother's education level and digital game playing time. At the present time, rapidly increasing population and along with it, urbanization, caused children's and youth's playgrounds decrease. Youth's new playgrounds evolved from public gardens to indoor areas because of the narrowing and decreasing areas of public gardens and playgrounds. The vanishing playgrounds and developing technology caused digital games rise. It would appear that; internet and digital technologies will take place in lives of today's people and future generations increasingly. Digital games may become indispensable for the new generations. In this study, being born in this digital age, Generation Z's attitude to playing digital games and it is believed that the results can be a guide to the studies about new digital games.

Conflict of Interest: There is no personal or financial conflict of interest within the scope of the study.

Researchers' Statement of Contribution Rate: Research Design HT, IB; Statistical Analysis HOC; Manuscript Preparation HT, IB; Data Collection was carried out by HT, HOC.

Information on Ethics Committee Permission

Board Name: Alanya Alaaddin Keykubat University Social Sciences and Humanities Scientific Research Ethics Committee

Date: 20.02.2023

Issue/Decision Number: 01/17

REFERENCES

- Adıgüzel, O., Batur, H. Z., & Ekşili, N. (2014). Kuşakların değişen yüzü ve y kuşağı ile ortaya çıkan yeni çalışma tarzı: Mobil yakalılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 165–182.
- Altunbay, M., & Bıçak, N. (2018). Türk eğitimi derslerinde "Z kuşağı bireylerine uygun teknoloji tabanlı uygulamaların kullanımı. *Journal of World of Turks*, 10(1), 127–142.
- Ayan, S., & Memiş, U.A. (2012). Erken çocukluk döneminde oyun. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(2), 143–149.
- Balıkçı, R. (2018). *Çocuklarda ve ergenlerde çevrimiçi oyun bağımlılığı ve agresif davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bayraktar, A., Yıldız, Y., & Bayraktar, I. (2020). Do e-athletes move? A Study on physical activity level and body composition in elite e-sports. *Physical Education of Students*, 24(5), 259–264. <https://doi.org/10.15561/20755279.2020.0501>
- Binark, M., Bayraktutan S. G., & Fidaner, B. I. (2009). *Dijital oyun rehberi: Oyun tasarımı, türler ve oyuncu*. Kalkedon Yayınları.
- Bozkurt, T. M., Dursun, M., & Arı, Ç. (2019). Examination of attitudes of students of sports sciences towards digital game play: Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin dijital oyun oynamaya yönelik tutumların incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 16(4), 1217-1227. <https://doi.org/10.14687/jhs.v17i1.5896>
- Can, H. C., & Tekkurşun-Demir, G. (2020). Sporcuların ve e-spor oyuncularının dijital oyun bağımlılığı ve dijital oyun bağımlılığına ilişkin farkındalık düzeyleri. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 5(4), 364–384. <https://doi.org/10.31680/gaunjs.770600>
- Çelebi, H. (2017). Derlem dilbilimi uygulamaları: kuşaklararası dayanışma ölçeği hazırlama. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 14(2), 61-83.
- Demir, G. T., & Bozkurt, T. M. (2019). Dijital oyun oynama tutumu ölçeği (DOOTÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 1-18. <http://dx.doi.org/10.33468/sbsebd.79>
- Demirel, H. G., Cicioğlu, H. İ., & Tekkurşun-Demir, G. (2019). Lise öğrencilerinin dijital oyun oynama motivasyon düzeylerinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(3), 128–137.
- Eğitimpedia. (2014). X, Y, Z Kuşakları. Retrieved from: <https://www.egitimpedia.com/x-y-z-kusaklari> December 21, 2020,
- Erten, P. (2019). Z kuşağının dijital teknolojiye yönelik tutumları. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(1), 190–202.
- Garris, R., Ahlers, R., & Driskell, J. E. (2002). Games, motivation, and learning: A Research and practice model. *Simulation and Gaming*, 33(4), 441-467. <https://doi.org/10.1177/1046878102238607>
- Gökçearslan, Ş., & Durakoğlu, A. (2014). Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 419–435.
- Hazar, Z. (2018). *Çağın vebası dijital oyun bağımlılığı ve başa çıkma yöntemleri*. Gazi Kitabevi.
- Işık, S. (2019). *Dijital çağda kuşaklararası farklılıklar ve z kuşağı: Dijital yerliler ve dijital göçmenlerin teknoloji kullanım özelliklerine yönelik bir araştırma*. Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, Türkiye.

- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kayri, M. (2009). Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma (post-hoc) teknikleri. *Journal of Social Science*, 55, 22.
- Keleş, H. N. (2011). Y Kuşağı Çalışanlarının motivasyon profillerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 129–139.
- Kılıç, M. A. (2020). *15-18 yaş arası okul sporlarına katılan öğrencilerin dijital oyun bağımlılığı ile sosyal ve duygusal yalnızlık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale, Türkiye.
- Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın Alfa Güvenilirlik Katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 47–48. <https://doi.org/10.5455/jmood.20160307122823>
- Kon, B. (2017). Kuşakları anlamak ve yönetmek. Retrieved from: <http://www.humanica.com.tr/kusaklari-anlamak-yonetmek> December 10, 2020.
- Köse, Z. (2013). *Grubu ergenlerinin bilgisayar oyunlarının oynama alışkanlıklarının ve sosyalleşme durumlarının araştırılması*. Yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon, Türkiye.
- Marshall, A. & Foran, J. (2008). Australian female gamers video game preferences. *Paper presented at the Australian & New Zealand Marketing Academy Conference*, December 1-3.
- Niemann, H. (1980). Oyunağın gelişim tarihi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(01), 55-61 https://doi.org/10.1501/egifak_0000000730
- Schiller, F. (1990). *İnsanın estetik eğitimi üzerine bir dizi mektup*. Milli Eğitim Basımevi.
- Sezgin, S. (2014). İnsan ve oyun: Oyunların dünü, bugünü, yarını. *VIII International Congress of Educational Research*. Çanakkale, 5-8 Mayıs.
- Singh, A. (2014). Challenges and issues of generation Z. *IOSR Journal of Business and Management*, 16(7), 59-63. <https://doi.org/10.9790/487x-16715963>
- Tabachnick, B.G., & Fidell, L.S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. Nobel Yayıncılık.
- Tarlakazan, E., & Yavuz, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin mobil oyun profili ve oynama alışkanlıkları. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 149–163. <https://doi.org/10.22466/acusbd.431711>
- Taş, H. Y., Demirdöğmez, M., & Küçükoğlu, M. (2017). Geleceğimiz olan z kuşağının çalışma hayatına muhtemel etkileri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 1031-1048. <https://doi.org/10.26466/opus.370345>
- Taylan, H., Topal, M., & Ayas, T. (2018). Sakarya'daki lise öğrencilerinin dijital oyun oynama eğilimlerinin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 5(1), 53-68.
- TDK. (2020). Oyun. Retrieved from: <https://sozluk.gov.tr/> December 10, 2020.
- Tural, H. (2005). *İlköğretim matematik öğretiminde oyun ve etkinliklerle öğretimin erişimi ve tutuma etkisi*. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Türkiye.
- Vatandaş, S. (2020). Oyun ve oyuncak: Teknolojik ve toplumsal dönüşüm sürecinde oyun ve oyunağın anlamsal ve işlevsel değişimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(28), 913–930. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.674699>
- Yalçın, İ. A., & İzgi, Ü. (2014). Levels of providing the oecd new millennium learner criteria of the prospective teachers studying in primary school teaching undergraduate program. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 1258–1262. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.379>
- Yiğitoğlu, V. (2018). *Oyun değer-dijital oyunlar ve kullanıcılar üzerine bir inceleme: To the moon örneği*. Doktora tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.

Except where otherwise noted, this paper is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International license.

Is Burnout a Determinant of Moral Disengagement in Team and Individual Sports?

Gönül TEKKURŞUN DEMİR¹ , Sevinç NAMLI^{2†}

¹Researcher, BAE, Dubai.

²Erzurum Teknik University, Faculty of Sport Sciences, Erzurum.

Research Article

Received: 02/03/2024

Accepted: 15/01/2024

Published: 31/01/2024

Abstract

This study aims to reveal the relationship between moral disengagement and burnout, the level of prediction, and differentiation by different variables. In the present study, in which the relational scanning model among the quantitative research models was used, 530 elite athletes were involved. The athlete burnout scale (ABQ) and moral disengagement in sports scale (MDSS-SF) were used to collect data. The data were analyzed using Pearson's correlation analysis, regression analysis, t-test, and ANOVA. As a result of the analysis, it was determined that the burnout level of the athletes was positively related to moral disengagement and the level of burnout was a predictor of moral disengagement in sports. It was found that there was no significant difference between burnout and moral disengagement levels of team and individual sports athletes, that the moral disengagement level of male athletes was significantly higher than that of female athletes, and that male team athletes' level of burnout in sports was significantly higher than that of female team athletes. Moreover, the burnout-in-sports score of athletes having 12 years or longer sportive experience in individual branches was significantly higher than that of athletes having 7-11 years and that of athletes having a minimum of 6 years of experience. In this study, it was concluded that athletes' level of burnout in sports increased the level of moral disengagement, that male athletes had a higher level of moral disengagement, and that long experience in sports increased the burnout among individual branch athletes.

Keywords: Sports, Athlete, Athlete burnout, Moral disengagement, Team and individual sports

Takım ve Bireysel Sporlarda Tükenmişlik Ahlaktan Uzaklaşmanın Belirleyicisi midir?

Öz

Araştırmada elit düzeydeki takım ve bireysel sporcuların sporda tükenmişlik ve ahlaktan uzaklaşma düzeyi arasındaki ilişkiyi, yordama düzeyini ve çeşitli değişkenlere göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Nicel araştırma modellerinden ilişkisel tarama deseninin kullanıldığı araştırmaya 530 elit sporcu katılmıştır. Araştırmada sporcu tükenmişlik ölçeği (ve sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeği (SAUÖ-KF) kullanılmıştır. Verilerin analizinde Person Korelasyon, regresyon analizi, t testi ve ANOVA'dan yararlanılmıştır. Analizler sonucunda sporcuların tükenmişlik düzeyindeki artışın, ahlaktan uzaklaşma düzeyi ile pozitif yönde ilişkili olduğu, sporda tükenmişlik düzeyinin ahlaktan uzaklaşmanın bir yordayıcısı olduğu saptanmıştır. Takım ve bireysel sporcuların sporda tükenmişlik, ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı, erkek sporcuların ahlaktan uzaklaşma düzeyinin kadın sporculardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu, erkek takım sporcularının sporda tükenmişlik düzeyinin kadın takım sporcularından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bireysel branşlarda en az 12 ve üzeri yıl spor deneyimi olan sporcuların sporda tükenmişlik puanlarının 7-11 yıl, en az 6 yıl spor deneyimi olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulgulanmıştır. Araştırmada sporcuların tükenmişlik düzeyinin, ahlaktan uzaklaşma düzeyini arttırdığı, erkek sporcuların daha fazla ahlaktan uzaklaşma düzeyine sahip olduğu, bireysel branş sporcularının spor yaşındaki artışın tükenmişlik düzeyini arttırdığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Sporcu, Sporcu tükenmişliği, Ahlaktan uzaklaşma, Takım ve bireysel sporlar

[†] Corresponding Author: Sevinç Namlı, E-mail: sevinc.namli@erzurum.edu.tr

INTRODUCTION

The burnout concept was defined by Herbert Freudenberger in 1974 as a state of exhaustion stemming from unfulfilled desires, a sense of failure, and a depletion of energy (Freudenberger, 1974). Burnout is also delineated as a negative self-perception, a sense of being desperate, the exhibition of negative attitudes toward others, and physical fatigue. Moreover, these factors result in mental, emotional, and physical consequences among individuals (Maslach and Jackson, 1981). From a psychological perspective, burnout manifests in individuals as decision-making difficulties, unhappiness, reluctance, insomnia, and irritability (Salvagioni et al., 2017). In terms of health implications, it is associated with resistance to infections, chronic pain, and insomnia (Giorgi et al., 2017). Behaviorally, burnout is known to precipitate conditions such as absenteeism, decreased attendance, subpar performance, and avoidance of action (Rössler, 2012). While all of these effects may not manifest simultaneously, it is possible to observe one or more of them concurrently. However, their manifestation is not expected to be uniform across all individuals. Although a general classification of burnout is challenging considering its psychological, health, and behavioral effects, researchers classify it as mild, moderate, severe, and extreme. In a mild state of burnout, mild headache and fatigue are observed, while extreme burnout can lead to more severe issues such as aggression and even suicide attempts (Guitart, 2007, as cited in Edú-Valsania, Laguía, and Moriano, 2022).

Maslach and Leiter (2016) state that burnout adversely affects both the individual experiencing it and the broader environment. For instance, a decline in a person's performance in the workplace leads to an overall reduction in job success averages. On the other hand, according to the emotional contagion theory, people can involuntarily imitate each other's facial expressions and movements. It is common for people who share the same environment to feel sadness, anger, and exhaustion collectively. Based on this theory, scientists argue that burnout can spread among people who coexist in the same setting, analogously emotional states (Herrando ve Constantinides, 2021).

The concept of burnout has gained prominence, with an increasing number of studies exploring its effects on individuals' social and societal lives. A review of the national literature reveals that various researchers have attempted to elucidate this concept through diverse definitions. Özyurt (2004) interprets burnout as "a state of mind where an individual feels emotionally, physically, and mentally exhausted as a result of events occurring over time and causing pain to the individual", while Dalkılıç (2014) characterizes it as "a state of mind where an individual feels emotionally, physically, and mentally exhausted". Despite living under identical conditions, the manifestation of burnout may vary among individuals due to personal factors. This condition, which does not emerge abruptly, evolves gradually over time. This condition is initially enigmatic and can be revealed by following the psychological, behavioral, and physical symptoms (Namlı and Demir, 2019b). In the context of burnout, one may observe psychological manifestations such as sense of being restrained, anger, agitation, impatience, discomfort, and energy depletion, along with physical symptoms including stomachache, weakness, headaches, muscle tension, weight loss, elevated cholesterol levels, tension, and sleep disorders.

Additionally, domestic disputes, crying jags, and aversion to work can also be seen (Tümekaya, 2000). Burnout syndrome can be experienced by any individual, regardless of age group or industry. Sports, which contain a high level of interaction, are among these sectors. The conditions such as intense training, competition, stress, and the pressure to succeed can cause an individual to feel burnout. The athletes, who are naturally in constant interaction, can deprave by exhibiting the psychological, behavioral, and physiological symptoms of burnout toward their opponents or teammates.

Kavussanu (2008) expressed that within the realm of sports, moral disengagement can be observed since individuals may exhibit positive behaviors such as encouraging their teammates, increasing motivation, or supporting the opponent in need, as well as exhibiting negative behaviors such as injuring opponents, lying, or tending toward provoking a fight. According to Boardley and Kavussanu (2011), moral disengagement is the effort made by an individual to normalize socially unacceptable behaviors as acceptable. The individual inclined toward moral disengagement initiates the psychosocial maneuvers, which are called the “moral disengagement mechanism”, to relieve the pressure on him/her (Gürpınar, 2015).

When athletes are subjected to burnout syndrome, they may exhibit attitudes and behaviors indicative of moral disengagement, in addition to the psychological, physical, and behavioral symptoms typically associated with this condition. Burnout syndrome can adversely affect the performance of athletes, as well as initiate moral disengagement behaviors. This could lead to disciplinary actions specific to their sport, exclusion from games, and even detrimental effects on their athletic career.

Given the significance of performance enhancement for elite athletes, who acquired their branches as a profession, it is vital to investigate whether the burnout syndrome could trigger their tendency to moral disengagement in sports. The study objective was to examine the relationship between burnout levels and moral disengagement levels of athletes. In addition, the study aimed to investigate the differences in burnout and moral disengagement levels of athletes according to their gender, branch, and years of sports experience, and to ascertain whether the level of burnout predicts the level of moral disengagement. Since there is no similar research in the existing literature, the present study is of specific importance and is anticipated to serve as a reference for future studies.

METHODS

This section provides information about the research model, participants, data collection tools, and data analysis.

Study Design

This quantitative study adopted the relational scanning pattern. This pattern is used for studies aiming to reveal a previous or current situation as is or was (Karasar, 2006) and to determine the presence or level of covariance between two or more variables (Cohen et al., 2000).

Participants

The involvement criteria were defined as actively participating in activities of the relevant federations, being registered with the relevant federation for a minimum of six years, and actively engaging in sports. Within this context, criterion sampling was employed. Criterion sampling may consist of criterion or criteria meeting a series of criteria predetermined by the researcher (Şimşek and Yıldırım, 2011).

In the process of determining the sample size for the study, a power analysis was conducted using the “G. Power-3.1.9.2” software. Using the effect width of .25 and significance level of .05, it was predicted that a power level of 80% would be achieved with a sample of 398 athletes. Considering the risk of participants submitting incomplete or incorrectly filled scales, 558 athletes were reached. Incomplete and incorrectly filled 28 scales were excluded from the analysis. Within this context, 530 elite athletes actively doing sports in the federation of relevant branches were involved in the study. The participants from individual sports branches constituted 51.3% (n=272) of the total, whereas team athletes constituted the remaining 48.7% (n=258). Regarding gender distribution, 32.6% (n=173) of the participants were female, and 67.4% (n=357) were male. The mean age of the participants was 20.54±2.13.

Ethical Approval

The studies were approved by the Erzurum Technical University research ethics committee (28.06.2019).

Data Collection Tools

Via Google Forms, the data were collected online by using the “Athlete Burnout Questionnaire” and “Moral Disengagement in Sports Scale”.

Athlete Burnout Questionnaire (ABQ): The scale was originally developed by Raedeke and Smith (2001) and later adapted into Turkish by Kelecek et al. (2016). It comprises 15 items, with a 5-point Likert style, and includes 12 reverse items. It is structured into three sub-dimensions: Reduced Sense of Accomplishment, Emotional/Physical Exhaustion, and Devaluation. The focus of this study is to examine the general burnout levels. The Cronbach’s alpha coefficient for the general burnout questionnaire is .82, while its sub-dimensions have coefficients of .78, .80, and .79 respectively. For the purposes of this research, the general burnout score was utilized. CFA” (Confirmatory Factor Analysis) was used to test the fit of the scale to the study group. The fit index value was found to be $\chi^2= 111.43$, $sd= 44$, $RMSEA=.07$, $NFI=.90$, $CFI=.94$, $IFI=.90$, $PNFI=.95$, $GFI=.91$. Accordingly, it can be stated that the fitness of structural validity of the scale to the study group was proven (Tabachnick and Fidell, 2013). Athlete Burnout Questionnaire Sample Items “ I don’t achieve much in sports, I am exhausted from the mental and physical demands of the sport, I feel successful in sports”.

Moral Disengagement in Sports Questionnaire – Short Form (MDSS-SF): Developed by Boardley and Kavussanu (2008) and adapted into Turkish by Gürpınar (2015), this scale consists of 8 items and a single dimension. Cronbach’s alpha coefficient of this scale was .72.

The scale has a 7-point Likert style and no reverse items. CFA was used to test the fit of the scale to the study group. The fit index value was found to be $\chi^2 = 71.17$, $sd = 33$, $RMSEA = .07$, $NFI = .92$, $CFI = .95$, $IFI = .94$, $PNFI = .90$, $GFI = .92$. Accordingly, it can be stated that the fitness of structural validity of the scale to the study group was proven (Tabachnick and Fidell, 2013). Moral Disengagement in Sports Questionnaire Sample Items “When athletes insult each other, it doesn't really hurt anyone, Bending the rules is a way to equalise the balance, An opponent who exhibits animalistic behaviour can be treated badly”

Data Analysis

Since the skewness and kurtosis coefficients of the dataset were within the range of ± 1 , the parametric tests were conducted for data analysis (Büyüköztürk, 2017). Within this context, the independent samples t-test was used to compare paired groups. Pearson’s Correlation test was utilized to ascertain the relationship between the groups. A correlation coefficient ranging from .01 to .29 indicated a low level of relationship, .30 to .70 indicated a moderate relationship, .71 to .99 indicated a high level of relationship, and 1.00 indicated an excellent relationship (Köklü, Büyüköztürk and Çoklu, 2006). The prediction was determined using linear regression analysis, whereas one-way variance analysis was used in comparison of more than 2 groups. Before the linear regression analysis, the fitness of data to regression was assessed. In this regard, the multicollinearity was tested using Pearson’s Correlation test and it was established that there was no multicollinearity issue. Moreover, after confirming that the VIF value was lower than 10, the Durbin-Watson value was lower than 2, and the tolerance coefficient was lower than 1, regression analysis was applied (Hines and Montgomery, 1990). The threshold for statistical significance was set at .05.

FINDINGS

This section provides the results and interpretations of the data analyses conducted in accordance with the objective of the study.

Table 1. Results of correlation analysis between athlete burnout and moral disengagement in sports

	N	\bar{x}	Sd		ABQ	MDSS-SF
Athlete’s Burnout	530	25.39	8.30	r	1	.260
				p	-	.00*
Moral Disengagement	530	22.24	8.28	r	.260	1
				p	.00*	-

*p<.05; ** p<.01

Table 1 presents the results regarding Pearson’s correlation analysis conducted between athlete burnout and moral disengagement in sports. Accordingly, the results indicate a significant positive correlation at a low level ($r = .260$, $p < .05$).

Table 2. Regression analysis on the role of athlete burnout in determining moral disengagement in sports

Scale (n=530)	R	R ²	R ² _{ch}	F	df	B	β	t	p
Constant						8.587		7.693	.00*
ABQ	.532	.283	.28	208.006	1/528	.602	.532	14.422	.00*

*p<.05; ** p<.01

Table 2 shows that athlete burnout predicted moral disengagement in sports. The regression analysis showed that the model established was significant ($F_{(1,528)}=208.006$, $p<.01$) and explained 28% of the variance ($R=.532$, $R^2=.283$). Examination of the beta coefficient in parallel with the obtained significance demonstrated that Athlete Burnout was a positive predictor of moral disengagement in sports ($\beta=.532$, $t=7.693$; $p<.05$).

Table 3. Independent sample t-tests results on athlete burnout and moral disengagement in sports according to athlete branches

	Branches	N	\bar{x}	Sd	t	p
Athlete's Burnout	Individuals	272	26.06	9.17	1.916	.05
	Team	258	24.69	7.23		
Moral Disengagement	Individuals	272	21.87	8.83	-1.056	.29
	Team	258	22.63	7.67		

*p<.05

As seen in Table 3, the levels of athlete burnout and moral disengagement in sports were examined using independent samples t-tests by their branches. The results revealed no significant difference between the levels of athlete burnout ($t_{(528)}= 1.916$, $p>.05$) and moral disengagement in sports ($t_{(528)}= -1.056$, $p>.05$) among team athletes and individual athletes.

Table 4. Independent samples t-tests between athlete burnout and moral disengagement according to gender

	Gender	N	\bar{x}	Sd	t	p
Athlete's Burnout	Female	173	25.71	9.20	.603	.54
	Male	357	25.24	7.84		
Moral Disengagement	Female	173	20.68	7.69	-3.035	.00*
	Male	357	23.00	8.46		

*p<.05

Table 4 presents the results of the independent samples t-tests conducted between athlete burnout and moral disengagement by gender. The results indicated a significant difference between the scores of genders regarding moral disengagement in sport. Accordingly, the results showed that the moral disengagement level of male athletes in sports ($\bar{x}=23.00$) was significantly higher than that of female ($\bar{x}=20.68$) athletes ($t_{(528)}= -3.035$, $p<.05$).

Table 5. Results of independent samples t-tests comparing the team and individual athletes according to gender

	Branches		N	\bar{x}	Sd	t	p
Athlete's Burnout	Individuals	Female	103	26.92	10.14	1.197	.23
		Male	169	25.55	8.52		
	Team	Female	70	19.55	7.73	-3.452	.00*
		Male	188	23.28	9.17		
Moral Disengagement	Individuals	Female	103	23.92	7.33	-1.032	.30
		Male	169	24.97	7.19		
	Team	Female	70	22.35	7.39	-.355	.72
		Male	188	22.73	7.78		

*p<.05

Table 5 presents the results of the independent samples t-test comparing the athlete burnout and moral disengagement levels of individual and team athletes in sports by gender. The findings revealed that athlete burnout level of male team athletes (\bar{x} =23.28) was significantly higher than that of female (\bar{x} =19.55) team athletes ($t_{(528)} = -3.452, p < .05$).

Table 6. Results of ANOVA test comparing the groups (team and individual athletes)

		Experience (years)	Groups	N	\bar{x}	F _(2,269)	p	Differences
Athlete's Burnout	Individuals	≥ 6	a	74	21.98	8.822	.00*	c*>b>a
		7-11	b	116	27.09			
		12 \leq	c	82	27.47			
	Team	≥ 6	a	61	23.88	1.123	.32	-
		7-11	b	102	24.38			
		12 \leq	c	95	25.53			
Moral Disengagement	Individuals	≥ 6	d	74	23.40	1.448	.23	-
		7-11	e	116	21.10			
		12 \leq	f	82	21.86			
	Team	≥ 6	d	61	22.85	1.599	.20	-
		7-11	e	102	23.50			
		12 \leq	f	95	21.56			

*p<.05

Table 6 presents the results of a one-way variance analysis conducted to compare the athlete burnout and moral disengagement levels of individual and team athletes by their years of sports experience. As a result of the analysis, there was a significant correlation between athlete burnout and years of experience in sports ($F_{(2,269)} = 8.822, p < .05$). Accordingly, the mean athlete burnout score of athletes with 12 years or more experience in individual sports branches (\bar{x} =27.47) was significantly higher than those having 7-11 years (\bar{x} =27.09) or a minimum of 6 years (\bar{x} =21.98) of sports experience.

CONCLUSION and DISCUSSION

The present study aimed to examine the burnout and moral disengagement levels of individual and team athletes by gender, branch, and sports experience. At the same time, the degree to which athletes' burnout levels and moral disengagement levels predicted each other was examined.

Given the results achieved, a positive and strong relationship was found between athlete burnout and moral disengagement in sports. This implies that the higher the level of athlete burnout, the more likely the athletes were to morally disengage from their sports activities. It was reported that an increase in the level of burnout may cause individuals to exhibit moral disengagement behaviors, which can include criminal acts (Bandura, 2004). Furthermore, athletes experiencing burnout may resort to actions such as deceiving referees or distorting the truth for personal gain (Gürpınar, 2015). Burnout includes chronic fatigue, high level of energy loss, and low resistance level, and it covers the period of moral disengagement, arguing in social relationships, depression, pessimism, and uneasiness. Additionally, the increase in burnout might cause individuals to develop negative attitudes toward both the environment and themselves (Naktiyok and Karabey, 2005). The professionalization of sports among elite athletes intensifies the pressure they experience, eventually contributing to burnout. This pressure arises from rigorous training schedules, adherence to sports dynamics, and strict life rules (Isoard- Gautheu et al., 2015). As burnout levels escalate, individuals may disregard inappropriate behaviors and even normalize them, ultimately resulting in moral deterioration. (Bandura, 2004). Moral disengagement is the ignorance and legitimization of behaviors, which are considered a crime, by an individual (Gürpınar, 2015). In this sense, these findings align with the existing literature.

The study found that athlete burnout predicted moral disengagement in sports and the established model was significant. It was determined that athlete burnout explained moral disengagement in sports by 28%. Furthermore, the positive and significant relationship between athlete burnout and moral disengagement suggests that as athlete burnout levels increase, moral disengagement in sports also rises.

The study revealed no significant difference between mean athlete burnout and moral disengagement in sports among team and individual athletes. Accordingly, one can say that team and individual athletes have similar levels of burnout and moral disengagement in sports. A possible reason for this is that both team and individual athletes share a similar desire to win, in addition to multifaceted and adequate training programs that are specific to their branches. It is emphasized that both individual and team athletes should perform disciplined and conscious training to attain success (Biçer, 2018). Hence, each branch necessitates its unique training methodologies. These pieces of training should be multifaceted, planned, and suitable for the requirements of the discipline. An essential factor for the team and individual athletes is to perform sufficient training in a planned manner with the desire to win (Dündar, 2003). Isoard-Gautheu et al. (2015), however, stated that because of the dynamics of team sports, team players might experience burnout at a higher level due to the desire to have more time during team games. On the other hand, the literature reports that individual athletes may have a higher level of burnout. For instance, as reported by Lin and Lin (2016), one of the factors increasing the burnout of athletes is that athletes overly focus on individual success and winning the game. Individual athletes' level of burnout may further increase since they do not have partners as in team sports or they have a lack of communication with trainers (Pires et al., 2016). Individual athletes may feel that the burden of pressure on themselves gradually increases. Athletes may be under intense pressure stemming from emotional and psychological factors related to their performances and disciplines. This pressure can lead to a performance decline, ultimately

resulting in severe burnout and feelings of exhaustion (Çavuşoğlu et al., 2015). Moreover, moral disengagement is defined as considering unethical behaviors as insignificant and convincing oneself that the behavior of the individual is accurate (Bandura, 2004). Moreover, the reasons for moral disengagement also include blaming others and attributing personal failures or mistakes to others (Gürpınar, 2015). Within this context, it can be inferred that both team and individual athletes in this study were similar in terms of the level of moral disengagement in sports such as trivializing misconduct, endorsing wrongful actions, and blaming others.

The present study found no significant difference between male and female athletes' burnout levels. Concordantly, one can say that female and male athletes have similar athlete burnout levels. This may be attributed to the similar competitions at analogous levels and comparable levels of training. Sucuoğlu and Kuloğlu (1996) asserted that the gender factor was not one of the determinant factors for burnout. Despite the research results, some studies reported that women experience burnout more intensely (Maslach, 1986), whereas some others reported that males exhibit higher levels of burnout (Murat, 2000; Örmən, 1992, Turan and Paktaş, 2021). Despite cultural and traditional norms in our country, which associate women with less strength and participation than men in sports (Emir et al. 2015), despite the inequality they experience (Avcı et al. 2016), the subjection to various negative consequences over time (Kavasoğlu and Yaşar, 2016), and the consideration of being disadvantaged (Sarı and Bulut, 2020), it was observed that the elite female and male athletes participating in the present study had similar burnout levels. This suggests a shift in Turkish culture, transcending gender biases and viewing sports as a gender-neutral competition. Furthermore, numerous studies revealed that male athletes had a higher moral disengagement in sports compared to their female counterparts. Specifically, male athletes are more prone to trivialize unethical behaviors and justify wrongful actions. This discrepancy may arise because male athletes are more likely to use aggressive language, bend rules for victory, and engage in fewer dishonest behaviors than female athletes. Moreover, Boardley and Kavussanu stated that athletes tried to show the vulgar language more innocent by comparing it to offensive behaviors, and male athletes became depraved more than female athletes did. Long et al. (2006), carried out a qualitative study on young elite rugby players, and a male rugby player in this study expressed that he would kill the opponent in the next game if his teammate was fouled by an opponent player and the opponent was not fined. This extreme reaction suggests that the male rugby player trivialized the severity of his potential actions to justify his moral disengagement. Studying athletes' moral disengagement and locus of control, in corroboration with the results achieved, Tsai et al. (2014) reported that male athletes' level of moral disengagement in sports was higher than that of female athletes.

In addition to all these, the individual and team athletes' levels of burnout and moral disengagement in sports were examined by gender, and a difference was found in the athlete burnout level. Accordingly, the athlete burnout level of male team athletes was found to be significantly higher than that of female team athletes. This difference can be attributed to female athletes' higher level of emotional development, higher level of ability to move in concert with the team, and higher level of mental strength when compared to male team athletes. Moreover, it can be claimed that, when compared to male team athletes, female team

athletes have stronger emotional communication with their teammates and it might account for their less negative attitudes toward their respective sports. It is thought that when compared to female team athletes, male team athletes have a higher perception of legitimizing inappropriate behavior upon the courage and trust of their male teammates. Additionally, it is conjectured that male athletes are more inclined to believe that their teammates instigate them into misconduct and are more prone to attributing blame to their teammates than female team athletes. Tutkun et al. (2010) specified that individual athletes are more independent and have more advantages when compared to the athletes, who are playing in teams, since they have the freedom to make their own decisions during the games and their decisions would affect only their game achievements. This could potentially explain why team athletes experience exhaustion. Differing from the study results, Güvendi (2020) reported that the athlete burnout levels of males participating in individual branches were significantly higher than those of females in individual branches. In a study, Akbulut (2018) determined that moral disengagement levels of team and individual athletes in sports were not affected by gender. From this perspective, it can be inferred that the levels of moral disengagement in sports among male and female athletes were not affected by their participation in team and individual branches and they had similar moral disengagement levels in sports. It is speculated that females participating in individual or team sports exhibit similar tendencies as males in attributing failure to others and asserting that others coerced them into failure. Contrary to the aforementioned findings, Yıldız (2019) found that male athletes had a higher level of moral disengagement in sports when compared to females. Namlı and Demir (2019b) reported that male athletes had higher moral disengagement tendencies in sports when compared to female athletes. Sarıkol (2021) concluded that the average level of moral disengagement in sports among female athletes was significantly higher than that of male athletes. However, the average levels of moral disengagement in sports among team and individual athletes were similar. Ökten (2009) reported that the moral disengagement level of females in sports was lower and it was due to the position and responsibility of women in society.

Finally, the level of athlete burnout significantly changed with the years of experience for individual athletes in sports. Accordingly, the athletes having 12 years or more experience in individual branches had a significantly higher athlete burnout average when compared to those with 7-11 years and a minimum of 6 years of experience in individual branches. Given this finding, one can say that athlete burnout levels escalated with an increase in years of experience in individual sports. This might be because, in individual branches, the athletes are assessed over their individual performances, and with advancing age, they may feel cognitive and physical exhaustion. Moreover, the reason for exhaustion might be the factors that diminish an athlete's performance, such as agility, flexibility, and speed. Similar to these results, Özcoşan (2018) reported that the burnout levels of athletes having sports experience of 8-11 years were significantly higher than those of athletes having 1-3 and 4-7 years of experience. Contrary to these findings, Güvendi (2020) determined that the athletes doing sports in individual branches for 13-17 years had significantly higher athlete burnout levels when compared to those having sports experience of 8-12 and 18 years. Furthermore, Kuzu (2019) specified that there were significant differences in athlete burnout levels by the years of experience for team athletes, with those having shorter sports experience exhibiting lower

burnout levels compared to those with longer years of experience. Akbulut (2018) researched boxers and taekwondo athletes and found that the individual athletes having similar years of experience in sports had similar athlete burnout levels. No significant difference was found in moral disengagement scores of individual and team athletes in sports. Accordingly, it can be stated that the years of experience had no effect on the levels of moral disengagement in sports for participants engaged in individual and team sports. This is consistent with the findings of Sarikol (2021), who found no significant difference in the level of moral disengagement in sports by the years of experience in sports. However, diverging from these research findings, Yıldız (2019) found that the level of moral disengagement in sports increased with increasing years of experience. Boardley and Kavussanu (2011) emphasized that for the athletes doing sports in team branches, the increasing years of experience in sports decreased the tendency of moral disengagement in sports.

In the light of findings achieved, it was discovered that an increase in the level of athlete burnout precipitated moral disengagement. It was ascertained that both team and individual athletes exhibited similar levels of athlete burnout and moral disengagement in sports. It was observed that female and male athletes had comparable levels of athlete burnout, while male athletes demonstrated significantly higher moral disengagement levels in sports when compared to female athletes. Furthermore, it was found that male athletes participating in team sports had significantly higher athlete burnout levels in comparison to female athletes in the same category. However, the levels of moral disengagement in sports were similar across genders in both team and individual branches. In this study, it was concluded that an increase in the years of experience in individual branches elevated the level of athlete burnout, and moral disengagement in sports didn't affect the level of moral disengagement.

RECOMMENDATIONS

Since the present study was carried out using the scanning method, only the current situation was reported. The authors recommend examining the levels of athlete burnout and moral disengagement in sports in depth by using a qualitative analysis method and a larger sample size.

LIMITATIONS

A limitation of the present study is its cross-sectional design, suggesting that longitudinal research would yield more convincing results.

Conflict of Interest: There is no personal or financial conflict of interest within the scope of the study.

Statement of Contribution of Researchers: Researchers contributed in equal proportions

Information on Ethics Committee Permission

Name of Board: The studies were approved by the Erzurum Technical University research ethics committee.

Date: 28.06.2019

Issue/Decision Number: 3/5

REFERENCES

- Akbulut, A. (2018). *Taekwondo ve boks antrenörlerinin tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması*, Yüksek lisans tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hareket ve Antrenman Anabilim Dalı, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Atalay, A. (2016). Türkiye’de üniversitelerde eğitim gören öğrenci sporcuların ahlaki karar alma tutumları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(31), 53-66. <https://doi.org/10.5539/ies.v13n4p8>
- Avcı, Ö. H., Koç, M., & Bayar, Ö. (2016). Zülfü Livaneli’nin mutluluk romanı karakterlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi. *İnsan ve İnsan*, 3(8), 5-31. <https://doi.org/10.29224/insanveinsan.280013>
- Bandura, A. (2004). Health promotion by social cognitive means. *Health Education & Behavior*, 31(2), 143-164. <https://doi.org/10.1177/1090198104263660>
- Biçer, T. (2018). *Yaşamda ve sporda doruk performans: Başarının zihinsel dinamikleri*. Beyaz Yayınları.
- Boardley, I. D., & Kavussanu, M. (2007). Development and validation of the moral disengagement in sport scale. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 29(5), 608-628. <https://doi.org/10.1123/jsep.29.5.608>
- Boardley, I. D., & Kavussanu, M. (2011). Moral disengagement in sport. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 4(2), 93-108. <https://doi.org/10.1080/1750984X.2011.570361>
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Atıf İndeksi.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2000). *Research methods in education*. (5th ed.), Routledge Falmer.
- Çavuşoğlu, G., Ünver, Ş., Doğan, E., İslamoğlu, İ., & Özdemir, S. (2015). Spor bilimleri fakültesi öğretim elemanları ile diğer fakülte öğretim elemanlarının tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri*, 10(1), 4-13.
- Dalkılıç, O. S. (2014). *Çalışma hayatında tükenmişlik sendromu*. Nobel Yayın
- Dündar, U. (2003). *Antrenman teorisi*. Nobel Yayın.
- Edú-Valsania, S., Laguía, A., & Moriano, J. A. (2022). Burnout: A Review of theory and measurement. *International journal of environmental research and public health*, 19(3), 1780. <https://doi.org/10.3390/ijerph19031780>
- Emir, E., Karaçam, M.Ş., & Koca, C. (2015). Kadın boksörler: Boks ringinde ve ringin dışında sürekli eldiven giymek. *Spor Bilimleri Dergisi*, 26(4), 136-153. <https://doi.org/10.17644/sbd.237458>
- Freudenberger, H. J. (1974), Staff Burnout, *Journal of Social Issues*, 30, 159 – 165.
- Giorgi, G., Arcangeli, G., Perminiene, M., Lorini, C., Ariza-Montes, A., Fiz-Perez, J., ... & Mucci, N. (2017). Work-related stress in the banking sector: a review of incidence, correlated factors, and major consequences. *Frontiers in psychology*, 8, (2017). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.02166>
- Gürpınar, B. (2015), Sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeği kısa formunun türk kültürüne uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 13(1), 57-64. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000269
- Güvendi, Y. (2020). *Milli güreşçilerin psikolojik becerilerinin tükenmişlik düzeyleri ile ilişkisi*, Yüksek lisans tezi, Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Helvacı, I., & Turhan, M. (2013). Tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi: silifke’de görev yapan sağlık çalışanları üzerinde bir araştırma. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*. 1(4), 58-68.
- Herrando, C., & Constantinides, E. (2021). Emotional contagion: A Brief overview and future directions. *Frontiers in psychology*, 12, (2021) <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.712606>
- Hines, W. W., & Montgomery, D. C., (1990). *Probability and statistics in engineering and management science*. John Wiley & Sons, Inc.

- Isoard-Gautheu, S., Guillet-Descas, E., Gaudreau, P., & Chanal, J. (2015). Development of burnout perceptions during adolescence among high-level athletes: A Developmental and gendered perspective, *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 37(4), 436-448. <https://doi.org/10.1123/jsep.2014-0251>
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavasoğlu, İ., & Yıkılmaz, A. (2018). Şampiyonluk ve yenilgi arasında bir kimlik: Wushu'da üretilen erkeklik formları. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(2), 318-341. <https://doi.org/10.33459/cbubesbd.463752>
- Kavussanu, M. (2008). Moral behaviour in sport: A Critical review of the literature. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 1(2), 124-138. <https://doi.org/10.1080/17509840802277417>
- Kavussanu, M., Seal, A. R., & Phillips, D. R. (2006). Observed prosocial and antisocial behaviors in male soccer teams: Age differences across adolescence and the role of motivational variables. *Journal of Applied Sport Psychology*, 18(4), 326-344. <https://doi.org/10.1080/10413200600944108>
- Kelecek, S., Kara, F. M., Çetinkalp, F. Z. K., & Aşçı, F. H. (2017). Sporcu tükenmişlik ölçeği'nin Türkçe uyarlaması, *Hacettepe Journal of Sport Sciences*, 27 (4), 149-161.
- Kuzu, C. (2019). *Profesyonel ve bölgesel amatör lig futbolcularının tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi*, Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. & Çoklu, Ö. (2006). Sosyal bilimler için istatistik. PegemA Yayınları.
- Lin, C. D., & Lin, B. Y. J. (2016). Training demands on clerk burnout: Determining whether achievement goal motivation orientations matter. *BMC medical education*, 16(1), 1-8. <https://doi.org/10.1186/s12909-016-0742-x>
- Long, T., Pantaléon, N., Bruant, G., & d'Arripe-Longueville, F. (2006). A Qualitative study of moral reasoning of young elite athletes. *The Sport Psychologist*, 20, 330-347. <https://doi.org/10.1123/tsp.20.3.330>
- Maslach, C., & S. E. Jackson (1981), The Measurement of Experienced Burnout, *Journal of Occupational Behavior*, 2, 99-113. <https://doi.org/10.1002/job.4030020205>
- Maslach, C., & Leiter, M. P. (2016). Burnout. In *Stress: Concepts, cognition, emotion, and behavior* (pp. 351-357). Academic Press.
- Murat, M. (2000). *Sınıf öğretmenlerinde 10 yıllık meslek sürecinde tükenmişliği gelişiminin haritalanması ve bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Naktiyok, A., & Karabey, C. N. (2005). İşkoliklik ve tükenmişlik sendromu. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(2), 179-198.
- Namlı, S., & Demir, G.T (2019a). Sporda tükenmişlik, ahlaktan uzaklaşma ve fair play. Ö. Karataş, K. Kurak ve O. Kızar (Ed.), *Spor Bilimleri Alanında Yeni Ufuklar* içinde (314-330. ss.) Gece Akademi.
- Namlı, S., & Demir, G. T. (2019b). Is mental toughness in elite athletes a predictor of moral disengagement in sports?. *Journal of Education and Learning*, 8(6), 56-64. <https://doi.org/10.5539/jel.v8n6p56>
- Oğuzberk, M., & Aydın, A. (2008). Ruh sağlığı çalışanlarında tükenmişlik. *Klinik Psikiyatri*, 11(4), 167-179.
- Ökten, Ş. (2009). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin toplumsal cinsiyet düzeni. *Journal of International Social Research*, 2(8), 302-312.
- Örmen, U. (1993). *Tükenmişlik duygusu ve yöneticiler üzerinde bir uygulama*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özcoşan, V. (2018). *Farklı spor dallarındaki sporcuların tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre araştırılması*. Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Özyurt, A. (2004). *İstanbul hekimlerinin iş doyum ve tükenmişlik düzeyleri*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Pires, D. A., Debieu, P. B., Coimbra, D. R., & Ugrinowitsch, H. (2016). Burnout and coping among volleyball athletes: A Longitudinal analysis. *Revista Brasileira De Medicina Do Esporte*, 22(4), 277-281. <http://dx.doi.org/10.1590/1517-869220162204158756>

- Raedeke, T. D. & Smith, A. L. (2001). Development and preliminary validation of an athlete burnout measure, *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 23, 281–306. <https://doi.org/10.1123/jsep.23.4.281>
- Rössler, W. (2012). Stress, burnout, and job dissatisfaction in mental health workers. *European archives of psychiatry and clinical neuroscience*, 262, 65-69. <https://doi.org/10.1007/s00406-012-0353-4>
- Salvagioni, D. A. J., Melanda, F. N., Mesas, A. E., González, A. D., Gabani, F. L., & Andrade, S. M. D. (2017). Physical, psychological and occupational consequences of job burnout: A systematic review of prospective studies. *PLoS one*, 12(10), Article e0185781. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0185781>
- Sarı, İ., & Bulut, Ü. (2021). Boks antrenörlerinin perspektifinden sporcular ve ebeveynlerin boksa yönelik tutumları. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(2), 135-155. <https://doi.org/10.33689/spormetre.810892>
- Sarıkol, E. (2021). *Farklı branş sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında antrenörlerin etik dışı davranışlarının etkisi*, Doktora tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Sucuoğlu, B., & Kuloğlu, N. (1996). Özürlü çocuklarla çalışan öğretmenlerde tükenmişliğin değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(36), 44-60.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Tabachnick, B.G., & Fidell, L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (sixth ed.). Pearson
- Tsai, J. J., Wang, C. H., & Lo, H. J. (2014). Locus of control, moral disengagement in sport, and rule transgression of athletes. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 42(1), 59-68. <https://doi.org/10.2224/sbp.2014.42.1.59>
- Turan, M., & Paktaş, Y. (2021). Spor dalları il temsilcilerinin spor tükenmişlik durumları ile bireysel performanslarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(2), 1-19
- Tutkun, E., Güner, B. Ç., Ağaoğlu, S. A., & Soslu, R. (2010). Takım sporları ve bireysel sporlar yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 23-29.
- Tümkaya, S. (2000). Akademik tükenmişlik ölçeğinin geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(19), 128-133
- Yıldız, M. (2019). *Sporcularda sportmenlik yönelimi: Hedef bağlılığı ve sporda ahlaktan uzaklaşmanın rolü*, Doktora tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

Except where otherwise noted, this paper is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Kamplarında Görev Yapan Kamp Liderlerinin Bazı Demografik Değişkenlere Göre Liderlik Becerilerinin İncelenmesi*

Medine ŞAHİN¹, Şakir BEZCİ^{1†}

¹ Karabük Üniversitesi, Hasan Doğan Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Karabük.

Araştırma Makalesi

Gönderi Tarihi: 24/09/2023

Kabul Tarihi: 08/01/2024

Online Yayın Tarihi: 31/01/2024

Öz

Bu çalışmada, Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Kamplarında görev yapan kamp liderlerinin bazı demografik değişkenlere göre liderlik becerileri incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak, Gençlik Liderlik Özellikleri Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formu kullanılmıştır. Elde edilen verilere göre, cinsiyet değişkenine göre liderlik, iletişim kurabilme, grup becerileri, güven duyma ve güvenilir olma, karar verme becerileri, problem çözme becerileri, sorumluluk puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı; mücadele isteği ve hedef koyma puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiş olup erkeklerin kadınlara kıyasla mücadele isteği ve hedef koyma puanı daha yüksek bulunmuştur. Yaş değişkenine bakıldığı zaman liderlik, mücadele isteği ve hedef koyma, iletişim kurabilme, grup becerileri, güven duyma ve güvenilir olma, sorumluluk puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; karar verme becerileri, problem çözme becerileri puanları arasında ters yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Eğitim durumuna göre liderlik, mücadele isteği ve hedef koyma, iletişim kurabilme, grup becerileri, güven duyma ve güvenilir olma, karar verme becerileri, problem çözme becerileri, sorumluluk puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmiştir. Meslekteki çalışma sürelerine göre liderlik, mücadele isteği ve hedef koyma, iletişim kurabilme, grup becerileri, güven duyma ve güvenilir olma, problem çözme becerileri, sorumluluk puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmiştir. Kamp liderliği yapma sürelerine göre liderlik, mücadele isteği ve hedef koyma, iletişim kurabilme, grup becerileri, güven duyma ve güvenilir olma, karar verme beceri, problem çözme becerileri, sorumluluk puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmiştir. Sonuç olarak araştırma grubunun liderlik becerilerin yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kamp lideri, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Liderlik

Examination of Leadership Skills of Leaders Working in Youth Camps of the Ministry of Youth and Sports According to Some Demographic Variables

Abstract

In this study, the leadership skills of the cap leaders working in the Youth Camps of the Ministry of Youth and Sports were examined according to some demographic variables. As data collection tools, the Youth Leadership Characteristics Scale and the demographic information form prepared by the researcher were used. According to the data obtained, there is no significant difference between leadership, communication skills, group skills, trust and reliability, decision-making skills, problem-solving skills and responsibility scores according to gender variable; A significant difference was observed between the desire to struggle and goal setting scores, and men were found to have higher desire to struggle and goal setting scores compared to women. When the age variable is considered, there is no significant relationship between leadership, willingness to fight and goal setting, ability to communicate, group skills, trust and reliability, and responsibility scores; It was determined that there was a very weak and significant negative relationship between decision-making skills and problem-solving skills scores. It was observed that there was no significant difference between the scores of leaderships, desire to fight and goal setting, communication, group skills, trust and reliability, decision-making skills, problem-solving skills and responsibility scores according to educational status. According to the duration of employment in the profession, there is no significant difference between the scores of leaderships, desire to struggle and goal setting, ability to communicate, group skills, trust and reliability, problem-solving skills and responsibility; A significant difference was observed between decision-making skill scores. It was observed that there was no significant difference in the scores of leaderships, willingness to fight and goal setting, ability to communicate, group skills, trust and reliability, decision-making skills, problem-solving skills and responsibility scores according to the duration of camp leadership. As a result, it was seen that the leadership skills of the research group were at a high level.

Keywords: Camp leader, Ministry of Youth and Sports, Leadership

* Bu çalışma, Yazarın, 2. yazar danışmanlığında tamamlanan “Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Kamplarında Görev Yapan Kamp Liderlerinin Meslek Alanlarına Göre Liderlik Becerilerinin İncelenmesi” isimli Yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

† Sorumlu Yazar: Şakir Bezci, E-posta: sakirbezci@karabuk.edu.tr

GİRİŞ

Tarihin ilk çağlarından itibaren insanlar bir takım sosyal, kültürel, çevresel ve ekonomik gruplar halinde sınıflandırılmış ve bazı yönlendirilmelere ihtiyaç duymuşlardır. Bu sınıflandırmalar çerçevesinde her grup içerisinde yer alan bireyler özgün düşünceler oluşturmakta ve gruplar içerisinde oluşan bu düşünceler ortak bir amaç ve beklenti etrafında toplanmaktadır. Gruplar yönlendirilme ihtiyacını ve beklentilerini karşılayabilmek için kendi içlerinde bir öncüye ihtiyaç duymaktadırlar. Sonuç olarak her çağda toplumlar kendi liderlerini yaratmaktadırlar. Literatüre bakıldığında lider ve liderlik kavramları üzerine çok fazla araştırma yapıldığı görülmektedir. Tarihsel süreçte liderlikle ilgili yapılan tüm çalışmalar farklı yorumlamalara sebebiyet vermiş olup tüm bu yorumlar genellikle “iyi” lider olma özellikleri üzerine farklı izlenimler oluşturmuştur (Bennet ve ark., 2003).

Lider, çevresindeki insanları belirlenmiş bazı hedefler çerçevesinde davranışa yönlendiren, örgütteki iş görevleri bir amaca doğru ardından sürükleyen kişi olarak tanımlanmaktadır (Avcı ve Topaloğlu, 2009). “Liderlik, örgütlerin belirlemiş olduğu şartlar doğrultusunda kişisel veya grup amaçlarını gerçekleştirmek üzere, bireyi veya grubu amaca doğru yönlendirme sürecidir” (Tüz ve Sabuncuoğlu, 2008). Aynı zamanda liderlik, çalışanları örgütle ilgili bir konuda etkileyerek, onların kendi istekleriyle harekete geçirmeye yönelik bilgi ve yeteneklerin bütünüdür (Yeşil, 2016). Lider, bir kişiye veya bir oluşuma, topluluğa liderlik eden kişidir. Liderlik ise liderlerin uyguladığı teknikleri ya da stilleri ifade eder. Özet olarak lider tek bir bireyi, liderlik ise süreci anlatır. Liderlik kavramının, geçmişine baktığımızda insanların topluluk halinde yaşamaya başladıkları andan itibaren ortaya çıktığı ve gerek kavramsal gerek tarihsel açıdan çok eskiye dayandığı görülmektedir. Lider ve liderlikle ilgili çalışmaların her ne kadar 1300’lü yıllarda başladığı tespit edilmiş olsa da gelişmelerin çok daha sonraki dönemlerde Sanayi Devrimi’nden sonra arttığı görülmektedir. (Sözen ve Şar, 2015). Ancak günümüzün küreselleşen yüksek tempolu, çok değişken, karma karışık dünyasında her zamankinden daha önemli hale gelmiştir (Bayrakçı, 2022). Zamanına ve zamanının özelliğine göre farklı anlamların yüklendiği liderlik tanımları, günümüzde bilgi çağının özelliğine uygun hale getirerek değişim ve dönüşümcü, bilgi temelli, etkileycilik ve vizyonerlik özellikleri vurgulanarak ifade edilmeye çalışılmaktadır. Günümüz liderliğinde öne çıkan vizyoner ve karizmatik liderlik özellikleridir (Armağan, 2006). Bugüne kadar yapılmış olan tüm tanımlarda ortak noktalar ve amaçlar tespit edilmiştir. Liderliğin ortak amaçları etki yaratmak, grup ve bireyler arası etkileşim göstermek, değişim sağlamak olarak tanımlanırken ortak noktalar ise kişisel özelliklere dayanan güç, karar alma, alınan kararı uygulayabilme ve yönlendirme yeteneği olarak tanımlanmıştır (Şişman, 2018). Liderlikle ilgili becerilerin genetik olarak değil çevre ile etkileşim sonucu öğrenmeye bağlı olarak ortaya çıktığı ve geliştirilebildiği vurgulanmaktadır. Bu beceriler şunlardır; teknik beceri, kavramsal beceri, kişilerarası beceri, duygusal zekâ becerisi ve sosyal zekâ becerileri olarak sıralanmıştır (Haq, 2011).

Liderler bulunmuş olduğu kurumun amaç ve hedeflerini korumakla yükümlü olduğundan dolayı, var olan örgüt kültürü liderlik vasıflarını etkilemektedir. Liderlik ve örgüt kültürü birbirini etkileyen ve tamamlayan iki kavram olarak kabul görmektedir. Örgüt kültürü liderlik vasıfları sonucu oluşan ve gelişen bir kültür olarak gözlemlenerek liderin bağımlılığı ve iş doyumunu etkileyen bir unsurdur. Ancak liderliğin örgüt kültürünü olumlu olarak

etkilemesi istenmektedir (Sözen ve Şar, 2015). Liderlik kavramına sadece olumlu yönden bakmak ve olumlu sonuçlar vereceğini düşünmek bu kavrama tek bir açıdan bakarak sınırlamak anlamına gelecektir. Çünkü liderlik vasfının getirdiği etkileyici, değişimi teşvik edici özellikler her zaman kurumun hedef ve amaçları doğrultusunda pozitif bağlamda istenilen sonuçları vermez. Sonuç olarak toplum üzerinde faydadan daha çok zarara da yol açabilmektedir (Aslan ve Ağıroğlu-Bakır, 2014). Yapılan birçok tanıtımda ana tema, liderlerin bireyleri davranışlarında değişime ve hedeflere doğru itmesine yardımcı olmasıdır. Kamp lideri ise bir taraftan kampçıların bireysel istek ve ihtiyaçlarını karşılamak için kendi etki ve nüfuzunu kullanırken, diğer taraftan da grup ya da kurumun amaçlarına ulaşmaya çalışan kişilerdir” (Meier ve Henderson, 2011). Genel olarak literatüre bakıldığında liderlik becerilerini etkileyen bazı temel unsurların var olduğu görülmektedir. Bu unsurlar; liderin içerisinde yaşamış olduğu toplumun girdi ve çıktıları, içinde bulunduğu örgütün kültürü ve amaçları, eğitim durumu, dönemin şartları ve edinilen deneyimler olarak sıralanabilir (Alkın, 2006). Bu bağlamda, bu çalışma Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Kamplarında görev yapan kamp liderlerinin meslek alanlarına göre liderlik becerilerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte veya şu anda mevcut olan bir durum olduğu şekliyle betimlemeyi hedefleyen araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan durumlar, kişiler veya nesnelere, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi açıklanmaya çalışılır (Yenilmez ve ark., 2012).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB) kamp liderleri oluşturmakta olup, araştırmanın örneklemini ise araştırmaya gönüllü olarak katılan rastgele örneklem yöntemiyle seçilen GSB’de kamp lideri olarak aktif görev alan 529 (324 Kadın-155 Erkek) kamp lideri oluşturmaktadır.

Araştırma Yayın Etiği

Bu araştırma için Karabük Üniversitesi Sosyal Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan 17.08.2022 tarih ve 2022/06 karar sayısı ile etik onam alınmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırma için gerekli olan veriler, anket yöntemi kullanılarak uygulanmıştır. Verilerin toplanmasında, anket formu elektronik form haline dönüştürülmüş ve gönüllülük esasına dayalı olarak 2022 yılında gençlik kamplarında aktif olarak görev alan kamp liderleri tarafından elektronik ortamda doldurulmuştur.

Demografik Bilgi Formu

Veri toplama araçlarının ilk bölümünde katılımcıların kamp liderlerinin kişisel bilgilerini belirlemeye yönelik yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslekleri, meslekte kaçınıcı yılı, kaç yıldır liderlik yaptıkları ve liderlik alanlarını tespit etmek amacıyla bağımsız değişkenlerin yer aldığı demografik sorular yer almıştır.

Gençlik Liderlik Özellikleri Ölçeği (GLÖÖ): Cansoy ve Turan (2016) tarafından geliştirilen ölçek beşli likert tipinde olup (1: Hiçbir zaman, 5: Her zaman)40 soru ve 7 alt boyuttan oluşmakta olup (Mücadele İsteği ve Hedef Koyma, İletişim Kurabilmek, Grup Becerileri, Güven Duyma ve Güvenilir Olma, Karar Verme Becerileri, Problem Çözme Becerileri, Sorumluluk) ölçekten alınabilecek en düşük puan 40 en yüksek puan 200'dür. Gençlik Liderlik Özellikleri Ölçeği geçerlilik ve güvenilirlik çalışması araştırmacılar tarafından yapılmış olup, Cronbach's Alpha $\alpha= 0.92$ olarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS istatistik programı kullanılarak analizler yapılmıştır. Verilerin normallik analizi yapılmış olup, analiz sonucunda Kurtosis ve Skewness değerleri ± 1.5 olduğu ve bu değerler arasındaki verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmektedir (Tabachnick ve ark., 2013). Gençlik liderlik özellikleri ölçeği ve alt boyut puanlarının cinsiyet ile karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi; eğitim durumu, meslek, meslekteki çalışma süresi, görev yapılan liderlik alanları, kamp liderliği yapma süreleri ile karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Gençlik liderlik özellikleri ölçeği alt boyut puanlarının pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Post hoc test olarak varyansların homojen olması durumunda Tukey HSD, homojen olmaması durumunda ise Games-Howell testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu kısımda, ölçeklere ilişkin açıklayıcı ve tanımlayıcı istatistik bilgileri, korelasyon analizi ve kategorik değişkenlere göre karşılaştırma sonuçlarına ilişkin analizler yer almaktadır.

Tablo 1. Demografik bilgiler

		n	%
Yaş	Ort.±S. Sapma	26.10±4.56	
	Min.-Maks.	19-49	
Cinsiyet	Kadın	374	70.7
	Erkek	155	29.3
Eğitim Durumu	Ön Lisans	101	19.1
	Lisans	375	70.9
	Yüksek Lisans	51	9.6
	Doktora	2	0.4
Meslek	Öğretmen	107	20.2
	Sağlık Çalışanı	27	5.1
	Mühendis	19	3.6
	Emniyet/Askeri Personel	5	0.9
	Akademisyen	4	0.8
	Gençlik Lideri	119	22.5
	Diğer	248	46.9
Meslekteki Çalışma Süresi (yıl)	3 Yılda az	324	61.2
	3-5 Yıl	124	23.4
	5 Yıl üzeri	81	15.3
Görev Yapılan Liderlik Alanı	Program Sorumlusu	46	8.7
	Aktivite Lideri	158	29.9
	Grup Lideri	325	61.4
Kamp Liderliği Yapma Süresi (yıl)	1 Yıl	333	62.9
	2 Yıl	12	2.3
	3 Yıl	29	5.5
	4 Yıl	33	6.2
	5 Yıl ve üzeri	122	23.1
Toplam		529	100.0

Tablo 1'e göre araştırmaya 529 kişi katılmış olup, yaşlarının ortalamasının 26.10 olduğu; %70.7'sinin kadın, %29.3'ünün erkek olduğu; %19.1'inin ön lisans, %70.9'unun lisans, %9.6'sının yüksek lisans ve %0.4'ünün doktora mezunu olduğu; %20.2'sinin öğretmen, %5.1'inin sağlık çalışanı, %3.6'sının mühendis, %0.9'unun emniyet/askeri personel, %0.8'inin akademisyen, %22.5'inin gençlik lideri ve %46.9'unun diğer meslekte olduğu; %61.2'sinin 3 yıldan az meslek tecrübesi olduğu, %23.4'ünün 3-5 yıl, %15.3'ünün 5 yıl ve üzerinde meslek tecrübesinin olduğu; %8.7'sinin program sorumlusu, %29.9'unun aktivite lideri ve %61.4'ünün grup lideri olarak görev yaptığı; %62.9'unun 1 yıl kamp liderliği yaptığı, %2.3'ünün 2 yıl, %5.5'inin 3 yıl, %6.2'sinin 4 yıl, %23.1'inin 5 yıl ve üzerinde kamp liderliği yaptığı tespit edilmiştir.

Tablo 2. Tanımlayıcı istatistik sonuçları

	Ort.	S	Min	Maks.	Çarpıklık	Basıklık
Liderlik	178.89	14.06	124.00	200.00	-.486	-.364
Mücadele İsteği ve Hedef Koyma	30.64	3.41	15.00	35.00	-.728	.706
İletişim Kurabilmek	29.87	3.48	20.00	35.00	-.387	-.432
Grup Becerileri	32.40	2.90	21.00	35.00	-.980	.089
Güven Duyma ve Güvenilir Olma	27.11	2.48	18.00	30.00	-.663	-.197
Karar Verme Becerileri	17.84	2.03	11.00	20.00	-.560	-.520
Problem Çözme Becerileri	17.85	1.97	9.00	20.00	-.527	-.213
Sorumluluk	23.19	2.07	16.00	25.00	-1.209	.752

Tablo 2 incelendiğinde gençlik liderlik puan ortalamasının 178.89, alt boyutlarından mücadele isteği ve hedef koyma puan ortalamasının 30.64, iletişim kurabilme puan ortalamasının 29.87, grup becerileri puan ortalamasının 32.40, güven duyma ve güvenilir olma puan ortalamasının 27.11, karar verme becerileri puan ortalamasının 17.84, problem çözme becerileri puan ortalamasının 17.85 ve sorumluluk puan ortalamasının 23.19 olduğu gözlenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerleri ± 1.5 aralığında olduğundan gençlik liderlik özellikleri ölçeği ve alt boyut puanları normal dağılım göstermektedir.

Tablo 3. Pearson korelasyon analizler

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Yaş	r 1								
2. Liderlik	r -.050	1							
3. Mücadele İsteği ve Hedef Koyma	r -.012	.737*	1						
4. İletişim Kurabilmek	r -.002	.763*	.470*	1					
5. Grup Becerileri	r -.039	.823*	.482*	.590*	1				
6. Güven Duyma ve Güvenilir Olma	r -.023	.785*	.463*	.481*	.628*	1			
7. Karar Verme Becerileri	r -.138*	.774*	.506*	.471*	.566*	.568*	1		
8. Problem Çözme Becerileri	r -.110*	.775*	.448*	.510*	.570*	.581*	.707*	1	
9. Sorumluluk	r .005	.704*	.417*	.376*	.550*	.576*	.508*	.528*	1

r: Pearson Korelasyon, * $p \leq .01$, ** $p \leq .05$: Düzeyinde Anlamli

Tablo 3'e göre yaş ile liderlik ($r = -.050$, $p > .05$), mücadele isteği ve hedef koyma ($r = -.012$, $p > .05$), iletişim kurabilme ($r = .002$, $p > .05$), grup becerileri ($r = -.039$, $p > .05$), güven duyma ve güvenilir olma ($r = -.023$, $p > .05$), sorumluluk ($r = .005$, $p > .05$) puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; karar verme becerileri ($r = -.138$, $p \leq .01$), problem çözme becerileri ($r = -.110$, $p \leq .05$) puanları arasında ters yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Liderlik ile mücadele isteği ve hedef koyma ($r = .737$, $p \leq .01$), iletişim kurabilme ($r = .763$, $p \leq .01$), güven duyma ve güvenilir olma ($r = .785$, $p \leq .01$), karar verme becerileri ($r = .774$, $p \leq .01$), problem çözme becerileri ($r = .775$, $p \leq .01$), sorumluluk ($r = .704$, $p \leq .01$) puanları arasında pozitif yönde güçlü düzeyde; grup becerileri ($r = .823$, $p \leq .01$) puanları arasında pozitif yönde çok güçlü düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Mücadele isteği ve hedef

koyma ile iletişim kurabilme ($r = .470, p \leq .01$), grup becerileri ($r = .482, p \leq .01$), güven duyma ve güvenilir olma ($r = .463, p \leq .01$), karar verme becerileri ($r = .506, p \leq .01$), problem çözme becerileri ($r = .448, p \leq .01$), sorumluluk ($r = .417, p \leq .01$) puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. İletişim kurabilme ile sorumluluk ($r = .376, p \leq .01$) puanları arasında pozitif yönde zayıf düzeyde; grup becerileri ($r = .590, p \leq .01$), güven duyma ve güvenilir olma ($r = .481, p \leq .01$), karar verme becerileri ($r = .471, p \leq .01$), problem çözme becerileri ($r = .510, p \leq .01$) puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Grup becerileri ile güven duyma ve güvenilir olma ($r = .628, p \leq .01$) puanları arasında pozitif yönde güçlü düzeyde; karar verme becerileri ($r = .566, p \leq .01$), problem çözme becerileri ($r = .570, p \leq .01$), sorumluluk ($r = .550, p \leq .01$) puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Güven duyma ve güvenilir olma ile karar verme becerileri ($r = .568, p \leq .01$), problem çözme becerileri ($r = .581, p \leq .01$), sorumluluk ($r = .508, p \leq .01$) puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Karar verme becerileri ile problem çözme becerileri ($r = .707, p \leq .01$) puanları arasında pozitif yönde güçlü düzeyde; sorumluluk ($r = .508, p \leq .01$) puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Problem çözme becerileri ile sorumluluk ($r = .528, p \leq .01$) puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Cinsiyete göre gençlik liderlik özellikleri ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

	Cinsiyet	n	Ort.	S	t	p
Liderlik	Kadın	374	178.56	13.84	-.859	.391
	Erkek	155	179.71	14.58		
Mücadele İsteği ve Hedef Koyma	Kadın	374	30.45	3.44	-2.003	.046*
	Erkek	155	31.10	3.30		
İletişim Kurabilmek	Kadın	374	29.82	3.43	-.488	.632
	Erkek	155	29.98	3.60		
Grup Becerileri	Kadın	374	32.47	2.80	.875	.382
	Erkek	155	32.23	3.13		
Güven Duyma ve Güvenilir Olma	Kadın	374	27.08	2.48	-.477	.633
	Erkek	155	27.19	2.49		
Karar Verme Becerileri	Kadın	374	17.76	2.07	-1.441	.150
	Erkek	155	18.04	1.93		
Problem Çözme Becerileri	Kadın	374	17.81	1.94	-.584	.560
	Erkek	155	17.92	2.02		
Sorumluluk	Kadın	374	23.17	2.09	-.406	.685
	Erkek	155	23.25	2.03		

$p \leq .05$

Tablo 4 değerlendirildiğinde cinsiyete göre liderlik, iletişim kurabilme, grup becerileri, güven duyma ve güvenilir olma, karar verme becerileri, problem çözme becerileri, sorumluluk puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ($p > .05$); mücadele isteği ve hedef koyma puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiş olup ($p \leq .05$); erkeklerin kadınlara kıyasla mücadele isteği ve hedef koyma puanı daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 5. Eğitim durumuna göre gençlik liderlik özellikleri ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

	Eğitim Durumu	n	Ort.	S	F	p
Liderlik	Ön Lisans	101	180.51	14.00		
	Lisans	375	178.33	14.17	1.096	.335
	Yüksek Lisans ve üstü	53	179.83	13.31		
Mücadele İsteği ve Hedef Koyma	Ön Lisans	101	30.95	3.59		
	Lisans	375	30.56	3.32	.528	.590
	Yüksek Lisans ve üstü	53	30.58	3.69		
İletişim Kurabilmek	Ön Lisans	101	29.71	3.79		
	Lisans	375	29.82	3.44	.931	.395
	Yüksek Lisans ve üstü	53	30.47	3.10		
Grup Becerileri	Ön Lisans	101	32.95	2.80		
	Lisans	375	32.27	2.87	2.293	.102
	Yüksek Lisans ve üstü	53	32.25	3.16		
Güven Duyma ve Güvenilir Olma	Ön Lisans	101	27.53	2.52		
	Lisans	375	27.01	2.50	1.800	.166
	Yüksek Lisans ve üstü	53	27.02	2.28		
Karar Verme Becerileri	Ön Lisans	101	18.00	2.08		
	Lisans	375	17.76	2.06	1.084	.339
	Yüksek Lisans ve üstü	53	18.11	1.72		
Problem Çözme Becerileri	Ön Lisans	101	18.08	1.89		
	Lisans	375	17.74	2.00	1.707	.182
	Yüksek Lisans ve üstü	53	18.11	1.82		
Sorumluluk	Ön Lisans	101	23.29	1.95		
	Lisans	375	23.16	2.12	.209	.812
	Yüksek Lisans ve üstü	53	23.28	2.00		

p ≤ .05

Tablo 5 incelendiğinde eğitim durumuna göre liderlik, mücadele isteği ve hedef koyma, iletişim kurabilme, grup becerileri, güven duyma ve güvenilir olma, karar verme becerileri, problem çözme becerileri, sorumluluk puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmiştir (p > .05).

Tablo 6. Mesleklere göre gençlik liderlik özellikleri ölçeği alt boyut puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Meslek	n	Ort.	S	F	p	Fark
Liderlik	a. Öğretmen	107	178.27	13.66	2.779	.011*	g>f
	b. Sağlık Çalışanı	27	180.33	11.95			
	c. Mühendis	19	175.00	12.22			
	d. Emniyet/Askeri Personel	5	179.00	14.14			
	e. Akademisyen	4	177.50	17.37			
	f. Gençlik Lideri	119	175.19	15.21			
	g. Diğer	248	181.10	13.64			
Mücadele İsteği ve Hedef Koyma	a. Öğretmen	107	30.15	3.63	1.891	.080	-
	b. Sağlık Çalışanı	27	30.70	3.18			
	c. Mühendis	19	30.00	3.53			
	d. Emniyet/Askeri Personel	5	31.40	3.78			
	e. Akademisyen	4	31.50	2.38			
	f. Gençlik Lideri	119	30.10	3.30			
	g. Diğer	248	31.12	3.34			
İletişim Kurabilmek	a. Öğretmen	107	29.68	3.34	1.954	.071	-
	b. Sağlık Çalışanı	27	29.44	3.30			
	c. Mühendis	19	29.11	3.78			
	d. Emniyet/Askeri Personel	5	29.60	2.19			
	e. Akademisyen	4	29.50	2.52			
	f. Gençlik Lideri	119	29.19	3.56			
	g. Diğer	248	30.38	3.48			
Grup Becerileri	a. Öğretmen	107	32.40	2.86	1.419	.205	-
	b. Sağlık Çalışanı	27	32.96	2.39			
	c. Mühendis	19	31.68	2.71			
	d. Emniyet/Askeri Personel	5	32.60	2.30			
	e. Akademisyen	4	31.25	4.86			
	f. Gençlik Lideri	119	31.88	3.04			
	g. Diğer	248	32.65	2.86			
Güven Duyma ve Güvenilir Olma	a. Öğretmen	107	26.97	2.39	1.479	.183	-
	b. Sağlık Çalışanı	27	27.67	2.25			
	c. Mühendis	19	26.58	2.29			
	d. Emniyet/Askeri Personel	5	26.20	1.48			
	e. Akademisyen	4	27.25	3.10			
	f. Gençlik Lideri	119	26.71	2.66			
	g. Diğer	248	27.36	2.46			
Karar Verme Becerileri	a. Öğretmen	107	17.95	1.96	2.579	.018*	g>f
	b. Sağlık Çalışanı	27	18.00	1.71			
	c. Mühendis	19	17.42	1.84			
	d. Emniyet/Askeri Personel	5	18.00	2.35			
	e. Akademisyen	4	17.25	1.71			
	f. Gençlik Lideri	119	17.26	2.11			
	g. Diğer	248	18.09	2.03			
Problem Çözme Becerileri	a. Öğretmen	107	17.76	1.96	2.536	.020*	g>f
	b. Sağlık Çalışanı	27	18.15	1.73			
	c. Mühendis	19	17.58	1.92			
	d. Emniyet/Askeri Personel	5	17.60	2.30			
	e. Akademisyen	4	17.75	1.71			
	f. Gençlik Lideri	119	17.32	2.16			
	g. Diğer	248	18.13	1.86			
Sorumluluk	a. Öğretmen	107	23.36	1.90	1.753	.107	-
	b. Sağlık Çalışanı	27	23.41	1.87			
	c. Mühendis	19	22.63	2.67			
	d. Emniyet/Askeri Personel	5	23.60	1.14			
	e. Akademisyen	4	23.00	2.83			
	f. Gençlik Lideri	119	22.72	2.32			
	g. Diğer	248	23.37	1.97			

p ≤ .05

Tablo 6 değerlendirildiğinde mesleklere göre mücadele isteği ve hedef koyma, iletişim kurabilme, grup becerileri, güven duyma ve güvenilir olma, sorumluluk puanları arasında

anlamli bir farklılık olmadığı ($p > .05$); liderlik, karar verme becerileri, problem çözme becerileri puanları arasında anlamli bir farklılık gözlenmiş olup ($p \leq .05$), farklılıkların hangi meslekler arasında olduğuna dair yapılan Tukey HSD test sonucuna göre gençlik lideri olarak çalışan kişilerin diğ er meslekte olan kişilere kıyasla liderlik, karar verme becerileri, problem çözme becerileri daha düşük bulunmuştur.

Tablo 7. Meslekteki çalışma sürelerine göre gençlik liderlik özellikleri ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

	Meslekteki Çalışma Süresi (yıl)	n	Ort.	S	F	p	Fark
Liderlik	a. 3 Yıldan az	324	179.41	13.97	.634	.531	-
	b. 3-4 Yıl	124	178.40	13.13			
	c. 5 Yıl ve üzeri	81	177.60	15.76			
Mücadele İsteği ve Hedef Koyma	a. 3 Yıldan az	324	30.74	3.36	.962	.383	-
	b. 3-4 Yıl	124	30.27	3.49			
	c. 5 Yıl ve üzeri	81	30.78	3.48			
İletişim Kurabilmek	a. 3 Yıldan az	324	29.84	3.57	.470	.625	-
	b. 3-4 Yıl	124	30.10	3.18			
	c. 5 Yıl ve üzeri	81	29.63	3.58			
Grup Becerileri	a. 3 Yıldan az	324	32.50	2.89	1.289	.276	-
	b. 3-4 Yıl	124	32.44	2.71			
	c. 5 Yıl ve üzeri	81	31.93	3.17			
Güven Duyma ve Güvenilir Olma	a. 3 Yıldan az	324	27.13	2.51	.221	.802	-
	b. 3-4 Yıl	124	27.18	2.42			
	c. 5 Yıl ve üzeri	81	26.95	2.49			
Karar Verme Becerileri	a. 3 Yıldan az	324	18.06	1.93	5.013	.007*	a>c
	b. 3-4 Yıl	124	17.59	1.94			
	c. 5 Yıl ve üzeri	81	17.37	2.41			
Problem Çözme Becerileri	a. 3 Yıldan az	324	17.97	1.95	1.960	.142	-
	b. 3-4 Yıl	124	17.56	2.02			
	c. 5 Yıl ve üzeri	81	17.78	1.95			
Sorumluluk	a. 3 Yıldan az	324	23.17	2.10	.096	.909	-
	b. 3-4 Yıl	124	23.27	1.86			
	c. 5 Yıl ve üzeri	81	23.17	2.28			

$p \leq .05$

Tablo 7 incelendiğinde meslekteki çalışma sürelerine göre liderlik, mücadele isteği ve hedef koyma, iletişim kurabilme, grup becerileri, güven duyma ve güvenilir olma, problem çözme becerileri, sorumluluk puanları arasında anlamli bir farklılık olmadığı ($p > .05$); karar verme beceri puanları arasında anlamli bir farklılık gözlenmiş olup ($p \leq .05$), farklılıkların hangi çalışma süreleri arasında olduğuna dair yapılan Games-Howell test sonucuna göre meslekte 3 yıldan az çalışan kişilerin 5 yıl ve üzerinde çalışan kişilere kıyasla karar verme becerileri daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 8. Görev yapılan liderlik alanlarına göre gençlik liderlik özellikleri ölçeği ve alt boyut puanlarının karşılaştırılması

	Görev Yapılan Liderlik Alanı	n	Ort.	S	F	p	Fark
Liderlik	a. Program Sorumlusu	46	177.72	14.48	2.229	.109	-
	b. Aktivite Lideri	158	177.15	13.95			
	c. Grup Lideri	325	179.91	14.00			
Mücadele İsteği ve Hedef Koyma	a. Program Sorumlusu	46	30.24	3.14	4.338	.014*	c>b
	b. Aktivite Lideri	158	30.05	3.51			
	c. Grup Lideri	325	30.98	3.36			
İletişim Kurabilmek	a. Program Sorumlusu	46	30.37	3.49	1.674	.189	-
	b. Aktivite Lideri	158	29.47	3.78			
	c. Grup Lideri	325	29.98	3.32			
Grup Becerileri	a. Program Sorumlusu	46	32.24	3.29	1.429	.241	-
	b. Aktivite Lideri	158	32.10	3.00			
	c. Grup Lideri	325	32.56	2.78			
Güven Duyma ve Güvenilir Olma	a. Program Sorumlusu	46	26.98	2.22	.804	.448	-
	b. Aktivite Lideri	158	26.93	2.55			
	c. Grup Lideri	325	27.22	2.49			
Karar Verme Becerileri	a. Program Sorumlusu	46	17.50	2.06	.825	.439	-
	b. Aktivite Lideri	158	17.81	2.00			
	c. Grup Lideri	325	17.90	2.04			
Problem Çözme Becerileri	a. Program Sorumlusu	46	17.30	1.91	2.337	.098	-
	b. Aktivite Lideri	158	17.78	1.98			
	c. Grup Lideri	325	17.95	1.96			
Sorumluluk	a. Program Sorumlusu	46	23.09	1.93	1.146	.319	-
	b. Aktivite Lideri	158	23.01	2.25			
	c. Grup Lideri	325	23.30	2.00			

p ≤ .05

Tablo 8 değerlendirildiğinde görev yapılan liderlik alanlarına göre liderlik, iletişim kurabilme, grup becerileri, güven duyma ve güvenilir olma, karar verme beceri, problem çözme becerileri, sorumluluk puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ($p > .05$); mücadele isteği ve hedef koyma puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiş olup ($p \leq .05$), farklılıkların hangi liderlik alanları arasında olduğuna dair yapılan Tukey HSD test sonucuna göre grup lideri olarak çalışan kişilerin aktivite lideri olarak çalışan kişilere kıyasla mücadele isteği ve hedef koyma puanları daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 9. Kamp liderliği yapma sürelerine göre gençlik liderlik özellikleri ölçeği ve alt boyut puanlarının karşılaştırılması

	Kamp Liderliği Yapma Süresi (yıl)	n	Ort.	ss	F	p
Liderlik	1 Yıl	333	179.41	13.87	1.752	.137
	2 Yıl	12	170.17	13.35		
	3 Yıl	29	181.14	12.02		
	4 Yıl	33	179.67	12.87		
	5 Yıl ve üzeri	122	177.59	15.16		
Mücadele İsteği ve Hedef Koyma	1 Yıl	333	30.86	3.27	1.443	.219
	2 Yıl	12	29.33	4.75		
	3 Yıl	29	30.69	4.31		
	4 Yıl	33	29.82	3.73		
	5 Yıl ve üzeri	122	30.38	3.29		
İletişim Kurabilmek	1 Yıl	333	29.77	3.50	1.311	.265
	2 Yıl	12	28.17	2.69		
	3 Yıl	29	30.28	3.30		
	4 Yıl	33	30.64	3.42		
	5 Yıl ve üzeri	122	29.98	3.53		

Tablo 9. Devamı...

	Kamp Liderliği Yapma Süresi (yıl)	n	Ort.	S	F	p
Grup Becerileri	1 Yıl	333	32.51	2.80	1.382	.239
	2 Yıl	12	30.92	2.35		
	3 Yıl	29	32.72	2.64		
	4 Yıl	33	32.64	2.37		
	5 Yıl ve üzeri	122	32.10	3.34		
Güven Duyma ve Güvenilir Olma	1 Yıl	333	27.16	2.52	1.412	.229
	2 Yıl	12	25.50	2.32		
	3 Yıl	29	27.31	2.21		
	4 Yıl	33	27.30	2.19		
	5 Yıl ve üzeri	122	27.05	2.53		
Karar Verme Becerileri	1 Yıl	333	18.01	1.97	2.101	.079
	2 Yıl	12	17.25	2.05		
	3 Yıl	29	18.07	2.02		
	4 Yıl	33	17.61	2.03		
	5 Yıl ve üzeri	122	17.46	2.17		
Problem Çözme Becerileri	1 Yıl	333	17.92	1.96	2.203	.067
	2 Yıl	12	16.75	1.48		
	3 Yıl	29	18.41	1.68		
	4 Yıl	33	17.91	1.94		
	5 Yıl ve üzeri	122	17.59	2.04		
Sorumluluk	1 Yıl	333	23.19	2.08	1.766	.134
	2 Yıl	12	22.25	2.34		
	3 Yıl	29	23.66	1.99		
	4 Yıl	33	23.76	1.54		
	5 Yıl ve üzeri	122	23.04	2.15		

p ≤ .05

Tablo 9'a göre kamp liderliği yapma sürelerine göre liderlik, mücadele isteği ve hedef koyma, iletişim kurabilme, grup becerileri, güven duyma ve güvenilir olma, karar verme beceri, problem çözme becerileri, sorumluluk puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmiştir (p > .05).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde katılımcıların cinsiyet değişkenine göre mücadele isteği ve hedef koyma puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiş olup erkeklerin kadınlara kıyasla mücadele isteği ve hedef koyma puanı daha yüksek bulunmuştur. Diğer alt boyut puanları arasında ise anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ayrıca erkeklerin mücadele ve hedef koyma puanlarının kadınlara oranla yüksek çıkmasının nedeni erkeklere ve kadınlara toplum tarafından yüklenen rollerin farklılaşmasından olabilir. Erkeklerin daha çok işe yönelik liderlik becerilerinin baskın olması ve başarıya ulaşmada iddialı olmaları, mücadelecilik davranmakta baskın oldukları için olabilir. Onay ve Heptazeler'in (2014) yaptığı araştırmada kadın ve erkek liderler arasında farklılığın olmadığı fakat cinsiyet rolleri arasında kabiliyet ve yetkinlikler anlamında farklılıklar olduğu görülmüştür. Yine Türetgen ve ark., (2017) yaptığı çalışma sonucunda da liderliğin ortaya çıkışında cinsiyete göre

farklılığın olmadığı görülmüştür. Jones ve Rudd (2008) yaptığı çalışmada erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre liderlik puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Özsarı ve Yıldız (2020) yaptıkları çalışmada gençlik kampı takım liderlerinin takım çalışması açısından cinsiyet ile liderlik kategorisinde anlamlı farklılık olduğunu, yaş ve liderlik süresi açısından anlamlı farklılık olmadığını ve gençlik kampı liderlerinin takım çalışması yetkinliklerinin orta düzeyde olduğunu, iş birliği ve ekip çalışması açısından başarılı olduklarını ifade etmişlerdir. Miranda (2019) yaptığı çalışmada katılımcıların cinsiyet ile liderlik özellikleri arasında anlamlı farklılık olmadığını belirlemiştir. Özçetin ve Atalay (2023) yaptıkları çalışmada öğrencilerin liderlik özelliklerinin yüksek düzeyde olduğunu, cinsiyet açısından yapılan karşılaştırmada güvenilir olma ve sorumluluk alt boyutlarında kadınların erkeklere göre daha yüksek düzeyde olduğunu belirlemişlerdir.

Yaş değişkenine bakıldığı zaman karar verme becerileri ve problem çözme becerileri puanları arasında ters yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu; diğer alt boyut puanları arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Karar verme ve problem çözme becerileri arasındaki ters yönlü anlamlı bir ilişkinin olmasının sebebi yaş aldıkça karar verme düzeylerinin azalması ve hızlı düşünüp problem çözme yeteneğinin azalmasından kaynaklı olduğu düşünülebilir. Cansoy'un (2015) yaptığı çalışmada gençlik liderlik özelliklerinin yaşa göre farklılaşmadığı görülmüştür. Yıldırım'ın (2020) yaptığı çalışmanın sonucu da bu anlamda bizim çalışmamızın sonucunu desteklemektedir.

Eğitim durumuna göre Gençlik Liderlik Özellikleri alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmiştir. Nal ve Tarım'ın (2017) yapmış olduğu çalışmada eğitim durumlarına göre paternalist liderlik algılarında farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Yine Öntürk'ün (2020) öğretmenler üzerine yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin eğitim durumlarının liderlik üzerine herhangi bir etkide bulunmadığı saptanmıştır ancak yapılacak daha geniş kapsamlı araştırmalarda anlamlı sonuçlar elde edilebileceği vurgulanmıştır. Howard ve Knight (2022) yaptığı çalışmada akademik başarı ile liderlik tarzı arasında anlamlı farklılık olduğunu belirlemişlerdir. Erpalabıyık ve Okçu (2019) yaptıkları çalışmada üniversite eğitimine devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özelliklerinin hem benlik hem de özgüvenlerini arttırdığını ifade etmişlerdir.

Mesleklere göre alt boyut puanlarına bakıldığında sadece karar verme becerileri ve problem çözme becerileri puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu; diğer alt boyutları arasında ise bir farklılık olmadığı gözlenmiştir. Ancak Gençlik lideri olarak çalışan kişilerin diğer meslekte olan kişilere kıyasla karar verme becerileri, problem çözme becerileri daha düşük bulunmuştur. Bunun sebebi çalışmamıza katılan gençlik liderlerinin büyük bir kısmının meslekte yeni olması ve tecrübesiz olmasından kaynaklı olabilir. Meslekteki çalışma sürelerine göre karar verme beceri puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Diğer alt boyut puanları arasında ise anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Meslekte 3 yıldan az çalışan kişilerin 5 yıl ve üzerinde çalışan kişilere kıyasla karar verme becerileri daha yüksek bulunmuştur. Bu farklılığın sebebi karar verme becerisinin mesleki deformasyonla ilgili olmasından dolayı olabilir. Francis (2017) yaptığı çalışmada demografik değişkenlerin katılımcıların liderlik özelliklerini etkilemediğini belirlemiştir. İbicioğlu ve ark., (2009) yapmış olduğu çalışmaya göre mesleki tecrübelerle göre liderlik davranışlarının farklılaştığı vurgulanmıştır. Benzer bir diğer araştırma, Nacar ve Çiftçi (2017) tarafından gerçekleştirilmiş

olup, bu çalışmada çeşitli meslek gruplarındaki liderlerin liderlik stilleri incelenmiş ve mesleklerine bağlı olarak bu stillerin önemli ölçüde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Görev yapılan liderlik alanlarına göre mücadele isteği ve hedef koyma puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu; diğer alt boyut puanları arasında ise anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmiştir. Grup lideri olarak çalışan kişilerin aktivite lideri olarak çalışan kişilere kıyasla mücadele isteği ve hedef koyma puanları daha yüksek bulunmuştur. Grup liderleri ve diğer liderler arasındaki farklılığın sebebi grup liderlerinin kendi sorumluluklarına verilen 20 ye yakın genç ile birebir ilgilenmesi ve kamp faaliyetleri arasında yapılan turnuvalar ve etkinlikler de diğer gruplara karşı üstünlük sağlama amacından kaynaklandığı söylenebilir. Yılmaz ve Yenel'in (2020) yaptığı çalışmada Program Sorumlusu olarak görev yapan kamp liderlerinin liderlik yönelimlerinin diğer kamp liderlerine oranla daha yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Flanigan ve ark., (2017) yaptığı çalışmada, katılımcıları demografik özelliklerinin liderlik ile firmada performans arasındaki ilişkiyi etkilemediğini ifade etmişlerdir. Kamp liderliği yapma sürelerine göre Gençlik Liderlik Özellikleri Ölçeği alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmiştir. Kamp liderliği yapma sürelerine göre liderlik becerileri değil ancak liderlik yönelimine bakıldığında Yılmaz ve Yenel'in (2020) yaptığı çalışmada 3 yıl ve üzeri kamp liderliği yapan kişilerin 1 yıl ve daha az kamp liderliği yapan kişilere oranla liderlik yönelimlerin daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Görev yapılan liderlik alanı ve liderlikte görev yapma sürelerine göre iki çalışma arasındaki farklılık liderlik yönelimi ve liderlik becerileri konuları üzerinde durulmasından kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak araştırma grubunun liderlik becerilerin yüksek düzeyde olduğu ve erkeklerin kadınlara göre liderlik puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

ÖNERİLER

- Erkeklerin kadınlara kıyasla mücadele isteği ve hedef koyma puanı daha yüksek bulunmasından yola çıkarak kadınlara yüklenen toplumsal rollerin, kadınların üzerinde bir baskı oluşturduğu ve bu baskılardan kurtulabilmek için konuyla ilgili faaliyetlere (kişisel gelişim, toplum farkındalığı) katılım sağlamaları, farkındalıklarını artırmaları önerilebilir.
- Yaşa bağlı olarak beyin fonksiyonlarında da bir azalma olduğu bilinmektedir. Beyin fonksiyonlardaki azalmayı önlemek için her yaşta beyin egzersizleri okuma alışkanlığının artırılması önerilebilir.
- Göreve yeni başlayan gençlik liderleri için tecrübeli gençlik liderleri tarafından meslekte nelerle karşılaşılabilir, muhtemel sorunlar ve çözüm önerilerinin olduğu bir kılavuz hazırlanarak yeni liderlerin mesleğe başlamasında bu kılavuzun rehberlik etmesi önerilebilir.
- Mesleki deformasyonu önlemek ve çalışma dinamizmini artırabilmek için iş dışında sosyal kültürel faaliyetlere katılımın artırılması ve hobi edinilmesi önerilebilir.
- Grup lideri olarak görev yapan kamp liderleri ile aktivite lideri olarak görev yapan kamp liderleri bir arada çalışarak her iki lider grubu da hem grup hem aktivite liderliği hakkında tecrübe sahibi olmaları önerilebilir.

Çıkar Çatışması: Çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar çalışmaya ortak katkı sunmuşlardır.

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler

Kurul Adı: Karabük Üniversitesi Sosyal Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Tarih: 17.08.2022

Sayı/Karar No: 2022/06

KAYNAKLAR

- Alkın, M.C. (2006). *Liderlik özellik ve davranışlarının belirlenmesi ve konuyla ilgili olarak yapılan bir araştırma*. Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Armağan, S.Ö. (2006). *Günümüzün liderlik profili; Transformasyonel (dönüştürücü) liderlik Antalya bölgesinde bulunan beş yıldızlı otel işletmelerinde bir araştırma*. Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Aslan, M., ve Ağiroğlu-Bakır, A. (2014). Resmi ve özel okul öğretmenlerinin paylaşılan liderliğe ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 117-142. <https://doi.org/10.17679/iuefd.75431>
- Avcı, U., ve Topaloğlu, C. (2009). Hiyerarşik kademelere göre liderlik davranışlarını algılama farklılıkları: Otel çalışanları üzerinde bir araştırma. *KMU İİBF Dergisi*, (1), 1-20.
- Bayrakçi, E. (2022). Lider kavramı üzerine metaforik bir çözümleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27(1), 110-123.
- Bennett, G., Henson, R.K., ve Zhang, J. (2003). Generation Y's perceptions of the action sports industry segment. *Journal of Sport Management*, 17(2), 95-115. <https://doi.org/10.1123/jsm.17.2.95>
- Cansoy, R. (2015). *Türkiye'de ortaöğretim okullarındaki öğrencilerin gençlik liderlik özelliklerinin incelenmesi*. Doktora tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Cansoy, R., ve Turan, S. (2016). Gençlik liderlik özellikleri ölçeği: Güvenirlilik ve geçerlik çalışması. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1(1), 19-39.
- Jones, D., ve Rudd, R. (2008). Transactional, transformational, or laissez-faire leadership: An Assessment of college of agriculture academic program leaders'(deans) leadership styles. *Journal of Agricultural Education*, 49(2), 88-97.
- Erpalabiyik, B., ve Okçu, V. (2019). Üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özellikleri ile benlik saygısı ve özgüven algıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Sciences*, 5(15), 228-243. <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.98>
- Flanigan, R.L., Bishop, J.L., Brachle, B.J., ve Winn, B.A. (2017). Leadership and Small Firm Performance: The Moderating Effects of Demographic Characteristics. *Creighton Journal of Interdisciplinary Leadership*, 3(1), 2-19. <http://dx.doi.org/10.17062/CJIL.v3i1.54>
- Francis, U.C. (2017). Influence of selected psycho-demographic variables on leadership styles among leaders of administrative ministries in Lagos, Nigeria. *African Journal for the Psychological Studies of Social Issues*, 20(1), 15-27.
- Haq, S. (2011). Ethics and leadership skills in the public service. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 15, 2792-2796. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.04.190>
- Howard, S. M., ve Knight, D. (2022). Analyzing the impact of leadership styles on student achievement in Alabama's rural high schools. *Alabama Journal of Educational Leadership*, 9, 65-91.
- İbicioğlu, H., Özmen, İ., ve Taş, S. (2009). Liderlik davranışı ve toplumsal norm ilişkisi: Ampirik bir çalışma. *Süleyman*

Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(2), 1-23.

- Meier, J.F., ve Henderson, K.A. (2011). *Camp counseling: Leadership and programming for the organized camp. (Eighth Edition)*. Waveland Press.
- Miranda, S.R. (2019). Preferred leadership styles by gender. *Journal of Management Development, 38(7)*, 604-615. <https://doi.org/10.1108/JMD-01-2019-0034>
- Nacar, E., ve Çiftçi, İ. (2017). Spor yöneticilerinin liderlik stillerinin araştırılması. *The Journal of Turk-Islam World Social Studies, 4(14)*, 331,343. <https://doi.org/10.16989/TIDSAD.1416>
- Nal, M., ve Tarım, M. (2017). Sağlık yöneticilerinin paternalist liderlik davranışlarının çalışanların iş doyumuna üzerine etkisi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2)*, 117-141. <https://doi.org/10.22466/acusbd.341461>
- Onay, M., ve Heptazeler, O. (2014). Kadın ve erkek yöneticilerin liderlik davranışları arasındaki farklar. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 6(2)*, 73-85.
- Öntürk, K. (2020). *Trabzon'daki okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan müdürlerin liderlik becerilerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Avrasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Özçetin, S., ve Atalay, H. (2023). Spor bilimleri fakültesindeki öğrencilerin liderlik özelliklerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 65*, 95-113. <https://doi.org/10.21764/mauefd.890775>
- Özsarı, A., ve Yıldız, K. (2020). Gençlik kampı liderlerinin takım çalışmasına yatkınlıklarının incelenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 25(3)*, 187-197.
- Şişman, M. (2018). *Öğretim liderliği*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sözen, B., ve Şar, S. (2015). Liderlik kavramının tarihçesi ve Türkiye de ilaç endüstrisinde liderliğin önemi. *Marmara Pharmaceutical Journal, 2(19)*, 109-109. <https://doi.org/10.12991/mpj.2015199641>
- Tabachnick, B.G., Fidell, L. S., ve Ullman, J. B. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson.
- Türetgen, İ.Ö., Ballı, E., & Artan, İ. E. (2017). Lider ortaya çıkışında cinsiyet ve kişiliğin etkisinin yapıyı harekete geçirme türü görevde incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları, 37(2)*, 19-50.
- Tüz, M.V., ve Sabuncuoğlu, Z. (2008). *Örgütsel Psikoloji*. Alfa Aktüel Yayınları.
- Yenilmez, K., Turgut Melih, Anapa Pınar, & Ersoy, M. (2012). İlköğretim matematik öğretmenleri adaylarının eğitsel internet kullanımına yönelik öz-yeterlilik inançları. *e-Journal of New World Sciences Academy, 1(1)*, 371-379.
- Yeşil, A. (2016). Liderlik ve motivasyon teorilerine yönelik kavramsal bir inceleme. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, 2(3)*, 158-180.
- Yıldırım, C. (2020). *Gençlik ve spor bakanlığı, gençlik liderlerinin "öğrenilmiş güçlük, liderlik ve karar verme" özelliklerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Yılmaz, M., ve Yenel, F. (2020). Gönüllü kamp liderlerinin liderlik yönelimlerinin incelenmesi. *Avrasya Spor Bilimleri ve Eğitim Dergisi, 2(2)*, 118-134. <https://doi.org/10.47778/ejsse.823434>

Bu eser **Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı** ile lisanslanmıştır.

Milli Takım Düzeyindeki Bedensel Engelli Para-Karate Sporcularının Spora Katılım Motivasyonları ile Yaşam Kalite ve Yaşam Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*

Emre BOZ¹, Murat KUL¹, Yasin ÇETİNTAŞ²

¹ Bayburt Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Bayburt.

² Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Şehit Yahya Acar Ortaokulu, Ankara.

Araştırma Makalesi

Gönderi Tarihi: 28/09/2023

Kabul Tarihi: 25/01/2024

Online Yayın Tarihi: 31/01/2024

Öz

Para-Karate sporcularının spora katılım motivasyonları ile yaşam kaliteleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi bu araştırmanın temel amacıdır. Bu amaç doğrultusunda milli takım seçmelerine katılan 24 para-karate sporcusu (n=11kadın-13erkek) çalışmaya dâhil edilmiştir. İlişkisel tarama modelinde gerçekleştirilen bu çalışmada verilerin toplanması adına 4 ayrı form kullanılmıştır. Bunlar; “Kişisel Bilgi Formu”, “Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği”, “Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği” ve “Yaşam Doyum Ölçeği”. Dijital ortamda toplanan bu verilerin analiz sürecinde ise SPSS (26. Versiyon) paket programının tanımlayıcı analizlerinin yanı sıra Spearman Korelasyon Katsayısı testi ve regresyon analizi kullanılmıştır. Veri analizinin neticesinde para-karate sporcularının spora katılım motivasyonları ile yaşam kalite ve yaşam doyum düzeyleri arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda içsel motivasyon ve dışsal motivasyon alt boyutlarının hem yaşam doyumunun hem de yaşam kalitesinin yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Para-Karate, Spora katılım motivasyonu, Yaşam doyumunu, Yaşam kalitesi

Investigation of the Relationship between Para-Karate Athletes' Sports Participation Motivations and Their Quality of Life and Life Satisfaction Levels

Abstract

The main purpose of this research is to examine the relationship between Para-Karate athletes' motivation to participate in sports and their quality of life and life satisfaction. For this purpose, 24 para-karate athletes (n=11 women-13 men) participating in the national team selections were included in the study. In this study, which was carried out in a relational screening model, 4 different forms were used to collect data. These are “Personal Information Form”, “Scale of Motivation to Participate in Sports for Persons with Disabilities”, “World Health Organization Quality of Life Scale” and “Satisfaction with Life Scale”. In the analysis process of these digitally collected data, Spearman Correlation Coefficient test and regression analysis were used as well as descriptive analyses of the SPSS (26. Version) package program. As a result of the data analysis, it has been determined that there is a relationship between the motivation of para-karate athletes to participate in sports and their life quality and life satisfaction levels. At the same time, it was concluded that intrinsic motivation and extrinsic motivation sub-dimensions were predictors of both life satisfaction and quality of life.

Keywords: Para-Karate, Motivation to participate in sports, Life satisfaction, Quality of life

* Bu araştırma, Çek Cumhuriyeti'nin Prag kentinde 9. Uluslararası Bilim Kültür ve Spor Kongresi'nde (11-14 Eylül 2023) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

İnsanlar yaşamları süresince sosyokültürel bakımdan kimi öznelere ve pek çok değişkenle ilişik biçimde rollere sahip olurlar. Ancak kimi eksiklikler sebebiyle bu rollerin istendik yönde gerçekleştirilememesi durumu “özür” veya “engel” denilen koşullara sürüklemektedir (Özgür, 2008). Nitekim bu durum, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından “engellilik” olarak adlandırılmış ve bireyin bir eylemi gerçekleştirmesi esnasında karşı karşıya kaldığı zorlukları, vücut yapısını ya da fonksiyonların bozukluklarını ve hayatın gerekliliğine katılımını kısıtlayan bir tanım olarak değerlendirilmiştir. Ancak kişinin bu kısıtlı yaşamını, mevcut koşullarından daha aktif ve efektif bir hale dönüştürmesi ve sosyal katılımını arttırması mümkündür (DSÖ, 2023a). Bu doğrultuda bilinen en etkili aktif katılımı sağlayan yöntem ise fiziksel aktivite ve spordur (Aitchison ve ark., 2022).

Fiziksel aktiviteye ve spora düzenli katılım kişiye bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan pek çok olumlu çıktı sunmaktadır. Bu durum engelli bireyler açısından da benzerlik göstermektedir (Karadaş ve Çetiner, 2022). Bedeni aktif hale getiren bu etkinlikler bütününe hem yetişkin hem de çocuk bedensel engelliler için faydaları sayısızdır; diyabetin düzenlenmesinden kardiyovasküler sağlığın iyileştirilmesine kadar uzanır (Wilson ve Clayton, 2010). Bedensel kazanımların yanı sıra psikolojik sağlıktaki sunduğu gelişmeler de dikkat çekicidir. Bu gelişmelere artan özgüven ve azalan depresyon gibi faktörler örnek gösterilebilir (Jalayondeja ve ark., 2016; Zar ve ark., 2018). Bu gelişimlere ek olarak spor ortamının kişinin sosyal açıdan da refaha kavuşması ve ilişkilerini güçlendirmesi (yakın arkadaşlıklar kurmak ve yalnızlığın azalması) gibi etkileri de mevcuttur (Shapiro ve Martin, 2014). Tüm bu gelişimlerin paralelinde bireyin yaşamında gelişen köklü değişim algılanan yaşam kalitesini ve doyumunu da etkilemektedir (Hazar ve Koç, 2020; Mockevičienė ve Savenkovienė, 2012).

Yaşam kalitesi kavramsal olarak, kişinin içerisinde bulunduğu kültür ve değer sistemleri açısından amaçlarını, beklentilerini, standartlarını ve kaygılarını yaşamındaki konumu ile ilişkilendirdiği algı olarak tanımlanmaktadır (DSÖ, 2023b). Yaşam doyumunu ise bireyin yaşamı içerisinde kendisinin önemli olarak dikkate aldığı kriterlere bağlı değerlendirmesinin neticesinde ortaya çıkan duyguları ve düşünceleri ifade eder (Proctor ve ark., 2017). Bu iki tanım zaman zaman karıştırılmaktadır. Ancak yaşam kalitesi kişinin kısa vadede algıladığı memnuniyet durumunu ifade ederken, yaşam doyumunu süregelen yaşamdan elde edilmiş bir doyumunu tanımlamaktadır. Aralarındaki ilişki incelendiğinde ise birbirlerinin yordayıcıları oldukları ve bu iki olgunun üzerinde fiziksel aktiviteye ve spora katılımın olumlu yönde etkilerinin olduğu bilinmektedir. Bu durumlar hem engeli olan hem de olmayan sporcular için aynı sonuçları vermektedir (Altuntaş, 2019; Demir ve ark., 2021).

Spora katılımı birlikte elde edilen faydanın artışıyla aktif katılım sağlayan engelli bireylerin sayısının da artış gösterdiği ancak çeşitli engellerle (akran zorbalığı, ergonomik engeller gibi) karşılaştıkları bilinmektedir (Kiuppis, 2018). Spora katılım hususunda her ne kadar engelli bireylerin çeşitli olumsuzluklarla karşılaştıkları bilinse bile katılım motivasyonları da yüksek düzeydedir. Çeşitli kaynaklarla yükselen bu spora katılım motivasyonu içsel (öğrenmeye duyulan merak ve başarmanın verdiği haz gibi) olduğu kadar dışsal faktörlerden (diğer bireylerin takdirini almak ve onların eleştirilerinden kaçınmak gibi)

de kaynaklanmaktadır (Tekkurşun-Demir ve ark., 2018). Bahsi geçen motivasyon kaynaklarından yola çıkarak engelli bireylerin sportif aktivitelere dahil olmaları ve bu motivasyonla mücadelelerin sürdüğü olimpiyat oyunlarına katılmaları neticesinde ise bu grupta yer alan bireylerin spora aktif katılımları daha görünür bir hal almıştır. Zaman içerisinde ise bu kategorilerde mücadele eden sporcular Yunancada “yanında” anlamına gelen “para” ifadesi ile “olimpik” ifadesinin birleşiminden doğan “paralimpik” olarak anılmaya başlanmıştır (Gold ve Gold, 2007). Günümüzde popülaritesini sürdüren bu alanda çeşitli spor branşları da eklenmeye devam edilmektedir. Bunlardan birisi de “para-karate” adıyla anılan yarışma alanıdır. Para-Karate yarışma alanı 2006 yılında Dünya Karate Federasyonu (DKF) tarafından engelli sporcuları teşvik etmek amacıyla planlanmıştır ve aynı yıl federasyon para-karate komisyonunu oluşturmuştur. Para-karate müsabakalarının yarışma kategorileri; tekerlekli sandalye sporcuları, görme engelli ve zihinsel engelli sporcular olmak üzere sınıflandırılmaktadır. Bu karşılaşmalar başka bir deyişle engelli sporcuların arasında adil yarışmalara uyum sağlamak adına yarışma kurallarının belirlendiği bir karate modalitesi olarak da ifade edilebilir. Bu modalitede düzenlenen turnuvalarda yalnızca karate sporunun “kata” disipliniyle karşılaşmalar gerçekleştirilmektedir (DKF, 2023).

Kata, karate sporunda yer alan tekniklerin rakipsiz biçimde 360° açıyla uygulanan, evrensel olarak kabul gören ve önceden belirlenmiş koreografi şeklinde kabul edilen bir alt disiplindir (Koca, 2016). Hayali dövüş olarak da bilinen kata disipliniyle sergilenen performansların doğası gereğince (ani yön değiştirmelerin, alçak duruşlu ve eklem açıklığı geniş hareketlerin uygulanması gibi) bu alanda antrenman yapan bireylerin motor özelliklerinin geliştiği bilinmektedir (Mastnak, 2016; Sağlamdemirel ve Özkan, 2021). Kata aynı zamanda bir meditasyon özelliğine sahip olmasıyla odaklanma gerektirmekte ve bu meditasyon yönüyle psikolojik olarak iyi olmayı da sağlamaktadır (Croom, 2014; Jansen ve ark., 2017). Kişinin bu disiplinde katılacağı antrenmanların sunacağı tüm olumlu çıktılarının neticesinde ise yaşam kalitesi de artış gösterecektir (Kotarska ve ark., 2019). Bu sayede yaşam kalitesini artıran kişinin yaşam doyumunun da artış göstereceği yordamaktadır (Demir ve ark., 2021). Nitekim karatecilerin yaşam doyumlarına ilişkin araştırma sonuçları, bu kişilerin yaşam doyumlarının yüksek olduğunu işaret etmektedir (Potoczny ve ark., 2022). Bu sebeple de karate sporunun hem yaşam kalitesini hem de yaşam doyumunu artırabileceği söylenebilir.

İnsan yaşamı üzerinde bu denli olumlu etkileri bulunan karate disipliniyle çeşitli engel gruplarından sporcuların katılımıyla organize edilen para-karate turnuvaları aktif biçimde ülkemizde de düzenlenmektedir. Bu turnuvaların ulusal bazda en büyük olanı Türkiye şampiyonası ve milli takım seçmeleridir. Araştırmamızda ise milli takım seçmelerine katılan para-karate sporcularının spora katılım motivasyonları ile yaşam kaliteleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışmanın yöntem bölümünde; araştırmanın modeline, çalışma grubuna (evren-örneklem), kullanılan veri toplama araçlarına, yayın etiğine, verilerin toplanma sürecine ve veri analiz süreçlerine dair bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden birisi olan ilişkisel tarama modelinden faydalanılmıştır. Bu modelin temel amacı iki ya da daha fazla değişkenin arasındaki ilişkinin varlığını, varsa birlikte değişimlerini veya ilişki düzeylerini belirlemektir (Karasar, 2014).

Çalışma Grubu

Araştırma grubunu 2023 yılının temmuz ayında Bursa ilinde düzenlenen milli takım seçmelerine katılan, 18-42 yaşları arasında değişen 24 para-karate sporcusu ($n=11_{kadın}$, 13_{erkek}) oluşturmaktadır. Milli takım seçmelerine katılan tüm sporcuların ($n=24$) dâhil edildiği bu araştırmada sporcuların engel durumları dikkate alınarak yalnızca bedensel engelli bireyler çalışmaya dâhil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplamak amacıyla araştırma grubuna 4 ayrı form yöneltilmiştir. Bunlar; “Kişisel Bilgi Formu”, “Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği”, “Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği (Kısa Form)” ve “Yaşam Doyum Ölçeği” kullanılmıştır. Kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin detaylı bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırma grubunu kişisel bilgilerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafında hazırlanan bu form toplam 4 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler katılımcıların yaş, cinsiyet, spor yaşı ve haftalık antrenman süreleri ile ilişkilidir.

Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği (ESKMÖ): Tekkurşun-Demir ve arkadaşlarının (2018) geliştirmiş oldukları bu ölçek toplam 22 maddeden oluşmaktadır. Beşli likert tipindeki bu ölçek 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlardan ilki içsel motivasyon ($\alpha=.94$). Bu alt boyut öğrenmeye duyduğu merak ve başarmanın verdiği haz benzeri içsel faktörleri kapsamaktadır. İkinci alt boyut olan dışsal motivasyon ($\alpha=.84$), kişinin başkalarından takdir alma ve onların eleştirilerinden kaçınma gibi etmenler nedeniyle spora katılımını temsil etmektedir. Motivasyonsuzluk ($\alpha=.88$) alt boyutu ise kişinin ilgili alana karşı motivasyonsuzluk durumunu ifade etmektedir. Ölçeğin genelinde iç tutarlılık katsayısı (α) .98 olarak hesaplanmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği (DSÖYKÖ): Eser ve arkadaşlarının (1999) Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılan bu ölçek toplam 27 maddeden oluşmaktadır. Beşli likert tipindeki bu ölçek 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; fiziksel ($\alpha=.83$), psikolojik ($\alpha=.66$), sosyal ($\alpha=.53$) ve çevre ($\alpha=.73$). Fiziksel alt boyutu bireyin bedensel sağlığını, psikolojik alt boyutu kişinin ruhsal sağlığını, sosyal alt boyutu sosyal ilişkilerini ve çevre alt boyutu çevre alanını temsil etmektedir. Ölçeğin genelinde iç tutarlılık katsayısı (α) .86 olarak hesaplanmıştır.

Yaşam Doyum Ölçeği: Diener ve arkadaşlarının (1985) tarafından geliştirilen bu ölçeğin Türkçe güvenirlik ve geçerlik çalışmaları Dağlı ve Baysal (2016) tarafından yapılmıştır. Ölçek 5 maddeden oluşmaktadır ve tek boyutu vardır. Ölçeğin genelinde iç tutarlılık katsayısı (α) .88 olarak hesaplanmıştır.

Araştırma Yayın Etiği

Araştırmanın gerçekleştirilmesi adına Bayburt Üniversitesi Etik Kurulu'na başvuru yapılmıştır. 194 karar sayılı etik kurul izni 26.05.2023 tarihi itibarıyla alınmıştır. Araştırmaya dâhil edilen tüm sporculara çalışma öncesinde araştırma adı, konusu ve elde edilen demografik bilgilerin yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılmasıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Araştırmaya ilişkin bilgilere ek olarak katılımcılara araştırmanın herhangi bir safhasında ayrılma haklarının kendi tasarruflarında olduğu dair açıklamalar da yapılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanmasına ilişkin ilk olarak katılımcılara çalışmaya dair bilgiler aktarılmıştır. Sözel bilgilendirmenin ardından 4 ayrı form halinde sunulan veri toplama araçlarında yer alan maddeleri yanıtlamaları adına katılımcılar sessiz bir salona yönlendirilmiştir. Bu noktada katılımcılara hiçbir müdahalede bulunulmadan ve süre kısıtlaması olmadan veri toplama süreci tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada veri toplama araçları aracılığıyla toplanan ham verilerin tümü SPSS 26 sürüm kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analiz sürecinde araştırma grubunun katılımcı sayılarının az olması ve parametrik testlerin gerçekleştirilmesine ilişkin gerekli kriterleri sağlamaması nedeniyle non-parametrik sınamalar yapılmıştır (Field, 2006). İlk olarak katılımcıların kişisel bilgilerinin tanımlayıcı analizleri yapılarak minimum-maksimum değerler, ortalamalar ve standart sapmalar gibi hesaplamalar yapılmıştır. Ardından ölçeklerin alt boyutları arasındaki ilişkinin sınanması adına Spearman Korelasyon Katsayısı testi ve regresyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen verilerde istatistiki açıdan anlamlılık düzeyi "0.05" olarak dikkate alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bulgular bölümünde ham verilerin analiz sürecinin neticesinde elde edilmiş olan değerlerin tablolar halinde sunumuna ve verilerin yorumlanmasına yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma grubuna ilişkin tanımlayıcı analiz sonuçları.

	\bar{X}	Medyan	S	Minimum	Maksimum
Yaş (Yıl)	30,83	26,00	11,52	18,00	42,00
Spor Yaşı (Yıl)	11,04	9,00	7,14	3,00	30,00
Haftalık Antrenman Sıklığı (Gün)	3,70	3,00	,95	3,00	6,00

Tablo 1’de araştırma grubuna ilişkin tanımlayıcı analiz sonuçları yer almaktadır. Bu verilere göre 24 sporcunun (n=11_{kadın}, 13_{erkek}) oluşturduğu araştırma grubunun yaş ortalaması 30,83 (S. = 11,52), spor yaşı ortalaması 11,04 (S. = 7,14) ve haftalık antrenman sıklıklarının ortalaması 3,70 (S. = ,95) olarak bulunmuştur.

Tablo 2. ESKMÖ, DSÖYKÖ ve Yaşam Doyum Ölçeği alt boyutlarına ilişkin Spearman korelasyon analizi sonuçları.

		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Yaşam Doyumu (1)	r	1								
	p	.								
İçsel Motivasyon (2)	r	-,252	1							
	p	,234	.							
Dışsal Motivasyon (3)	r	,477*	,662**	1						
	p	,018	,000	.						
Motivasyonsuzluk (4)	r	-,270*	,183	,197	1					
	p	,020	,393	,356	.					
Fiziksel (5)	r	,677**	-,089	-,292	,085	1				
	p	,000	,679	,166	,692	.				
Psikolojik (6)	r	,604**	,328	-,218	,269	,576**	1			
	p	,002	,041*	,305	,204	,003	.			
Sosyal (7)	r	,557**	,306	-,218	,125	,494*	,728**	1		
	p	,005	,145	,305	,561	,014	,000	.		
Çevre (8)	r	,489*	-,247	-,332	-,073	,221	,201	,193	1	
	p	,015	,244	,113	,734	,299	,345	,367	.	
Genel Sağlık (9)	r	,756**	,413*	-,340	,222	,801**	,869**	,808**	,391	1
	p	,000	,024	,104	,298	,000	,000	,000	,059	.

*p<0,05; **p<0,01

Tablo 2’de ESKMÖ, DSÖYKÖ ve Yaşam Doyum Ölçeği alt boyutlarına ilişkin Spearman korelasyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Bu analiz sonuçlarına göre yaşam doyumu ile “Dışsal Motivasyon” alt boyutu ile yüksek düzeyde pozitif yönlü, “Motivasyonsuzluk” alt boyutu ile düşük düzeyde negatif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir (p<0,05). Yaşam doyumu ile Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarının tümünde ise pozitif yönde yüksek düzey ilişki olduğu bulunmuştur (p<0,05). ESKMÖ ve Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarında ise yalnızca “Psikolojik” ve

“Genel Sağlık” alt boyutları ile “İçsel Motivasyon” alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,05$).

Tablo 3. ESKMÖ alt boyutlarının yaşam doyumunu yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları.

	Standart Olmayan		Standart Katsayılar	t	p	Model		
	B	Std. Hata	Beta			Adjusted R ²	F	p
Constant	12,704	4,721		2,691	,014			
İçsel Motivasyon	,091	,195	,902	3,467	,016*	,241	3,432	,037*
Dışsal Motivasyon	-,811	,398	-,788	-2,136	,045*			
Motivasyonsuzluk	,621	,316	,473	1,962	,064			

* $p<0,05$

Tablo 3’de yer alan regresyon analizi sonucunda; “İçsel Motivasyon”, “Dışsal Motivasyon” ve “Motivasyonsuzluk” alt boyutlarının birlikte para-karate sporcularının yaşam doyumlarının istatistiki açıdan anlamlı bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir ($R=0,583$, $R^2=0,340$, Adjusted $R^2=0,241$, $F=3,432$; $p<0,05$). Bu analiz neticesinde ilgili 3 alt boyutun, yaşam doyum puanlarındaki değişimin %24’ünü açıkladığı görülmektedir (Adjusted $R^2=0,241$). Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına göre ise “İçsel Motivasyon” ve “Dışsal Motivasyon” alt boyutlarının yaşam doyumunu üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablo 4. ESKMÖ alt boyutlarının yaşam kalitesini yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları.

	Standart Olmayan		Standart Katsayılar	t	p	Model		
	B	Std. Hata	Beta			Adjusted R ²	F	p
Constant	74,744	9,425		7,930	,000			
İçsel Motivasyon	,674	,789	1,790	2,732	,029*	,160	2,859	,042*
Dışsal Motivasyon	-2,065	,795	-1,057	-2,598	,017*			
Motivasyonsuzluk	,103	,632	,041	,163	,872			

* $p<0,05$

Tablo 4’de yer alan regresyon analizi sonucunda; “İçsel Motivasyon”, “Dışsal Motivasyon” ve “Motivasyonsuzluk” alt boyutlarının birlikte para-karate sporcularının yaşam kalitelerinin istatistiki açıdan anlamlı bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir ($R=0,519$, $R^2=0,269$, Adjusted $R^2=0,160$, $F=2,859$; $p<0,05$). Bu analiz neticesinde ilgili 3 alt boyutun, yaşam doyum puanlarındaki değişimin %16’sını açıkladığını söylemek mümkündür (Adjusted $R^2=0,160$). Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına göre ise “İçsel Motivasyon” ve “Dışsal Motivasyon” alt boyutlarının yaşam doyumunu üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu bulunmuştur ($p<0,05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sonucunda elde edilen ilk bulgu ESKMÖ, DSÖYKÖ ve Yaşam Doyum Ölçeği alt boyutlarına ilişkin korelasyon analizi sonuçlarıdır ve bu sonuçlara göre yaşam doyumunu ile “Dışsal Motivasyon” alt boyutu ile yüksek düzeyde pozitif yönlü, “Motivasyonsuzluk” alt boyutu ile düşük düzeyde negatif yönlü ilişki olduğu bulunmuştur. Yaşam doyumunu ile DSÖYKÖ alt boyutlarının tümünde ise pozitif yönde yüksek düzey ilişki olduğuna rastlanmıştır. Son olarak ise ESKMÖ ve DSÖYKÖ alt boyutlarında yalnızca “Psikolojik” ve “Genel Sağlık” alt boyutları ile “İçsel Motivasyon” alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Regresyon analizi sonuçları incelendiğinde hem içsel hem de dışsal motivasyon alt boyutlarının araştırma grubunda yaşam kalitesi ve yaşam doyumunun yordayıcısı olduğu neticesine ulaşılmıştır. Bu verilerden motivasyon kaynakları bağlamında yaşam doyumunu incelendiğinde, konu ile ilgili literatürde kişinin her bir motivasyon kaynağına bağlı yaşam doyumunun yordanabileceğine ilişkin bulgular mevcuttur (Özkul ve Alparslan, 2019). Yaşam doyumunun ise yaşam kalitesinin yordayıcısı olduğu da bilinmektedir (Demir ve ark., 2021). Bu veriler referans alınarak para-karate sporcularının içsel ve dışsal motivasyon kaynaklarının yaşam kaliteleri ve yaşam doyumları ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Engelli sporcuların spora katılım güdeleri ilk olarak dikkate alındığında, çeşitli motivasyon kaynakları ile spora katılım sağladıkları görülmektedir. Bu motivasyon kaynakları içsel nedenler olduğu kadar dışsal nedenlerden de kaynaklanmaktadır. Motivasyon kaynaklarına örnek olarak; başarı elde etmek, kişisel gelişim, eğlenmek, sosyal dâhil olma, ya da fiziksel uygunluğu ve enerji harcamayı arttırmak gibi nedenleri göstermek mümkündür (Kızar ve ark., 2021; Meriç ve Turay, 2020). Öte yandan engelli sporcuların atletik performansları ile artan sağlık faktörüne ilişkin görüş bildirdikleri araştırma sonuçlarında raporlanmıştır. McKinnon ve arkadaşları (2022) ise spora katılım sayesinde gelişen yaşamsal becerilerin (fiziksel, psikolojik ve sosyal) artışını araştırma bulgularıyla somutlaştırmışlardır. Nitekim bu veriler araştırma bulgularımızda olduğu gibi gerek ampirik araştırma sonuçlarında gerekse meta analiz içerikli çalışmalarla örtüşür türdendir (Aitchison ve ark., 2022; Kamberidou ve ark., 2019; Yılmaz ve ark., 2014).

Spora katılımın fiziksel engelli bireyler ile sedanter bireylerin yaşam kalitesi ve yaşam memnuniyeti puanları üzerine etkilerini ve iki grup arasındaki farkı incelemek amaçlı yapılan bir araştırmanın sonucunda; fiziksel engelli bireylerin spora katılımları sonucunda yaşam kalitelerinin (fiziksel, psikolojik, sosyal, çevre ve genel sağlık gibi) ve yaşam memnuniyet puanlarının sedanter bireylere kıyasla daha fazla artış gösterdiği bulunmuştur (Yazıcıoğlu ve ark., 2012). Bu bağlamda çeşitli motivasyon kaynakları ile spora katılan engelli bireylerin yaşam kalitelerinin artışına paralel olarak yaşam doyumlarının da artış gösterdiği bilinmektedir (Nemçek, 2016). Özkan-Topaloğlu ve Güzel-Gürbüz’ün (2023) araştırmaları da bu verileri destekler niteliktedir ve araştırmacılar spor da dâhil olmak üzere katılım sağlanan çeşitli aktivitelere dâhil olma noktasındaki motivasyonu yüksek olan kişilerin yaşam kalitesinin de artış gösterebileceğini ifade etmişlerdir. Bahsedilen tüm bu araştırma sonuçlarının ortak paydada buluşma noktası hem sporun çeşitli alanlarda sağlayabileceği potansiyel faydalar hem de yapılan işe duyulan temel motivasyon kaynaklarıdır.

Bireysel motivasyon kaynağı kadar sporun da yaşam kalitesi ve doyumuna üzerine etkilerine ek olarak para-karate disiplininin doğasının da yaşam kalitesi ve doyumuna üzerine etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü para-karate karşılaşmalarında ve antrenmanlarında çeşitli engel durumuna sahip bireylerden sporcular karate sporunun yalnızca kata alt disiplininde mücadele etmektedirler. Sağlamdemirel ve Özkan'ın (2021) araştırma sonuçları bu bağlamda katanın fiziksel uygunluk parametrelerini iyileştirebileceğini ve motorik özellikleri geliştirebileceğini ifade etmişlerdir. Jansen ve Dahmen-Zimmer (2012) ise kata uygulamalarının hem psikolojik becerilere hem de duyguları düzenlemeye olumlu yönde katkı sağladığını tespit etmişlerdir. Tüm bu çalışmalara ek olarak engelli bireylerle çalışan Hussen (2010), kata çalışmalarına dâhil olmanın psikolojik iyi oluşun yanı sıra sosyalleşme noktasında da katılımcısına olumlu çıktılar sunduğu bulgusuna rastlamıştır.

Sonuç olarak; para-karate sporcularının spora katılım motivasyonları ile yaşam kalite ve yaşam doyum düzeyleri arasında ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Bu disipline katılım motivasyonunun çeşitli engel gruplarından bireylerde arttırılmalı ve kata çalışmaları ile hem yaşam kaliteleri hem de yaşam doyumları arttırılmalıdır. Engelli bireylerin arasındaki dezavantajlı durumları minimize etme noktasında etkili olduğu da düşünülen para-karate disiplininin bedensel engelli bireylerle olduğu gibi zihinsel engelli bireylerle de çalışılması önerilmektedir. Aynı zamanda gelecek araştırmalarda bu değerlerin deneysel modelde test edilmesi önerilmektedir.

Çıkar Çatışması: Araştırma kapsamında herhangi kişisel ya da finansal bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırma Dizaynı 1 ve 2; İstatistik Analiz 1; Makalenin Hazırlanması, 1, 2 ve 3; Verilerin Toplanması 1 ve 3 tarafından gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul İzni ile İlgili Bilgiler;

Kurul Adı: Bayburt Üniversitesi Etik Kurulu

Tarih: 26.05.2023

Sayı/Karar No: 194

KAYNAKLAR

- Aitchison, B., Rushton, A. B., Martin, P., Barr, M., Soundy, A., & Heneghan, N. R. (2022). The Experiences and perceived health benefits of individuals with a disability participating in sport: A Systematic review and narrative synthesis. *Disability and Health Journal*, 15(1), Article 101164. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2021.101164>
- Altuntaş, Y. (2019). *Üniversitelerin tenis oynayan beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin özgüven düzeylerinin yaşam doyumu ve yaşam kalitesine etkisi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Croom, A. M. (2014). Embodying martial arts for mental health: Cultivating psychological wellbeing with martial arts practice. *Archives of Budo Science of Martial Arts and Extreme Sports*, 10, 59-70.
- Dağlı, A., & Baysal, N. (2016). Yaşam doyumu ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1250-1263. <https://doi.org/10.17755/esosder.263229>
- Demir, R., Tanhan, A., Çiçek, İ., Yerlikaya, İ., Kurt, S. Ç., & Ünverdi, B. (2021). Yaşam kalitesinin yordayıcıları olarak psikolojik iyi oluş ve yaşam doyumu. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(1), 192-206. <https://doi.org/10.33308/26674874.2021351256>
- Dünya Karate Federasyonu (DKF). (2023). Para Karate. <https://www.wkf.net/sport-parakarate> Erişim tarihi: 12.06.2023.
- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). (2023a). Disability. https://www.who.int/health-topics/disability#tab=tab_1 Erişim tarihi: 10.06.2023.
- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). (2023b). WHOQOL: Measuring Quality of Life. <https://www.who.int/tools/whoqol> Erişim tarihi: 11.06.2023.
- Eser, E., Fidaner, H., Fidaner, C., Eser, S. Y., Elbi, H., & Göker, E. (1999). WHOQOL-100 ve WHOQOL-BREF'in psikometrik özellikleri. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji (3P) Dergisi*, 7(Suppl. 2), 23-40.
- Field, A. (2006). *Discovering statistics: Using SPSS*. Sage Publications.
- Gold, J. R., & Gold, M. M. (2007). Access for all: The Rise of the Paralympic Games. *Journal of the Royal Society for the Promotion of Health*, 127(3), 133-141. <https://doi.org/10.1177/1466424007077348>
- Hazar, K., & Koç, A. F. (2020). Bedensel engelli sedanter ve sporcu bireylerin fiziksel aktiviteye karşı tutumları ve yaşam tatmin düzeylerinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 5(4), 541-554. <https://doi.org/10.31680/gaunjss.822392>
- Hussen, S. S. (2010). Effect of using the activities of multiple intelligences to learn some basic skills in kata and level of harmonic behavior of the mentally handicapped, "acceptors for learning". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 1950-1955. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.394>
- Jalayondeja, C., Jalayondeja, W., Suttiwong, J., Sullivan, P. E., & Nilanthi, D. L. (2016). Physical activity, self-esteem, and quality of life among people with physical disability. *The Southeast Asian Journal of Tropical Medicine and Public Health*, 47(3), 546-558.
- Jansen, P., & Dahmen-Zimmer, K. (2012). Effects of cognitive, motor, and karate training on cognitive functioning and emotional well-being of elderly people. *Frontiers in Psychology*, 3, 40. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00040>
- Kamberidou, I., Bonias, A., & Patsantaras, N. (2019). Sport as a means of inclusion and integration for those of us with disabilities. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, 5(12), 99-128. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.3464696>
- Karadaş, B., & Çetiner, H. (2022). Engelli spor politikaları kapsamında paralimpik oyunlara bakış. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 10(1), 135-155. <https://doi.org/10.21325/jotags.2022.983>
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi (27. Baskı)*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Koca, A. (2016). *Shotokan karate-do kata el kitabı*. Spor Dünyası Yayıncılık.
- Kotarska, K., Nowak, L., Szark-Eckardt, M., & Nowak, M. (2019). Selected healthy behaviors and quality of life in people who practice combat sports and martial arts. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(5), 875. <https://doi.org/10.3390/ijerph16050875>

- Kızar, O., Tekkurşun-Demir, G., & Genç, H. (2021). Examination of the effect of national and amateur disabled athletes' disability types on sports participation motivation. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, 6(12), 1-16. <http://dx.doi.org/10.46827/ejpe.v6i12.3655>
- Kiuppis, F. (2018). Inclusion in sport: Disability and participation. *Sport in Society*, 21(1), 4-21. <https://doi.org/10.1080/17430437.2016.1225882>
- Mastnak, W. (2016). Karate: Interdisciplinary perspectives and benefits for health. *Journal of Combat Sports & Martial Arts*, 7(2), 127. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0009.9078>
- Meriç, S., & Turay, Ö. (2020). Tekerlekli sandalye basketbolcularının spora katılım motivasyonu ile yaşam kalitesi arasındaki ilişki. *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 48, 433-450.
- Mockevičienė, D., & Savenkoviėnė, A. (2012). Aspects of life quality of persons with physical disabilities. *Social Welfare: Interdisciplinary Approach*, 2(2), 84-93. <https://doi.org/10.15388/SW.2012.28203>
- Nemček, D. (2016). Quality of life of people with disabilities from sport participation point of view. *Acta Facultatis Educationis Physicae Universitatis Comenianae*, 56(2), 77-92. <https://doi.org/10.1515/afepuc-2016-0007>
- Özgür, İ. (2008). *Engelli çocuklar ve eğitimi, özel eğitim*. Karahan Kitabevi.
- Özkan-Topaloğlu, F., & Güzel-Gürbüz, P. (2023). Maden işletmesi çalışanlarının serbest zaman katılım motivasyonu ve yaşam kalitesi ilişkisinin incelenmesi. *Research in Sports Science, Epub ahead of Print*. 1-8, <https://doi.org/10.5152/rss.2023.23004>
- Özkul, A. S., & Alparslan, A. M. (2019). Yaşam doyumunu artıran motivasyon kaynağı: Düşünme-anlama ihtiyacı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(4), 3272-3288. <https://doi.org/10.15869/itobiad.615902>
- Potoczny, W., Herzog-Krzywosanska, R., & Krzywosanski, L. (2022). Self-Control and emotion regulation mediate the impact of karate training on satisfaction with life. *Frontiers in Behavioral Neuroscience*, 15, Article 802564. <https://doi.org/10.3389/fnbeh.2021.802564>
- Proctor, C., Linley, P. A., Maltby, J., & Port, G. (2017). Life satisfaction. *Encyclopedia of Adolescence*, 2(1), 2165-2176. https://doi.org/10.1007/978-3-319-32132-5_125-2
- Sağlamdemirel, B., & Özkan, A. (2021). Elit karate-do kata sporcularının antropometrik ve motorik özelliklerinin incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 65-79.
- Shapiro, D. R., & Martin, J. J. (2014). The Relationships among sport self-perceptions and social well-being in athletes with physical disabilities. *Disability and Health Journal*, 7(1), 42-48. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2013.06.002>
- Tekkurşun-Demir, G., & İlhan, E. L. (2019). Spora katılım motivasyonu: Görme engelli sporcular üzerine bir araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 157-170. <https://doi.org/10.31680/gaunjss.525455>
- Tekkurşun-Demir, G., İlhan, E. L., Esentürk, O. K., & Kan, A. (2018). Engelli bireylerde spora katılım motivasyon ölçeği (ESKMÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(1), 95-106. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000347
- Wilson, N. C., & Khoo, S. (2013). Benefits and barriers to sports participation for athletes with disabilities: The Case of Malaysia. *Disability & Society*, 28(8), 1132-1145. <https://doi.org/10.1080/09687599.2012.758034>
- Yazıcıoğlu, K., Yavuz, F., Göktepe, A. S., & Tan, A. K. (2012). Influence of adapted sports on quality of life and life satisfaction in sport participants and non-sport participants with physical disabilities. *Disability and Health Journal*, 5(4), 249-253. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2012.05.003>
- Yılmaz, A., Şentürk, U., & Ramazanoğlu, F. (2014). Bedensel engellilerde spor konulu araştırmaların içerik analizi. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri*, 9(1-2), 28-43.
- Zar, A., Alavi, S., Hosseini, S. A., & Jafari, M. (2018). Effect of sport activities on the quality of life, mental health, and depression of the individuals with disabilities. *Iranian Journal of Rehabilitation Research in Nursing*, 4(3), 31-39. <http://dx.doi.org/10.21859/ijrn-04035>

Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Görünüş Kaygısı, Yaşam Tatmini ve Rekreasyon Fayda Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi: Niğde İli Örneği*

Zehra ÖZPOLAT^{1†}, Fatih DİNÇ¹

¹Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Niğde.

Araştırma Makalesi

Gönderi Tarihi: 06/11/2023

Kabul Tarihi: 23/12/2023

Online Yayın Tarihi: 31/01/2024

Öz

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin sosyal görünüş kaygısı, yaşam tatmini ve rekreasyon fayda düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışma, nicel araştırma modelinde tasarlanmış olup, tarama deseni kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini; Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır, örnekleme ise Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 149' u kadın 211'i erkek toplamda 360 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak; Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, Yaşam Tatmini Ölçeği, Rekreasyon Fayda Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre hipotez testleri için non-parametrik testlerden Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Çıkarımsal istatistikler için Spearman Korelasyon analizleri yapılmıştır. Sonuç olarak; Katılımcıların yaşam tatmini toplam puanı ile sosyal görünüş kaygısı toplam puanı arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu, rekreasyon fayda toplam puanları ile yaşam tatmini toplam puanları arasında ise pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki görülmektedir. Katılımcıların sosyal görünüş kaygısı toplam puanı ile rekreasyon fayda toplam puanı arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında ele alınan cinsiyet, bölüm ve yaş değişkenlerine yönelik yapılan analizlerde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon fayda, Kaygı, Yaşam tatmini

Examination of University Students' Social Appearance Anxiety, Life Satisfaction and Recreation Benefits According to Various Variables: Niğde Province Example

Abstract

This research was conducted to examine the social appearance anxiety, life satisfaction and recreation benefit levels of university students according to various variables. Study; It was designed in a quantitative research model and a survey design was used. The universe of the research; The sample consists of students from Niğde Ömer Halisdemir University Faculty of Sports Sciences, and the sample consists of a total of 360 students, 149 of whom are female and 211 of whom are male, studying at Niğde Ömer Halisdemir University Faculty of Sports Sciences. As data collection tools; Social Appearance Anxiety Scale, Life Satisfaction Scale, and Recreation Benefit Scale were used. According to the results obtained, Mann-Whitney U test and Kruskal-Wallis H test, which are non-parametric tests, were applied for hypothesis tests. Spearman Correlation analyzes were performed for inferential statistics. In conclusion; There is a low negative relationship between the participants' life satisfaction total score and social appearance anxiety total score, and a positive low level relationship between the recreation benefit total scores and life satisfaction total scores. It is seen that there is a low level negative relationship between the participants' social appearance anxiety total score and their recreation benefit total score. No statistically significant difference was detected in the analyzes made for the gender, department and age variables considered within the scope of the research.

Keywords: Recreation benefit, Anxiety, Life satisfaction

* Bu çalışma, 1. yazarın, 2. yazar danışmanlığında tamamlanan “Spor bilimleri öğrencilerinin sosyal görünüş kaygısı, yaşam tatmini ve rekreasyon fayda düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Niğde ili örneği” başlıklı Yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

† Sorumlu Yazar: Zehra Özpolat, E-posta: ozpolat402@gmail.com

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana, insanlar ihtiyaçlarını gidermek için hareket etmek zorundaydı. Bu nedenle Arabacı ve Çankaya'ya göre (2007), temel ihtiyaçlarından birisi harekettir. Fiziksel olarak yapılan egzersizlerin rekreasyon açısından önemini ifade eden araştırmalar gün geçtikçe artmaktadır. Fiziksel etkinlikler kişiye sosyal bir yaşam, ruhsal ve fiziksel hastalıklardan korunabilme, kilo kontrolü, daha temiz bir cilt, daha huzurlu ve mutlu bir yaşam, duruş bozukluklarının düzeltilmesi gibi pek çok konuda fayda sağlamaktadır. Yapılan fiziksel etkinlikler ile bireyler dış görünüşlerini ve sağlıklarını koruyabilmektedirler. Toplumların, bireylerin dış görünüşlerine yönelik algıları ve yüklediği anlamlar tarih boyunca değişmiştir ve değişmeye devam etmektedir. Bireyin bedenine yönelik düşünceleri de içinde bulunduğu toplumdan etkilenerek şekillenmektedir. Şahin ve arkadaşlarına göre (2014), bireylerin kendi vücut algıları kadar diğer bireylerin beden imgelerini nasıl algıladıkları da önemlidir. Kişiler motivasyonlarını başkaları üzerinde daha iyi bir izlenim oluşturmak üzerine inşa edebilmekte ve bu durum vücut imgeleri hakkındaki algılar konusunda daha duyarlı ve endişeli olmalarına sebep olabilmektedir. İlerleyen süreçte bu endişeler yerini sosyal görünüş kaygısına bırakabilmektedir.

Kuş-Şahin ve arkadaşlarına göre (2009), günümüz toplumunda bireyler istedikleri hayat standartlarına sahip olmak ve yürütebilmek için rekreasyon aktivitelerine ihtiyaç duyabilmektedirler. Güngörmüş'e göre (2007) rekreasyon, kişilere fiziksel ve ruhsal olarak gelişimlerinde etkili olabilecek sosyal bir olgudur. Rekreatif etkinliklere katılan kişiler, aktivite kuralları ile uyum içerisinde kalmaya çalışarak kendilerini ifade etme, grup aidiyeti geliştirme ve yeni insanlarla tanışabileceği aktivitelerle katılabilme imkânı bulurlar. Karaküçük'e göre (2005), genel olarak bireyin yetenek veya becerilerinin seviyesi tam olarak belli değildir. Bu durum ancak bireyin yapmaya net bir şekilde emin olduğu işte ortaya çıkabilir. Rekreatif aktivitelerle katılan bireyler, diğer katılımcılar ile kültürel ve sosyal ilişkiler kurarak etkinliklerdeki yetenek ve becerilerini daha iyi anlayabilir ve gelişimlerini yönlendirebilirler. Açıkada ve Ergen'e göre (1990), rekreasyon madde ve insanlar ile olan ilişkilerimizi etkileyerek dünyayı daha farklı görmemizi ve olağan veya olağan dışı durumları algılamamızı sağlar. Kişiler bu algılar ile öğrenir, deneyimler ve bilgi kazanır. Ayrıca rekreatif etkinlikler bireyin katıldığı ortamlardaki uyaranlara cevap vererek kişilik gelişimlerine katkıda bulunur. Kişisel ve duyuşal deneyimleri kontrol ederek karakter oluşumlarını etkiler. Müderrisoğlu ve Uzun'a göre (2004), boş zamanlarımızda katıldığımız aktiviteler çeşitliliğine göre fizyolojik ve psikolojik açıdan bireysel veya toplumsal olarak olumlu yararlar sağlamaktadır. Boş zaman aktivitelerinin bu yönüyle insan yaşamındaki rolü çok önemlidir. Bu sebeple geleceğimizi şekillendirecek olan gençlerimizin fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklı olabilmeleri için rekreasyon aktivitelerine katılımları ve rekreasyon aktivite yönelimlerinin belirlenmesi önem teşkil etmektedir.

Rekreatif etkinlikler katılımcılara sunduğu ortamlar ile onların hayata dair olan bakış açısını şekillendirebilir. Bu düşünceler yaşamdan aldığı tatmin düzeyini de değiştirebilmektedir. Yaşamdan alınan doyumla rekreasyon fayda düzeylerinin ilişkili olduğu tespit edilen çalışmalar bulunmaktadır (Kuo, 2013). Rekreatif etkinlikler aynı zamanda bireylerin sosyal görünüşlerine dair düşüncelerini de yönlendirebilir. Bireylerin sosyal

görünümlerine dair düşünceleri onların yaşam şeklini belirleyerek yaşamdan aldıkları doyum düzeylerini değiştirebilmektedir. Bireylerin sosyal görünüş kaygısı düzeylerinin yaşamdan aldığı doyum ile ilişkili olduğuna dair araştırmalar bulunmaktadır (Tok, 2021).

Bu tanımlar ve yorumlamalar doğrultusunda araştırmanın amacı Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Spor Bilimler Fakültesi öğrencilerinin sosyal görünüş kaygısı, yaşam tatmini ve rekreasyon fayda düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın kapsamında, rastgele seçilen öğrencilerin çeşitli demografik özelliklerine göre (yaş, cinsiyet, bölüm) sosyal görünüş kaygısı, yaşam tatmini ve rekreasyon fayda düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

METOD

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, kullanılacak veri toplama araçları, veri toplamada kullanılacak yöntem, araştırma yayın etiği ve elde edilecek verilerin analiz yapılacağı türe ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırma; nicel araştırma modelinde tasarlanmış ve tarama deseni kullanılmıştır. Karasar'a göre (2000) tarama araştırması, katılımcıların özelliklerinin seçildiği, geçmişte veya halen devam eden bir durumu, var olduğu hali ile tanımlamayı amaçlayan araştırmalardır. Tarama araştırmasının önemli avantajı, örneklem büyüklüğü ile daha fazla bilgi elde edilmesine olanak sağlamasıdır.

Evren-Örneklem

Büyüköztürk ve arkadaşlarına göre (2016) evren; çalışma verilerinin analizi ile elde edilecek sonuçların değerlendirileceği, geçerli olacağı gruptur. Karasar'a göre (2000) evren; çalışma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür. Bu kapsamda araştırmanın evrenini; Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 821 öğrenci oluşturmaktadır.

Karasar'a göre (2000) örneklem (sample); belirli bir evrenden, belli kurallar çerçevesinde seçilmiş ve seçileceği evreni temsil yeterliliği olduğu kabul edilen küçük alt gruptur. Büyüköztürk ve diğerlerine göre (2016), araştırılan evrenden seçilen onun belirli bir parçası olarak da tanımlanabilir. Bu araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden "benzeşik örnekleme (homogeneous sampling)" yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 149 kadın ve 211 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 360 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı dört bölümden oluşmakta ve bu bölümlerde kişisel bilgi formu, Rekreasyon Fayda Ölçeği (RFÖ), Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ) ve Yaşam

Tatmini Ölçeği yer almıştır. Ölçeklerin kullanım izni için mail yolu ile gerekli izinler alınmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilere ait cinsiyet, yaş, öğrenim aldıkları bölüm değişkenlerinden oluşmaktadır.

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ): Hart ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen ölçek Doğan (2010) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 16 maddeden oluşmakta ve tek boyutlu bir yapıya sahiptir. Ölçeğin ilk maddesi olumsuz olduğundan ters kodlanarak analiz edilmiştir. Ölçekten alınan puanların ortalaması yükseldikçe kaygı düzeyi artmakta, ortalama düştükçe kaygı düzeyi düşmektedir. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı $\alpha=,942$ olarak bulunmuştur.

Yaşam Tatmini Ölçeği (YTÖ): Diener ve arkadaşlarına (1985) tarafından geliştirilen ve Türkçeye Bekmezci ve Mert (2013) tarafından uyarlanan ölçek kullanılmıştır. Ölçek 5 maddeden oluşmakta ve her madde 1'den 7'ye kadar seçenekten oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı, bu çalışma kapsamında $\alpha=,850$ olarak hesaplanmıştır.

Rekreasyon Fayda Ölçeği (RFÖ): Ho (2008) tarafından geliştirilmiş ve Akgül ve arkadaşlarına (2018) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek kullanılmıştır. Özgün ölçek 5'li Likert tipi bir ölçek olup, 24 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar (a) Fiziksel (7 madde), (b) Psikolojik (8 madde) ve (c) Sosyal (9 madde) alt boyut şeklindedir. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı $\alpha=,966$ olarak bulunmuştur.

Araştırma Yayın Etiği

Yapılan bu araştırma için Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulu'na başvuru yapılmıştır. Çalışmanın etik kurallara uygunluğu 26.10.2022 tarih ve 2022/12-21 sayılı kararla onaylanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılara araştırmanın adı, konusu ve elde edilen kişisel bilgilerinin sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılmasıyla ilgili bilgiler açıklanmıştır. Katılımcılara araştırmanın herhangi bir aşamasında kendi istekleri doğrultusunda çalışmadan ayrılma hakkı olduğu da ifade belirtilmiştir.

Verilerin Toplanması

Enstitüden etik kurulu onayı alındıktan sonra, veri toplama işlemi anket formları ile fakültede yüz yüze olarak yapılmıştır. Anketler araştırmacılar tarafından dağıtılırken etik ilkeler çerçevesinde gerekli açıklamalar hem yazılı hem de sözlü olarak bildirilmiştir. Ayrıca katılımcılara araştırmanın amaçları açıklanmış ve gönüllülük esasına vurgu yapılmıştır. Araştırma doğrultusunda 450 anket dağıtılmıştır. Bu anketlerin 90 tanesi katılımcılar tarafından analize uygun olarak cevaplanmaması nedeniyle araştırmadan çıkartılmıştır. Bu doğrultuda 360 anket analize tabi tutulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda verilerin istatistiksel analizi SPSS 26 paket programı kullanılarak hesaplanmıştır. Elde edilen verilerin tanımlayıcı istatistikler olan yüzde, aritmetik ortalama, maksimum ve minimum değerleri incelenmiştir. Çalışmada anlamlılık düzeyi 0,05 olarak

kabul edilmiştir. Verilerin dağılımının normallik yapısı için Skewness-Kurtosis ve Kolmogorov Smirnov testinin analizleri yapılmıştır. Bu analizler sonucunda verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir ve elde edilen sonuçlara göre hipotez testleri için non-parametrik testlerden Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Çıkarımsal istatistikler için Spearman Korelasyon analizleri yapılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde çalışmaya katılanların demografik bilgileri ve demografik bilgilerine göre SGKÖ, YTÖ ve RFÖ arasındaki ilişki sonuçları bulunmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların cinsiyet, bölüm ve yaş değişkenine göre dağılımı

		N	%	
Cinsiyet	Kadın	149	41,4	
	Erkek	211	58,6	
	Toplam	360	100,0	
Bölüm	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	93	25,8	
	Spor Yöneticiliği	127	35,3	
	Antrenörlük	140	38,9	
	Toplam	360	100,0	
Yaş	Min.		\bar{x}	Maks.
		18	21,29	28

Tablo 1. Katılımcıların %41,4'ünün kadın, %58,6'sının erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların %25,8'inin beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin, %35,3'ünü spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin ve % 38,9'unu da antrenörlük bölümü öğrencilerinin oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş düzeylerinin maksimum 28 yaş ve minimum 18 yaş olduğu, katılımcıların ortalama yaş düzeylerinin ise 21,29 olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların ölçek puanlarına göre dağılımı

Ölçekler	N	\bar{x}	Min.	Maks.
SGKÖ	360	36,35	17,00	77,00
YTÖ	360	15,42	5,00	25,00
RRFÖ	360	97,85	34,00	120,00
RFÖFAB	360	28,53	7,00	35,00
RFÖPAB	360	32,67	12,00	40,00
RFÖSAB	360	36,64	12,00	45,00

SGKÖ: Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, YTÖ: Yaşam Tatmini Ölçeği, RFÖ: Rekreasyon Fayda Ölçeği, RFÖFAB: RFÖ Fiziksel Alt Boyut, RFÖPAB: Psikolojik Alt Boyut, RFÖSAB: RFÖ Sosyal Alt Boyut. (Tüm analizle toplam puan üzerinden gerçekleştirilmiştir)

Tablo 2'de katılımcıların SGKÖ toplam puanının ortalamasının 36,35, maksimum değerinin 77,00 ve minimum değerinin ise 17,00 olduğu görülmektedir. Katılımcıların YTÖ toplam puan ortalamasının 15,42, maksimum değerinin 25,00 ve minimum değerinin ise 5,00 olduğu görülmektedir. Katılımcıların RFÖ toplam puan ortalamasının 97,85, maksimum değerinin 120,00 ve minimum değerinin ise 34,00 olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıları SGKÖ, YTÖ, RFÖ ve alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması (Mann-Whitney U Testi)

Ölçekler	Cinsiyet	N	S.O	U	Z	p
SGKÖ	Kadın	149	185,28	15007,500	-,733	,464
	Erkek	211	177,13			
YTÖ	Kadın	149	171,53	14383,000	-1,377	,168
	Erkek	211	186,83			
RFÖ	Kadın	149	175,15	14922,000	-,822	,411
	Erkek	211	184,28			
RFÖFAB	Kadın	149	173,85	14729,000	-1,035	,301
	Erkek	211	185,19			
RFÖPAB	Kadın	149	178,19	15375,000	-,357	,721
	Erkek	211	182,13			
RFÖSAB	Kadın	149	172,59	14541,000	-1,222	,222
	Erkek	211	186,09			

*p<0,05 **p<0,01 SGKÖ: Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, YTÖ: Yaşam Tatmini Ölçeği, RFÖ: Rekreasyon Fayda Ölçeği; RFÖFAB: RFÖ Fiziksel Alt Boyut, RFÖPAB; Psikolojik Alt Boyut; RFÖ Psikolojik Alt Boyut; RFÖSAB: RFÖ Sosyal Alt Boyut. (Tüm analizle toplam puan üzerinden gerçekleştirilmiştir)

Tablo 3'te katılımcıların tüm puan türlerinde cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (p>0,05).

Tablo 4. Katılımcıları SGKÖ, YTÖ, RFÖ ve alt boyut puanlarının bölüm değişkenine göre karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Ölçekler	Bölüm	N	S.O	X ²	SD	p
SGKÖ	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	93	163,80	3,457	2	,178
	Spor Yöneticiliği	127	189,48			
	Antrenörlük	140	183,44			
YTÖ	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	93	181,75	2,779	2	,249
	Spor Yöneticiliği	127	191,15			
	Antrenörlük	140	170,01			
RFÖ	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	93	192,01	2,339	2	,311
	Spor Yöneticiliği	127	170,52			
	Antrenörlük	140	181,91			
RFÖFAB	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	93	188,61	5,435	2	,066
	Spor Yöneticiliği	127	163,49			
	Antrenörlük	140	190,55			
RFÖPAB	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	93	194,39	2,819	2	,244
	Spor Yöneticiliği	127	170,76			
	Antrenörlük	140	180,11			
RFÖSAB	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	93	189,10	,896	2	,639
	Spor Yöneticiliği	127	176,46			
	Antrenörlük	140	178,45			

*p<0,05 **p<0,01 SGKÖ: Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, YTÖ: Yaşam Tatmini Ölçeği, RFÖ: Rekreasyon Fayda Ölçeği; RFÖFAB: RFÖ Fiziksel Alt Boyut, RFÖPAB; Psikolojik Alt Boyut; RFÖ Psikolojik Alt Boyut; RFÖSAB: RFÖ Sosyal Alt Boyut. (Tüm analizle toplam puan üzerinden gerçekleştirilmiştir).

Tablo 4'te katılımcıların tüm puan türlerinde bölüm değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (p>0,05).

Tablo 5. Katılımcıları SGKÖ, YTÖ, RFÖ ve alt boyut puanlarına ilişkin spearman korelasyon analizi

Değişkenler	SGKÖ	YTÖ	RFÖ
SGKÖ	1	-,184**	-,152**
YTÖ		1	,203**
RFÖ	-,152**	,203**	1
RFÖFAB	-,161**	,157**	
RFÖPAB	-,163**	,180**	
RFÖSAB	-,121*	,224**	

*p<0,05 **p<0,01 SGKÖ: Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, YTÖ: Yaşam Tatmini Ölçeği, RFÖ: Rekreasyon Fayda Ölçeği; RFÖFAB: RFÖ Fiziksel Alt Boyut, RFÖPAB: Psikolojik Alt Boyut; RFÖSAB: RFÖ Sosyal Alt Boyut. (Tüm analizle toplam puan üzerinden gerçekleştirilmiştir)

Tablo 5'te katılımcıların YTÖ toplam puanı ile SGKÖ toplam puanı arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu ($\rho = -,184^{**}$), RFÖ toplam puanları ile YTÖ toplam puanları arasında ise pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki görülmektedir ($\rho = ,203^{**}$). Katılımcıların SGKÖ toplam puanı ile RFÖ toplam puanı arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($\rho = -,152^{**}$). Katılımcıların RFÖ alt boyutlarından aldıkları puanlar incelendiğinde fiziksel ($\rho = -,161^{**}$), psikolojik ($\rho = -,163^{**}$) ve sosyal ($\rho = -,121^{*}$) alt boyutları ile SGKÖ toplam puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. RFÖ fiziksel ($\rho = ,157^{**}$), psikolojik ($\rho = ,180^{**}$) ve sosyal ($\rho = ,224^{**}$) alt boyutları ile YTÖ toplam puanları arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Katılımcıların yaş değişkenine göre SGKÖ, YTÖ, RFÖ ve alt boyut puanlarına İlişkin Spearman korelasyon analizi

Değişkenler	SGKÖ	YTÖ	RFÖ	Yaş
Yaş	-,041	,085	,059	1

*p<0,05 **p<0,01

Tablo 6'da katılımcıların yaş düzeyleri ile RFÖ toplam puanları ($\rho = ,059$), YTÖ toplam puanları ($\rho = ,085$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Katılımcıların yaş düzeyleri ile SGKÖ toplam puanları ($\rho = -,041$) arasında negatif yönlü ancak istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu kısımda, istatistiksel çözümlenmelere bağlı olarak çalışmalardan elde edilen bulgular neticesinde, sonuçlar literatür ile karşılaştırılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Katılımcıların rekreasyon fayda düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Literatür incelendiğinde bu çalışmada elde edilen bulgulara benzer nitelikte çalışmalar bulunmaktadır (Ayyıldız-Durhan ve Karaküçük 2017; Karakaya ve ark., 2021; Kocaer, 2018). Karaküçük ve arkadaşlarının (2019) oryantiring sporcularıyla ve Bülbül ve arkadaşlarının (2021) spor elemanları ile yaptıkları çalışmalarda, katılımcıların rekreasyon fayda düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını bulmuştur. Doğan (2018) araştırmasında, katılımcıların rekreasyon fayda düzeyleri ile cinsiyetleri arasında bir ilişkiye

rastlamamıştır ve bunun nedeni olarak cinsiyet fark etmeksizin rekreasyon aktivitelerinden alabilecekleri yararların benzer olduğunu ifade etmiştir. Ertüzün ve arkadaşları (2020) spor merkezinde yapmış oldukları araştırmalarında, katılımcıların rekreasyon fayda düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını bulmuştur. Bu durumun sebebi olarak kadın ve erkeklerin spor yönelimlerini doğru seçmeleri olarak yorumlamıştır. Literatür incelendiğinde bu araştırmada elde edilen bulgulara benzer nitelikte çalışmalar olduğu gibi farklı sonuçlar elde edilen çalışmalar da vardır (Yalçınkaya ve ark., 2019). Karademir (2022) rekreatif amaçlı tenis oynayan bireyler ile yaptığı çalışmada, katılımcıların rekreasyonel fayda düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olduğunu bulmuştur. Araştırmada RFÖ'nün cinsiyet değişkenine göre incelenmesi sonucunda, kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Yalçınkaya (2019) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin rekreasyon fayda algıları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olduğunu bulmuştur.

Katılımcıların SGKÖ düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre değişmediği bulunmuştur. Literatür incelendiğinde bu araştırmada elde edilen bulgularla paralellik gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Çakmak, 2018; Özge, 2013; Pekdağ ve Coşkun 2010; Şimşek ve Koçak, 2019; Telli ve Ünal, 2016). Alımcı (2018) yapmış olduğu çalışmada, katılımcıların cinsiyetleri ile sosyal görünüş kaygıları arasında bir ilişkiye rastlamamıştır. Bu sonucun nedeninin kadınların erkek, erkeklerin kadın gibi hal ve hareketlerini şekillendirmeye başlaması ve medyanın sosyal görünüş kaygısını etkileyebileceği olarak yorumlamıştır. Literatür incelendiğinde sosyal görünüş kaygısının cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı çalışmalar da bulunmaktadır (Bilbek ve Yılmaz 2014; Erözkan, 2007; Öztürk ve ark., 2015; Senger, 2017). Tekkurşun-Demir ve ark., (2021) ile Alemdağ ve Öncü (2015) araştırmalarında, erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek sosyal görünüş kaygısı düzeyine sahip olduğunu bulmuşlardır. Ciba (2018) ise yapmış olduğu çalışmada, kadın katılımcıların sosyal görünüş kaygısı düzeylerinin erkeklere oranla daha fazla olduğunu bulmuştur. Aynı şekilde Tok (2021) araştırmasında, kadınların sosyal görünüş kaygısı seviyelerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bunun sebebinin yaşanan çevrenin, beden görünüşünün nasıl olması gerektiğine dair bireye dayattığı düşünceler olduğunu düşünmektedir.

Katılımcıların YTÖ düzeyleri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmamasının nedeninin katılımcıların bireysel ve sosyal yaşam memnuniyetlerinin, hayatına dair beklentilerinin benzer olmasından kaynaklı olabileceği söylenebilir. Literatür incelendiğinde bu araştırmada elde edilen bulgulara benzer nitelikte çalışmalar bulunmaktadır (Elçi ve ark., 2019; Gündoğar ve ark., 2007; Hampton ve Marshall, 2000; Vatansever ve ark., 2015). Hazar ve Koç (2020) yapmış olduğu çalışmada, yaşam tatmin düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını bulmuştur. Yelpaze ve Yakar (2019) üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu ve bilişsel esnekliklerini inceledikleri araştırmalarında, yaşam tatmin düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını bulmuştur. Yelpaze ve Yakar (2019) bu sonucun, katılımcıların benzer demografik özelliklere sahip olmasından kaynaklanabileceği yorumunda bulunmuştur. Bazı araştırmalar incelendiğinde ise yaşam doyumunun erkeklerin lehine farklılaştığını belirtirken (Balcı ve Koçak, 2017; Demiral ve ark., 2006; Erdem ve Ergüney, 2005), kadınların daha yüksek yaşam doyumu düzeyine sahip olduğu çalışmalara da

rastlanmaktadır (Aydiner, 2011; Gülaçtı ve ark., 2017; İncekara, 2018; Ulucan ve ark., 2011). İncekara (2018) kadınların erkeklerden daha yüksek doyum seviyesine sahip olmasının, kadınlara hayatlarında pek çok unsura yönelik olumlu yönde katkısı olabileceğini düşünmektedir. Araştırmamızda cinsiyet değişkenine göre katılımcıların bütün puan türlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Örneklem grubunun tamamının spor bilimleri öğrencisi olması, doğrudan ve sürekli spor ve rekreatif faaliyetlerin içinde bulunması ya da katılması, bu katılımda cinsiyet farklılığının olmaması, derslerin kadın erkek aynı ortamda ve aynı düzeyde işlenmesi ya da bu faaliyetlere katılımda kısıtlama, ayrımcılık vb., olmaması gibi unsurlar ölçek puanları ile cinsiyet değişkeni arasında fark çıkmamasının sebepleri olarak görülebilir.

Katılımcıların bütün puan türlerinde bölüm değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Araştırmanın örneklemi oluşturan bölümlerin doğrudan veya dolaylı olarak spor ile iç içe olmaları bu durumun sebebi olarak gösterilebilir. Boz dal ve Şahin (2020) araştırmalarında, yaşam tatmini düzeyleri ile bölümler arasında anlamlı bir farklılık tespit etmiştir. Recepoğlu (2013) yapmış olduğu araştırmada, yaşam doyum düzeyi ile bölüm değişkeni arasında anlamlı bir değişikliğe rastlamamıştır.

Katılımcıların YTÖ toplam puanı ile SGKÖ toplam puanı arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu, RFÖ toplam puanları ile YTÖ toplam puanları arasında ise pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki görülmektedir. Sosyal görünüş kaygısı bireyin hayatının tamamını etkileyebilecek bir etken olarak düşünüldüğünde, sosyal görünüş kaygısına sahip olan bireylerin yaşamdan doyum almaları diğer bireylere göre daha zor olabilir. Girdiği her ortamda kendi görünüşü ile ilgili kaygıları olan kişiler buldukları ortamdan soyutlanabilmek ve geri plana çekilmek isteyebilmektedir. Bu nedenle “sosyal görünüş kaygısı yüksek olan bireylerin yaşam tatmin düzeyleri düşük olabilir” şeklinde bir yorum yapılabilir. Katılımcıların SGKÖ toplam puanı ile RFÖ toplam puanı arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir. Rekreatif faaliyetlerine katılan bireyler kendilerini ifade edebilme, sağlıklı olma, görünüşüne dikkat etmek gibi konulara daha fazla özen gösterebilmektedir. Bu nedenle rekreatif faaliyetlerine düzenli olarak katılan bireylerin sosyal görünüş kaygılarının yüksek olmaması doğal bir sonuç olarak kabul edilebilir. Ayrıca rekreatif faaliyetlerle birlikte bireyler farklı kültürler tanıma, kendine yeni bir şeyler katma, kendini deneyebilme ve geliştirebilme imkânına cinsiyet fark etmeksizin ulaşabilmektedirler. Sosyal ortamlarda yer alan bireyler dış görünüşlerini, yaşama dair fikirlerini, kendi bedeni ile ilgili algılarını katıldıkları ortamlara göre şekillendirebilmektedirler. Katılımcıların RFÖ alt boyutlarından aldıkları puanlar incelendiğinde fiziksel, psikolojik ve sosyal alt boyutları ile SGKÖ toplam puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. RFÖ'nün fiziksel, psikolojik ve sosyal alt boyutları ile YTÖ toplam puanları arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir. Tok (2021) çalışmasının sonucunda, sosyal görünüş kaygısı arttıkça, yaşam doyum düzeyinin azaldığını tespit etmiştir. Kuo (2013) çalışmasında rekreatif fayda düzeyinin yaşam doyumunu doğrudan etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Güldür ve Yaşartürk (2020) okul öncesi öğretmenleri ile yaptığı araştırmada, rekreatif fayda düzeyleri ile yaşam doyumları arasında düşük düzeyli ve pozitif yönlü bir ilişki bulunduğunu bulmuştur. Güldür ve

Yaşartürk'e göre (2020), rekreasyon aktivitelerinin insanların yaşamdan aldığı tatmin düzeylerini iyileştirdiği ve bu aktivitelerin fayda sağladığı yorumunu yapmışlardır.

Katılımcıların yaş düzeyleri ile RFÖ toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Literatür incelendiğinde rekreasyon fayda düzeylerinin yaş değişkenine göre değişmediği çalışmalarda bulunmaktadır. Güldür ve Yaşartürk (2020) araştırmalarında, katılımcıların rekreasyon fayda düzeyleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı ilişki bir tespit edilmemiştir. Kocaer (2018) ile Bülbül ve arkadaşları (2021) çalışmalarında, rekreasyon fayda düzeyleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılığa rastlamamışlardır. Literatür incelendiğinde araştırmadan farklı sonuçlar olduğu da görülmektedir. Yalçinkaya (2019) ise araştırmasında, katılımcıların yaş ve rekreasyon fayda düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğunu bulmuştur.

Literatür incelendiği zaman yaş ile yaşam tatmini arasında anlamlı bir ilişki olmayan, bu araştırma sonuçları ile paralellik gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Aydiner, 2011; Polat ve ark., 2018). Bozdal ve Şahin (2020) araştırmalarında, katılımcıların tatmin düzeyleri ile yaş değişkeni arasında herhangi bir anlamlı farklılık tespit etmemişlerdir. Pekel ve arkadaşları (2016) çalışmalarında, katılımcıların yaş düzeyleri ile yaşam tatmini puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit etmemişlerdir. Bu araştırmadan farklı olarak katılımcıların yaşam tatmini düzeylerinin yaşa göre değiştiği araştırmalar da bulunmaktadır (Başaran ve ark., 2019; Recepoğlu, 2013; Tabuk, 2009). Yıldırım alp ve arkadaşları (2014) hemşirelerin katılımı ile yapmış olduğu çalışmalarında, katılımcıların yaş düzeyleri ile yaşam tatminleri arasında anlamlı bir farklılık olduğunu bulmuşlardır. Bunun nedenini de yaş arttıkça yaşamın monotonlaşması ve yükümlülüklerin artması olarak yorumlamışlardır.

Katılımcıların yaş düzeyleri ile SGKÖ toplam puanları arasında negatif yönlü ancak istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Literatür incelendiği zaman bulgularımızla paralellik gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Göksel ve ark., 2018; Özge, 2013; Türker ve ark., 2018). Şimşek ve Koçak (2019) ve Erman (2017) çalışmalarında, katılımcıların sosyal görünüş düzeylerinin yaş değişkenine göre değişmediği sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırmadan farklı olarak yaş değişkenine göre sosyal görünüş kaygısı düzeylerinin değiştiği sonucuna ulaşan araştırmalar da bulunmaktadır (Çolakoğlu ve Başaran, 2018; Tekkurşun-Demir ve ark., 2021; Telli ve Ünal 2016). Tekkurşun-Demir ve arkadaşlarına (2021) göre sporcuların yaşları ilerledikçe görünüş stilleri daha az değişken bir hale ulaşmaktadır. Bununla birlikte sosyal görünüşleri belirli bir seviyeye erişmektedir. Araştırmamızda katılımcıların yaş düzeyleri ile bütün puan türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Katılımcıların yaş aralıklarının birbirine yakın olması ve rekreasyon faaliyetlerine yaş fark etmeksizin katılım sağlanabiliyor olması ölçek puanları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmamasının sebebi olarak gösterilebilir.

Sonuç olarak; rekreasyon fayda düzeyi arttıkça yaşam tatmini düzeyinin de arttığı söylenebilir. Rekreasyon fayda düzeyi azaldıkça sosyal görünüş kaygısının arttığı, sosyal görünüş kaygısı arttıkça da yaşam tatmininin azaldığı yorumu yapılabilir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri (cinsiyet, bölüm, yaş) ile rekreasyon fayda, yaşam tatmini ve sosyal görünüş kaygısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

- Bireyler rekreasyon etkinliklerine katılarak yaşam tatminini düzeylerini artırabilirler. Kişiler rekreasyon etkinlikleri ile yeni alışkanlıklar edinerek boş zamanlarını kendilerini daha iyi hissederek geçirebilirler.

- Rekreasyon etkinlikleri ile bireyler farklı sosyal ortamlara katılarak yaşama dair bakış açılarını şekillendirerek, kendilerini daha iyi tanıyabilir ve geliştirebilirler.

- Rekreasyon etkinliklerine katılan bireyler dış görünüşleri konusunda zamanla daha dikkatli olabilmektedir. Fiziksel görünümüne dikkat eden bireyler kilo almamak için yeme alışkanlıklarına dikkat edeceklerdir. Bu kişileri sağlıklı beslenmeye, egzersiz yapmaya yönlendirecektir.

Kısacası rekreasyon etkinliklerinden alınan faydalar ile bireylerin sosyal görünüş kaygısı ve yaşam tatmini düzeyleri arasında ilişki bulunmaktadır. Bu sonuçlar dikkate alınarak kişiler rekreasyon etkinlikleri ile ruhsal ve fiziksel olarak sağlıklarını iyileştirebilir ve koruyabilirler. Rekreasyonun farklı boyutlarını görebilmek amacıyla başka ölçekler ve değişkenler eklenerek ayrıca farklı örneklem grupları belirlenerek rekreasyonun farklı boyutları ilgili unsurlar daha kapsamlı olarak incelenebilir.

Çıkar Çatışması: Çalışmamızda herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırma dizaynı, verilerin toplanması, istatistik analiz, makalenin hazırlanması ZÖ ve FD tarafından yapılmıştır.

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler:

Kurul Adı: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulu

Tarih: 26/10/2022

Sayı/Karar No: 2022/12-21

KAYNAKLAR

- Açıkada, C., ve Ergen, E. (1990). *Bilim ve spor*. Nadir Kitap.
- Akgül, B. M., Ertüzün, E., ve Karaküçük, S. (2016). Leisure benefit scale: A Study of validity and reliability. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(1), 25-34.
- Alemdağ, S., ve Öncü, E. (2015). Öğretmen adaylarının fiziksel aktiviteye katılım ve sosyal görünüş kaygılarının incelemesi. *International Journal of Science Culture and Sport, Special Issue 3*, 287-299. <https://doi.org/10.14486/IJSCS291>
- Alımcı, D. (2018). Ortaokul öğrencilerinin akran zorbalığı ve sosyal görünüş kaygıları ile kendine saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arabacı, R., ve Çankaya, C. (2007). Beden eğitimi öğretmenlerinin fiziksel aktivite düzeylerinin araştırılması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 1-15.
- Aydiner, B. B. (2011). Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının alt boyutlarının genel özyeterlik yaşam doyumuna ve çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ayyıldız Durhan, T., ve Karaküçük, S. (2017). Çocuklarıyla baby gym aktivitelerine katılan ebeveynlerin rekreasyon fayda düzeylerinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(4), 43-53.
- Balcı, Ş., ve Koçak, M. C. (2017). Sosyal medya kullanımı ile yaşam doyumuna arasındaki ilişki: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. 1. *Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı bildiriler kitabı içinde* (ss.34-45). Ankara.
- Başaran, Z., Doğanay, M., Çolak, S., ve Erdal, R. (2019). Fitness merkezi üyelerinin egzersiz bağımlılığı, mutluluk ve yaşam doyumlarının kişisel özellikler açısından incelenmesi. 2. *Uluslararası Herkes İçin Spor ve Wellness Kongresi bildiriler kitabı içinde* (ss. 476-484). Antalya.
- Bekmezci, M., ve Mert, İ, S. (2018). Yaşam tatmini ölçeğinin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 166-177.
- Bilbek, M., ve Yılmaz, C, Y. (2014). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin sosyal karşılaştırma düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spormetre Dergisi*, 12(2), 105-112. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000258
- Bozdal, Ö., ve Şahin, M. (2020). Üniversite öğrencilerinin boş zaman etkinliklerine katılım düzeylerinin boş zaman ve yaşam tatminlerine etkisi. *TÜBAD*, 5(2), 220-235.
- Bülbül, A., Ölçücü, B., ve Akyol, G. (2021). Spor elemanlarının rekreasyon fayda farkındalığı ile bedenlerini beğenme düzeyleri arasındaki ilişki. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(50), 110-123. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.934526>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Ciba, B. (2018). Üniversite öğrencileri arasında sosyal medya kullanımı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.
- Çakmak, E. (2018). Üniversite Öğrencilerinin sosyal medya kullanım düzeyleri ile sosyal görünüş kaygısı arasındaki ilişkinin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çolakoğlu, M., ve Başaran, Z. (2018). Üniversiteye hazırlanan öğrencilerde sosyal görünüş kaygısının spor yapan ve yapmayan açısından incelenmesi. *ERPA International Congresses on Education, bildiriler kitabı içinde* (ss.455-460). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

- Demiral, Y., Ergor, G., Ünal, B., Semin, S., Akvardar, Y., Kıvırcık, B., ve Alptekin, K. (2006). Normative data and discriminative properties of short form 36 (Sf-36) in Turkish urban population. *Bmc Public Health*, 6(1), 247.
- Doğan, T. (2010). Sosyal görünüş kaygısı ölçeği'nin Türkçeye uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Hacettepe Üniversitesi *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 151-159.
- Doğan, M. N. (2018). Hukuk fakültesi öğrencilerinin rekreasyonel aktivitelerinden elde ettikleri faydaların ve mutluluk düzeylerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Elçi, G., Doğan, M., ve Gürbüz, B. (2019). Bireylerin rekreasyonda algılanan sağlık çıktıları ve yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Spor, Egzersiz & Antrenman Bilimi Dergisi*, 5(3), 93-106. <https://doi.org/10.18826/useeabd.536833>
- Erdem, N., ve Ergüney, S. (2005). Koroner arter hastalarında yaşam kalitesinin ve yaşam kalitesini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 8(3), 1-9.
- Erman, M. S. (2017). Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin benlik saygı ve sosyal görünüş kaygı düzeylerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Düzce.
- Ertüzün, E., Hadi, G., ve Fidan, E. (2020). Spor merkezine üye bireylerin rekreasyon fayda düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 231-244. <https://doi.org/10.17155/omuspd.657210>
- Erözkan, A. (2007). Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılıkları ile sosyal kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 225-240.
- Göksel, A. G., Caz, Ç., Yazıcı, Ö, F., ve Zorba, E. (2018). Spor hizmeti alan bireylerin sosyal görünüş kaygısı ve öznel mutluluklarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(3), 88-101. <https://doi.org/10.31680/gaunjss.434184>
- Gülaçtı, F., Gür, R., ve Çiftçi, Z. (2017). Öğretmen adaylarının özgecilik ve yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi. Küreselleşen dünyada eğitim içinde (ss. 473-484), Ö. Demirel ve S. Dinçer (Ed.). Pegem Atf İndeksi.
- Güldür, B., ve Yaşartürk, F. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin rekreasyon faaliyetlerine katılımındaki fayda ve yaşam doyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)*, 6(2), 495-506.
- Gündoğar, D., Sallan Gül, S., Uskun, E., Demirci, S., ve Keçeci, D. (2007). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordayan etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 10(1), 14-27.
- Güngörmüş, H. A. (2007). Özel sağlık-spor merkezlerinden hizmet alan bireyleri rekreasyonel egzersize güdüleyen faktörler. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hampton, N. Z., ve Marshall, A. (2000). Culture, gender, self-efficacy and life satisfaction: a comparison between Americans and chinese people with spinal cord injuries. *Journal of Rehabilitation*, 66(3), 21-28.
- Hazar, K., ve Koç, A. F. (2020). Bedensel engelli sedanter ve sporcu bireylerin fiziksel aktiviteye karşı tutumları ve yaşam tatmin düzeylerinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 5(4), 541- 554. <https://doi.org/10.31680/gaunjss.822392>
- İncekara, T. (2018). Üniversite öğrencilerinde vücut algısı ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karademir, D. C. (2022). Rekreatif amaçlı tenis oynayan bireylerin algıladıkları rekreasyonel fayda serbest zaman doyumu ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Karakaya, M., Kaya, B., Erkekli, S., ve Yavuz, E. (2021). Parents participating in leisure activities in kindergartens examination of recreation benefit levels. *International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(45), 1768-1779.
- Karaküçük, S. (2005). *Rekreasyon (Serbest zamanları değerlendirme) "kavram, kapsam ve bir araştırma. (5. Baskı)*. Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S., Ayyıldız- Durhan, T., Akgül, B. M., Aksın, K., ve Özdemir, A. S. (2019). Oryantiring sporcularında ekosentrik, antroposentrik, antipatik yaklaşımların rekreasyon fayda ile ilişkisi. *GEFAD*, 39(3), 1263-1288. <https://doi.org/10.17152/gefad.578109>
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler (10. Baskı)*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kocaer, G. (2018). Beden eğitimi ve spor öğretmenleri ve adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, serbest zaman ilgilenim ve rekreasyon faaliyetlerine yönelik fayda düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Bartın ili örneği). Yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Kuo, C. T. (2013). Leisure involvement, leisure benefits, quality of life, and job satisfaction. *International Review of Management and Business Research*, 2(2), 421-428.
- Kuş-Şahin, C., Akten, S., ve Erol U. E. (2009). Eğirdir meslek yüksekokulu öğrencilerinin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarının belirlenmesi üzerine bir çalışma. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 10(1), 62-71.
- Müderisoğlu, H., ve Uzun, S. (2004). Abant İzzet Baysal üniversitesi orman fakültesi öğrencilerinin rekreasyonel eğilimleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 5(2), 108-121.
- Özge, F. I. (2013). İlköğretim II. kademe öğrencilerinin sosyal görünüş kaygıları ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Üsküdar ilçesi örneği). Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk, A., Kara, A., ve Körük, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri, cinsiyet rolleri ve yüz kızarma eğilimlerinin sosyal görünüm kaygılarını yordama gücü ve aralarındaki ilişki. *Electronic Turkish Studies*, 10(10), 733-748.
- Pekdağ, F., ve Coşkun, F. (2010). Üniversiteli dansçıların sosyal fizik kaygı ve beden imgesinden hoşnut olma düzeyleri. *Pamukkale Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 17-24.
- Pekel, A., Karaoğlu, B., ve Atar, Ö. (2016). Üniversite yöneticilerinin yaşam tatmini ile çalışma performanslarının bazı değişkenlere göre incelenmesi (Erciyes ili örneği). *The Journal of Academic Social Science*, 4(29), 384-393.
- Polat, E., Yoka, K., ve Üzüm, H. (2018). Taraftar özdeşleşme düzeyi ve yaşam tatmini arasındaki ilişkinin incelenmesi. 3. *Uluslararası Avrasya Spor Eğitim ve Toplum Kongresi bildiriler kitabı içinde* (ss. 446-455), Mardin.
- Recepoğlu, E. (2013). Öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 311-326.
- Senger, K. (2017). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin sosyal görünüş kaygı düzeylerinin incelenmesi. *TURAN-SAM*, 9(36), 751-756. <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>
- Şahin, E., Barut, Y., Ersanlı, E., ve Kumcağız, H. (2014). Self-esteem and social appearance anxiety: An Investigation of secondary school students. *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, 4(3), 152-159.
- Şimşek, O., ve Koçak, O. (2019). Türk ve yabancı öğrencilerin karşılaştırmalı olarak sosyal görünüş kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi. *Middle East Journal of Refugee Studies*, 4(1), 23-45.
- Tabuk, E. M. (2009). Elit sporcularda iş aile çatışması ve yaşam tatmini ilişkilerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

- Tekkurşun-Demir, G., Namlı, S., ve Cicioğlu, H. İ. (2021). Takım ve bireysel sporlarla sosyal görünüş kaygısı sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumun belirleyicisi midir?. *Sportmetre The Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 19(4), 124-134.
- Telli, E., ve Ünal, Z. (2016). Üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre sosyal görünüş kaygısı: Bir alan araştırması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 134-146.
- Tok, M. (2021). Genç yetişkinlerde narsisistik kişilik özelliklerinin sosyal görünüş kaygısı ve yaşam doyumu ile ilişkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Gedik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Türker, A., Er, Y., Yavuz Eroğlu, S., Şentürk, A., ve Durmaz, M. (2018). Spor yapan bireylerin sosyal görünüş kaygısı ve benlik saygısının incelenmesi. *Muş Alparslan Üniversitesi Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 9-15.
- Ulucan, H., Kılınç, M., Kaya, K., ve Türkçapar, Ü. (2011). Beden eğitimi spor yüksekokullarında öğrenimlerine devam eden öğrencilerin umutsuzluk ve yaşam doyum düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(3), 349-356.
- Vatansever, Ş., Ölçücü, B., Özcan, G., ve Çelik, A. (2015). Orta yaşlılarda fiziksel aktivite düzeyi ve yaşam kalitesi ilişkisi. *The Journal of International Education Science*, 2(2), 63-73.
- Yalçinkaya, N. (2019). Üniversite öğrencilerinin rekreasyon fayda algıları ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. Yüksek lisans tezi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya.
- Yalçinkaya, N., Ayhan, C., ve Soyer, F. (2019). Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin rekreasyonel fayda algısı ve mutluluk düzeylerinin incelenmesi. *ERPA International Congresses on Education bildiriler kitabı içinde*, (ss. 395-400). Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Yelpaze, İ., ve Yakar, L. (2019). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu ve bilişsel esnekliklerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(54), 913-935.
- Yıldırım, S., Öner, M., ve Yenihan, B. (2014). Hemşirelerin iş-aile çatışması ve yaşam tatmini düzeyleri: demografik özellikler açısından bir değerlendirme. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 213-219.

Effect of Joint Position Sense on Shooting Accuracy Performance in Team Sports*

Cem GÖRGÜL¹ , Muammer ALTUN^{1†}

¹Manisa Celal Bayar University, Faculty of Sport Sciences, Manisa.

Research Article

Received: 22/11/2023

Accepted: 30/01/2024

Published: 31/01/2024

Abstract

This study investigated the effect of joint position sense (JPS) on shooting accuracy in team sports. JPS and accuracy tests were performed on 90 participants consisting of amateur and elite-level athletes and sedentaries. Participants were analyzed separately according to their gender and the sports branches they participated in. The elbow joint was analyzed in the chest pass test for basketball, the shoulder joint in the cuff pass test for volleyball, and the hip joint in the in-foot pass test for soccer. Pearson correlation analysis showed no significant relationship between JPS error and accuracy error. The two-way analysis of variance was performed to examine the effect of gender and sports variables on shooting accuracy error and JPS error variables. It was found that the gender variable did not have a significant effect on the shooting accuracy error, while the branch variable had a significant effect on the shooting accuracy error. The effect of the gender variable on the position error was significant. On the other hand, the effect of the branch variable on position error was insignificant. In this study, it was revealed that position error was not related to shooting performance. Shooting accuracy errors showed significant differences according to the branches. Position error showed significant differences according to gender. It is thought that accuracy error should be examined in terms of its relationship with other subcomponents of proprioception, such as force and movement speed.

Keywords: Proprioception, Basketball, Volleyball, Soccer

Takım Sporlarında Eklem Pozisyon Duyusunun Atış İsabeti Performansına Etkisi

Öz

Bu çalışmada, takım sporlarında eklem pozisyon duyusunun (EPD) atış isabetine etkisi araştırıldı. Amatör ve elit düzeyde sporcu ve sedanterlerden oluşan 90 (55 erkek 35 kadın) katılımcı üzerinde EPD ve isabet testleri yapıldı. Katılımcılar cinsiyetlerine ve katıldıkları test branşlarına göre ayrı ayrı incelendi. Basketbol için göğüs pası testinde dirsek eklemi, voleybol için manşet pas testinde omuz eklemi ve futbol için ayak içi pas testinde kalça eklemi analiz edildi. Pearson korelasyon analizi EPD hatası ile isabet hatası arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını gösterdi. Cinsiyet ve branş değişkenlerinin atış isabeti hatası ve EPD hatası değişkenlerine olan etkisini incelemek için çift yönlü varyans analizleri yapıldı. Cinsiyet değişkeninin atış isabeti hatasına anlamlı bir etki yapmadığı, branş değişkeninin atış isabeti hatasına anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur. Cinsiyet değişkeninin pozisyon hatasına olan etkisi anlamlı bulunmuştur. Öte yandan, branş değişkeninin pozisyon hatasına olan etkisi anlamlı bulunmamıştır. Bu çalışmada pozisyon hatasının isabet performansı ile bir ilişkisinin olmadığı ortaya konmuştur. Atış isabeti hataları branşlara göre anlamlı farklılıklar gösterdi. Pozisyon hatası ise cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdi. İsabet hatasının propriyosepsiyonun diğer alt bileşenleri olan kuvvet ve hareket hızı ile olan ilişkileri açısından da incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Propriyosepsiyon, Basketbol, Voleybol, Futbol

* This study is derived from the Author's Master's thesis entitled "The Effect of joint position sense on shooting accuracy rate" completed under the supervision of the second author..

† **Corresponding Author:** Muammer Altun, **E-mail:** muammer-altun@hotmail.com

INTRODUCTION

Proprioception is a system that provides information to our central nervous system by perceiving the position of our body, speed of movement, and forces affecting movements with peripheral senses (Proske & Allen, 2019). The more accurate and detailed information about the movements and positions of muscles and joints during sports, the more precise and accurate responses can be generated (Knudson, 2013). The position perception component of proprioception is examined with joint position sense (JPS) tests (Han et al., 2016). The ability to be aware of the general and local positions of the body is related to the ability to correctly adjust the position of body parts to avoid injury, target an object more precisely, maintain balance, and achieve optimal muscle coordination (Proske & Allen, 2019; Wang et al., 2016). JPS tests are often used to decide whether to return to sport after injury or to determine injury risk in healthy athletes (Powell et al., 2018).

In the JPS studies conducted on athletes so far, it has been revealed that they can improve their sensory perception level with training techniques that improve proprioception; thus, they can be better protected from injuries (Kaminski et al., 2003; Verhagen et al., 2004). For this purpose, proprioceptive balance and strength exercises are performed to enhance proprioception (Ogard, 2011). However, two critical questions still need to be clarified. What is the criterion for good position perception to return to sport? Does a good position perception contribute to the movement performance required by the sport?

In team sports such as soccer, volleyball, and basketball, shooting accuracy determines the outcome of the competition, while fitness and passing accuracy are also crucial in competition performance (Farley et al., 2020). Applying the desired game tactic with accurate passes and reaching the highest score with a precise shooting rate is essential during the competition. In addition, pass and shot accuracy errors are common due to the limbs being far from the desired joint angle and poor repositioning (Horváth et al., 2023).

Very few studies examine the effect of position perception on movement performance. Existing studies report quite contradictory results. For example, Altun and Özsoy (2023) reported a positive relationship between hip JPS acuity and competition practice score in aerobic gymnastics (Altun & Özsoy, 2023). On the other hand, Tıkız and Altun (2022) showed that hip JPS in aerobic gymnastics was more sensitive under external load, and the sensitivity worsened when no load was applied (Tıkız & Altun, 2022). Han et al., (2014) examined the relationship between ankle JPS and athletic performance in swimmers, badminton players, soccer players, athletic dancers, and aerobic gymnasts. The study reported that athletes had better JPS than non-athletes and that achieved performance was positively influenced by JPS. However, there were no significant differences between the different subgroups of sports (Han et al., 2014). To the best of our knowledge, the relationship between good position perception and shooting accuracy has never been investigated. If there is such a relationship, reducing positional errors with proprioceptive exercises can be used to improve score-oriented competition performance. In addition, the position error averages of healthy athletes with good scores will provide a good criterion for returning to sport.

This study aimed to investigate the relationship between shoulder, elbow, and hip joint position sense and team athletes' pass/shot accuracy rates.

MATERIAL AND METHOD

Research Model

The current study is an experimental research involving relationship analysis.

Population (Participants)

In this study, 90 (55 males / 35 females) students of Manisa Celal Bayar University, Faculty of Sport Sciences, participated voluntarily. Age, height, body weight, body fat percentage, and activity levels of the participants are shown in Table 1.

Table 1. Anthropometric characteristics and activity levels of the participants

(n=90)	Mean	Standard Deviation
Height (cm)	173.24	8.11
Age (year)	21.44	2.15
Body Weight (kg)	69.82	10.95
Body Fat Ratio (%)	16.31	6.86
Tegner Activity Level	6.98	1.53

This study excluded those with orthopedic and neurologic problems of the hip, shoulder, and elbow joints. Participants were asked not to take any medication or engage in strenuous physical activity until two days before the measurements.

Data Collection Tools

The participants' activity levels were assessed according to the Tegner Activity Scale (Tegner & Lysholm, 1985). Before breakfast, body composition was analyzed with InBody 230 (Biospace Ltd., Seoul, Korea) (von Hurst et al., 2016). In JPS tests, joint angles were measured with the validated Clinometer + Bubble Level (Google Play, 0.1° sensitive) smartphone application (Cox et al., 2018; Monreal et al., 2021; Wang et al., 2019; Werner et al., 2014). The smartphone brand used in the tests was Samsung Galaxy A34 (2023).

Research Publication Ethics

This study was approved by Manisa Celal Bayar University Health Sciences Ethics Committee (E-20478486-050.04.04-519794). All participants agreed to volunteer for the investigation by providing written and verbal information about the procedure and aims of the study. Permission to test the athletes and to use the test data in this study was obtained from the participants and the Administration of the Faculty of Sports Sciences of Manisa Celal Bayar University.

Data Collection

Volunteers were divided into two groups based on their athletic status: Athletes (n=41) and non-athletes (n=49). Each group was further divided based on their sport, including volleyball, basketball, and soccer. Before the measurements, two-way calibration of the phone application was performed. Then, JPS measurements were performed in relative angle mode in the app. No more than two trials were allowed to avoid learning effects. Primarily, the hip, shoulder, and elbow joints' range of motion (ROM) was measured. 30% of the ROM was determined as the target angle.

The volunteers were taught the target angle by showing it twice. The researchers waited 4 seconds at each target angle and instructed the volunteer to memorize this angle. They were then asked to find the taught angle with their eyes closed. The volunteers tried the test twice. Participants rested for 60 seconds between joint position detection trials to avoid the effect of fatigue (Dover & Powers, 2003; Niespodziński et al., 2018a). The absolute error score was calculated from the difference between the reproduced and target values, and the lowest error score obtained in two trials was included in the analysis.

In the field test, the volleyball and basketball tests were performed at 4 meters from the wall, and the football test was performed at 6 meters. For volleyball, the shoulder joint position test was used, and the participants were asked to shoot with the forearm pass technique to 3 different target points determined at a height of approximately 2 meters. For basketball, the elbow joint position test was used, and the participants were asked to shoot with the chest pass technique to 3 different target points determined at a height of approximately 2 meters. For football, the hip joint position test was used, and the participants were asked to shoot with the in-foot passing technique to 3 different target points determined at a height of approximately 0.1 meters. They were given two practice shots at each target and asked to make one test shot. The number of centimeters deviated from each target was recorded. The average of the three deviations was taken into account in the analysis. Finally, the deviation of the joint from the target angle was compared with the deviation of the passes from the target points.

All tests were performed after approximately 20 minutes of active warm-up in a sports hall. Before the tests, all participants were asked which extremities they used to kick the ball, and the tests were performed on the dominant extremities (van Melick et al., 2017). All JPS and ROM tests except hip ROM were measured in the standing essential stance position, and the hip ROM test was measured in the supine position. The starting angles in these positions were accepted as 0°. The smartphone was fixed to the lateral part of the thigh, arm, and forearm according to the measured area with two velcro straps, one on the top and one on the bottom, attached to the phone case. For elbow angle measurements, the smartphone was in the direction of the elbow joint rotation axis (humero-ulnar joint) and the lower projection of the radius (lateral malleolus). In shoulder angle measurements, the smartphone was in the direction of the humeral process (major tubercle) and the elbow rotation axis (humero ulnar joint). For hip measurements, the smartphone was placed in the direction of the hip joint rotation axis (approximately 1 cm above the trochanter major) and the knee joint rotation axis (femoral lateral epicondyle).

Data Analysis

The compatibility of the data obtained from the research with the normal distribution was examined with the Kolmogorov-Smirnov test. Since it was determined that the amount of deviation of the received data from the normal distribution was negligible, it was decided to use parametric hypothesis tests. Accordingly, Pearson Correlation analysis was performed to examine the relationship between joint position error and hitting error. A two-way analysis of variance was conducted to investigate the effect of gender and branch on joint position error and hitting error. In the analysis of variance, joint position error and hitting error were entered into the model as dependent variables, while gender and branch were entered into the model as independent variables.

FINDINGS

The JPS, shooting accuracy error averages, and minimum error averages of all participants are shown in Table 2.

Table 2. JPS and shooting accuracy error averages.

Sport Branch	Joint	Measurements	Mean	SD
All n=90	All	JPS Minimum Error	3.33	3.28
		JPS Mean Error	4.54	3.88
		Shooting Accuracy Mean Error	2.82	1.64
		Shooting Accuracy Minimum Error	1.43	1.44
Basketball n=19	Elbow	JPS Minimum Error	5.16	4.31
		JPS Mean Error	7.13	5.18
		Shooting Accuracy Mean Error	1.54	.63
		Shooting Accuracy Minimum Error	.81	.46
Soccer n=42	Hip	JPS Minimum Error	2.43	2.53
		JPS Mean Error	3.43	2.64
		Shooting Accuracy Mean Error	2.51	1.23
		Shooting Accuracy Minimum Error	1.04	1.08
Volleyball n=29	Shoulder	JPS Minimum Error	3.45	3.07
		JPS Mean Error	4.47	3.73
		Shooting Accuracy Mean Error	4.10	1.76
		Shooting Accuracy Minimum Error	2.42	1.78

Table 3. Nonparametric correlations of JPS and shooting accuracy error values

n=90		JPS Mean Error	JPS Minimum Error	Shooting Accuracy Mean Error	Shooting Accuracy Minimum Error
JPS Mean Error	r	1.000	.957**	-.016	.090
	p		.0001	.878	.401
JPS Minimum Error	r	.957**	1.000	.035	.115
	p	.0001		.743	.282
Shooting Accuracy Mean Error	r	-.016	.035	1.000	.696**
	p	.878	.743		.0001
Shooting Accuracy Minimum Error	r	.090	.115	.696**	1.000
	p	.401	.282	.0001	

** p<.01

Pearson correlation analysis showed no significant relationship between joint position and shooting accuracy errors ($p > .05$) (

Table 3). The relationship was analyzed separately for both minimum and mean error rates.

Table 4. Descriptive statistics data according to the dependent variables of shooting accuracy and JPS minimum error.

Gender/Sports Branch	N	Shooting Accuracy (Minimum deviation distance from target)		Joint Position Sense (Minimum angle of deviation from target)		
		Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation	
Male	Basketball	12	.83	.49	6.25	4.88
	Soccer	33	.91	.72	2.33	2.71
	Volleyball	10	3.03	2.00	5.10	4.07
	Total	55	1.28	1.31	3.69	3.86
Female	Basketball	7	.76	.43	3.29	2.36
	Soccer	9	1.49	1.90	2.78	1.79
	Volleyball	19	2.11	1.62	2.58	2.01
	Total	35	1.68	1.60	2.77	1.99
Total	Basketball	19	.81	.46	5.16	4.31
	Soccer	42	1.04	1.08	2.43	2.53
	Volleyball	29	2.42	1.78	3.45	3.07
	Total	90	1.43	1.43	3.33	3.28

The two-way analysis of variance conducted to examine the effect of gender and branch variables (Table 4) on the shooting accuracy error variable showed that gender had no significant effect on shooting error [$F_{(5,84)} = .219$, $p = .641$, $\eta^2 = .003$]. On the other hand, the effect of the branch variable on shooting error was significant [$F_{(2,84)} = 12.82$, $p = .000$, $\eta^2 = .234$]. The effect of gender \times branch interaction was not significant [$F_{(3,86)} = 2.43$, $p = .94$, $\eta^2 = .055$].

In the two-way analysis of variance conducted to examine the effect of gender and branch variables on the joint position error variable, the effect of the gender variable on position error was found to be significant [$F_{(5,84)} = 5.27$, $p = .024$, $\eta^2 = .059$]. On the other hand, the effect of the sports branch variable on position error was insignificant [$F_{(5,84)} = 3.04$, $p = .053$, $\eta^2 = .068$]. The effect of gender \times major interaction was also not significant [$F_{(5,84)} = 2.32$, $p = .104$, $\eta^2 = .052$].

DISCUSSION

According to the findings of this study, no significant relationship was found between joint position error and accuracy error. In other words, better joint position sense does not necessarily mean better shooting accuracy. A recent study reported a positive effect of hip JPS acuity on competition practice scores in aerobic gymnastics (Altun & Özsoy, 2023). Another study conducted in aerobic gymnastics showed that hip position sense was measured more acutely under external load, while sensitivity decreased when no load was applied (Tıkız & Altun, 2022). The amount of external load changes the positions taken by the body. Testing a

joint in isolation allows us to obtain more apparent joint-specific test results. On the other hand, in training and competitions, joints are exposed to different loads according to the position of the movement. For example, knee, hip, shoulder, elbow, etc., joint flexion/extension alone is tested without any load on the joint in the JPS test. However, these movements are performed in different body positions in the nature of sport. An example is performing the movement by jumping after dropping from a height. Performing the movements tested by braking / slowing down the limbs or changing the direction of movement, such as accelerating with arm swings or turns, forces the joints to work under different loads. The lack of correlation with accuracy performance in this study may be due to the fact that a single joint movement was tested under unnatural conditions. In addition, aerobic gymnastics is an individual sport developed by training for total body control. This study tested one basic throwing technique of team sports with the ball. Different results may have been obtained due to these other conditions.

Han et al., (2014) examined the relationship between ankle JPS and sportive success in 100 athletes in swimming, badminton, soccer, sportive dance, and aerobic gymnastics. They reported that athletes had better JPS than non-athletes and that it positively affected success performance, but there was no significant difference between the groups (Han et al., 2014). On the other hand, Kaynak et al., (2020) reported that JPS did not affect jump performance (Kaynak et al., 2020). While shot/pass accuracy is more related to the correct application of movement techniques, jump performance is more associated with the amount of force and the acuity to feel and adjust the strength correctly. Previous studies have shown no relationship between force sense and position sense (Kim et al., 2014; Niespodziński et al., 2018b; Phillips & Karduna, 2018).

In the joint position sense test, a small angle error is considered good proprioception, while a large angle error is considered poor proprioception. In addition, the angle criteria determining good and poor proprioception are still unclear. Based on the values obtained in healthy subjects in the related joints, it can be said that joint position sense is good or bad. In this study, the average JPS error rate obtained in hip joint flexion was 2.43° . Tıkız and Altun reported this rate as 3.92° for those over 18 years old and 2.92° for those under 18 years old in the non-elite gymnastics group (Tıkız & Altun, 2022). Altun and Özsoy reported it as 3.67° in elite aerobic gymnasts under 18 (Altun & Özsoy, 2023). The elbow joint flexion JPS error rate of this study was 5.16° . Kaynak et al., reported 2.14° for 30° elbow flexion and 2.10° for 60° (Kaynak et al., 2019). This study's minimum JPS error rate obtained in shoulder joint flexion was 3.45° . No study reporting JPS error in shoulder joint flexion was found in the literature. The error rates obtained are consistent with the literature.

Although there is no relationship between shooting accuracy and gender, there is a significant relationship between shooting accuracy and branch variables. In other words, gender does not affect whether the shooting accuracy is good or bad. However, the shooting accuracy error rate decreases according to the branch type. Especially in the basketball branch, fewer errors are made, while in the volleyball branch, more accuracy errors occur. When joint position errors were analyzed, it was found that position errors were significantly lower according to gender. It was found that the elbow joint position errors of the women who took the basketball test and the shoulder joint position errors of the women who took the volleyball test were much less than the men.

CONCLUSIONS

In this study, it was found that position error was not related to shooting accuracy error. Accuracy error should also be examined regarding its relationship with other subcomponents of proprioception, such as force and movement speed. While performing a sportive movement, multiple muscle and joint groups participate effectively. In this study, only measurements of a single joint, essential in that movement, were taken. It should be evaluated with more joint movements. There may also be differences between individual and team athletes. In this study, participants performed the tasks in a closed skill; it is recommended for further studies to measure joint position sensation on shooting accuracy performance in open skills.

Disclosure statement: The authors do not have any potential conflicts of interest.

Researchers' Contribution Rate Statement: The first two authors designed the study and analyzed the data. The third author carried out the measurements and data collection.

Ethical Approval

Committee Name: Manisa Celal Bayar University Health Sciences Ethics Committee

Date: 29.03.2023

Issue No: E-20478486-050.04.04-519794

REFERENCES

- Altun, M., & Özsoy, M. (2023). Relationship of knee and hip joint proprioception with competition success in aerobic gymnastics. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 186–195. <https://doi.org/10.25307/jssr.1224454>
- Cox, R. W., Martinez, R. E., Baker, R. T., & Warren, L. (2018). Validity of a smartphone application for measuring ankle plantar flexion. *Journal of Sport Rehabilitation*, 27(3). <https://doi.org/10.1123/jsr.2017-0143>
- Dover, G., & Powers, M. E. (2003). Reliability of joint position sense and force-reproduction measures during internal and external rotation of the shoulder. *Journal of Athletic Training*, 38(4), 304–310.
- Farley, J. B., Stein, J., Keogh, J. W. L., Woods, C. T., & Milne, N. (2020). The Relationship between physical fitness qualities and sport-specific technical skills in female, team-based ball players: A Systematic review. *Sports Medicine-Open*, 6(1), 18. <https://doi.org/10.1186/s40798-020-00245-y>
- Han, J., Anson, J., Waddington, G., & Adams, R. (2014). Sport attainment and proprioception. *international journal of sports science & coaching*, 9(1), 159–170. <https://doi.org/10.1260/1747-9541.9.1.159>
- Han, J., Waddington, G., Adams, R., Anson, J., & Liu, Y. (2016). Assessing proprioception: A Critical review of methods. *Journal of Sport and Health Science*, 5(1), 80–90. <https://doi.org/10.1016/j.jshs.2014.10.004>
- Horváth, Á., Ferentzi, E., Schwartz, K., Jacobs, N., Meyns, P., & Köteles, F. (2023). The Measurement of proprioceptive accuracy: A Systematic literature review. *Journal of Sport and Health Science*, 12(2), 219–225. <https://doi.org/10.1016/j.jshs.2022.04.001>

- Kaminski, T. W., Buckley, B. D., Powers, M. E., Hubbard, T. J., Ortiz, C., & Mattacola, C. (2003). Effect of strength and proprioception training on eversion to inversion strength ratios in subjects with unilateral functional ankle instability. *British Journal of Sports Medicine*, 37(5), 410–415. <https://doi.org/10.1136/bjism.37.5.410>
- Kaynak, H., Altun, M., Özer, M., & Akseki, D. (2019). Effect of hot and cold applications on elbow proprioception. *Gazzetta Medica Italiana Archivio per Le Scienze Mediche*, 178(4), 177–181. <https://doi.org/10.23736/S0393-3660.18.03772-5>
- Kaynak, H., Altun, M., & Tok, S. (2020). Effect of force sense to active joint position sense and relationships between active joint position sense, force sense, jumping and muscle strength. *Journal of Motor Behavior*, 52(3), 342–351. <https://doi.org/10.1080/00222895.2019.1627280>
- Kim, C.-Y., Choi, J.-D., & Kim, H.-D. (2014). No correlation between joint position sense and force sense for measuring ankle proprioception in subjects with healthy and functional ankle instability. *Clinical Biomechanics*, 29(9), 977–983. <https://doi.org/10.1016/j.clinbiomech.2014.08.017>
- Knudson, D. V. (2013). *Qualitative diagnosis of human movement. improving performance in sport and exercise (Third Ed.)*. Human Kinetics.
- Monreal, C., Luinstra, L., Larkins, L., & May, J. (2021). Validity and Intrarater Reliability Using a Smartphone Clinometer Application to Measure Active Cervical Range of Motion Including Rotation Measurements in Supine. *Journal of Sport Rehabilitation*, 30(4), 680–684. <https://doi.org/10.1123/jsr.2019-0422>
- Niespodziński, B., Kochanowicz, A., Mieszkowski, J., Piskorska, E., & Żychowska, M. (2018a). Relationship between joint position sense, force sense, and muscle strength and the impact of gymnastic training on proprioception. *BioMed Research International*, 2018, 1–10. <https://doi.org/10.1155/2018/5353242>
- Niespodziński, B., Kochanowicz, A., Mieszkowski, J., Piskorska, E., & Żychowska, M. (2018b). Relationship between joint position sense, force sense, and muscle strength and the impact of gymnastic training on proprioception. *BioMed Research International*, 2018, 1–10. <https://doi.org/10.1155/2018/5353242>
- Ogard, W. K. (2011). Proprioception in sports medicine and athletic conditioning. *Strength & Conditioning Journal*, 33(3), 111–118. <https://doi.org/10.1519/SSC.0b013e31821bf3ae>
- Phillips, D., & Karduna, A. (2018). No relationship between joint position sense and force sense at the shoulder. *Journal of Motor Behavior*, 50(2), 228–234. <https://doi.org/10.1080/00222895.2017.1327415>
- Powell, C., Jensen, J., & Johnson, S. (2018). Functional performance measures used for return-to-sport criteria in youth following lower-extremity injury. *Journal of Sport Rehabilitation*, 27(6), 581–590. <https://doi.org/10.1123/jsr.2017-0061>
- Proske, U., & Allen, T. (2019). The Neural basis of the senses of effort, force and heaviness. *Experimental Brain Research*, 237(3), 589–599. <https://doi.org/10.1007/s00221-018-5460-7>
- Tegner, Y., & Lysholm, J. (1985). Rating systems in the evaluation of knee ligament injuries. *Clinical Orthopaedics and Related Research*, 198, 43–49. <https://doi.org/10.1097/00003086-198509000-00007>
- Tıkız, D., & Altun, M. (2022). Examination of Force and Joint Position Senses in Hip Joints of Aerobic Gymnasts of Different Age Groups, and Comparison Effect of External Load to Joint Position Sense. *Turkiye Klinikleri Journal of Sports Sciences*, 14(1), 42–48. <https://doi.org/10.5336/sportsci.2021-84216>
- van Melick, N., Meddeler, B. M., Hoogeboom, T. J., Nijhuis-van der Sanden, M. W. G., & van Cingel, R. E. H. (2017). How to determine leg dominance: The agreement between self-reported and observed performance in healthy adults. *PLOS ONE*, 12(12), Article e0189876. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0189876>
- Verhagen, E., van der Beek, A., Twisk, J., Bouter, L., Bahr, R., & van Mechelen, W. (2004). The Effect of a proprioceptive balance board training program for the prevention of ankle sprains: A Prospective controlled trial. *The American Journal of Sports Medicine*, 32(6), 1385–1393. <https://doi.org/10.1177/0363546503262177>

- von Hurst, P. R., Walsh, D. C. I., Conlon, C. A., Ingram, M., Kruger, R., & Stonehouse, W. (2016). Validity and reliability of bioelectrical impedance analysis to estimate body fat percentage against air displacement plethysmography and dual-energy X-ray absorptiometry. *Nutrition & Dietetics*, 73(2), 197–204. <https://doi.org/10.1111/1747-0080.12172>
- Wang, H., Ji, Z., Jiang, G., Liu, W., & Jiao, X. (2016). Correlation among proprioception, muscle strength, and balance. *Journal of Physical Therapy Science*, 28(12), 3468–3472. <https://doi.org/10.1589/jpts.28.3468>
- Wang, K. Y., Hussaini, S. H., Teasdall, R. D., Gwam, C. U., & Scott, A. T. (2019). Smartphone applications for assessing ankle range of motion in clinical practice. *Foot & Ankle Orthopaedics*, 4(3), Article 247301141987477. <https://doi.org/10.1177/2473011419874779>
- Werner, B. C., Holzgrefe, R. E., Griffin, J. W., Lyons, M. L., Cosgrove, C. T., Hart, J. M., & Brockmeier, S. F. (2014). Validation of an innovative method of shoulder range-of-motion measurement using a smartphone clinometer application. *Journal of Shoulder and Elbow Surgery*, 23(11), 275–282. <https://doi.org/10.1016/j.jse.2014.02.030>

Except where otherwise noted, this paper is licensed under a **Creative Commons Attribution 4.0 International license**.